

MIASTO SUWAŁKI

Dokument Implementacyjny

Do Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta
Suwałki do roku 2020
z perspektywą do roku 2023

Urząd Miejski w Suwałkach

2015-03-18

Zawartość

Wstęp	5
Cele strategiczne, operacyjne, zadania realizacyjne	5
Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej	6
Cel operacyjny 1.1. Wzrost innowacyjności gospodarki	6
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	6
Cel operacyjny 1.2. Poprawa infrastruktury technicznej dla celów gospodarczych	8
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	8
Cel operacyjny 1.3. Wzrost znaczenia przemysłów kreatywnych w rozwoju gospodarczym	10
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	10
Cel operacyjny 1.4. Wzrost przedsiębiorczości	11
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	12
Cel operacyjny 1.5. Wsparcie sektorów kluczowych dla miasta	16
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	16
Cel strategiczny 2. Poprawa warunków życia	17
Cel operacyjny 2.1. Rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz modernizacja istniejącego zasobu komunalnego	18
Kierunki działań i zadania realizacyjne	18
Cel operacyjny 2.2. Edukacja na najwyższym poziomie i różnorodna oferta zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych	19
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	19
Cel operacyjny 2.3. Kultura i sztuka jako wyznaczniki subregionalnego znaczenia Suwałk	24
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	24
Cel operacyjny 2.4. Tworzenie i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej, rozwój sportu oraz podnoszenie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego	30
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	30
Cel operacyjny 2.5. Rozwój bazy i podniesienie jakości działań zabezpieczenia socjalnego i zdrowotnego	32
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	32
Cel operacyjny 2.6. Przeprowadzenie procesów rewitalizacyjnych	36
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	36
Cel strategiczny 3. Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i ład przestrzenny	38
Cel operacyjny 3.1. Tworzenie nowych, nowoczesnych i bezpiecznych przestrzeni publicznych	38
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	38
Cel operacyjny 3.2. Zagospodarowanie przestrzeni nad Czarną Hańczą	40

Kierunki działań i zadania realizacyjne:	40
Cel operacyjny 3.3. Ochrona środowiska przyrodniczego przed degradacją	42
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	42
Cel operacyjny 3.4. Promowanie gospodarki niskoemisyjnej	44
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	44
Cel operacyjny 3.5. Kompleksowe uregulowanie gospodarki odpadami.....	49
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	50
Cel strategiczny 4. Poprawa dostępności transportowej	51
Cel operacyjny 4.1. Zwiększenie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej	52
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	52
Cel operacyjny 4.2. Poprawa funkcjonowania powiązań systemu komunikacyjnego miasta z otoczeniem regionalnym.....	55
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	55
Cel operacyjny 4.3. Poprawa krajowej i międzynarodowej dostępności komunikacyjnej.....	57
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	57
Cel strategiczny 5. Wzrost znaczenia współpracy w procesach rozwojowych.....	58
Cel operacyjny 5.1. Rozwijanie aktywności i tożsamości lokalnej.....	58
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	59
Cel operacyjny 5.2. Intensyfikacja współpracy w sieciach krajowych i międzynarodowych	61
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	61
Cel operacyjny 5.3 Zintegrowane działania promocyjne na rzecz budowania konkurencyjności gospodarczej.....	63
Kierunki działań i zadania realizacyjne:	63
Podsumowanie	66

Używane skróty:

Skrót	Rozwinięcie
AGP	Wydział Architektury i Gospodarki Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Suwałkach
I	Wydział Inwestycji Urzędu Miejskiego w Suwałkach
In	Wydział Informatyki Urzędu Miejskiego w Suwałkach
IPG	Izba Przemysłowo-Gospodarcza w Suwałkach
KTZ	Wydział Kultury, Turystyki i Ochrony Zabytków Urzędu Miejskiego w Suwałkach
KSP	Wydział Komunikacji Społecznej i Promocji Urzędu Miejskiego w Suwałkach
MKZ	Miejski Konserwator Zabytków
MOPS	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Suwałkach
NGO	Organizacje pozarządowe (z ang. non-governmental organizations)
OSGK	Wydział Ochrony Środowiska i Gospodarki Komunalnej Urzędu Miejskiego w Suwałkach
OSiR	Ośrodek Sportu i Rekreacji w Suwałkach
OWS	Wydział Oświaty, Wychowania i Sportu Urzędu Miejskiego w Suwałkach
PEC	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Suwałkach
Pełnomocnik	Pełnomocnik Prezydenta Miasta do Spraw Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
PGK	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Suwałkach Sp. z o.o.
PGO	Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami w Suwałkach Sp. z o.o.
PNT PW	Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód Sp. z o.o. w Suwałkach
PWiK	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach Sp. z o.o.
RFZ	Wydział Rozwoju i Funduszy Zewnętrznych Urzędu Miejskiego w Suwałkach
S	Wydział Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Suwałkach
SIRT	Suwalska Izba Rolniczo-Turystyczna
SOK	Suwalski Ośrodek Kultury
SOT	Suwalska Organizacja Turystyczna
WPN	Wigierski Park Narodowy
ZBM	Zarząd Budynków Mieszkalnych w Suwałkach
ZDiZ	Zarząd Dróg i Zieleni w Suwałkach

Wstęp

Strategia rozwoju miasta musi być „żywym” dokumentem, z którym identyfikują się mieszkańcy, w tym przede wszystkim osoby i jednostki odpowiedzialne za jej realizację. Szczególnie istotne jest jednak przejście z poziomu ogólnie sformułowanych celów strategicznych na poziom realizacyjny.

W tym celu został opracowany Dokument Implementacyjny, który jest dokumentem operacyjnym do Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020 z perspektywą do roku 2023. Zawiera prezentację celów strategicznych rozwoju miasta, celów operacyjnych oraz działań kierunkowych i zadań realizacyjnych.

Dokument niniejszy został opracowany przez zespół ds. optymalizacji wykorzystania środków finansowych Unii Europejskiej w zamierzeniach inwestycyjnych miasta Suwałki do roku 2020, który został powołany Zarządzeniem Nr 973/2013 Prezydenta Miasta Suwałk w dniu 16 października 2013 roku.

Dokument Implementacyjny jest dokumentem programowym ukierunkującym politykę miasta w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego w wyznaczonym horyzoncie czasu. Zakres dokumentu obejmuje najważniejsze z punktu widzenia rozwoju lokalnego obszary aktywności władz lokalnych. Jego istotą jest wyznaczenie głównych, najważniejszych kierunków działań długookresowych i takie opisanie sposobu ich realizacji, które pozwoli na wykorzystanie dokumentu do wspomagania zarządzania miastem.

Ustalenia zawarte w dokumencie będą wykorzystywane do monitorowania realizacji strategii oraz jako instrument wspierający pozyskiwanie przez miasto zewnętrznych środków pomocowych, szczególnie ze źródeł UE. Realizacja zadań wynikających z niniejszego dokumentu uwarunkowana będzie od pozyskania środków zewnętrznych w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020, a także możliwości finansowych budżetu miasta Suwałki i miejskich jednostek organizacyjnych.

Cele strategiczne, operacyjne, zadania realizacyjne

Cele strategiczne wynikają z wizji rozwoju miasta i stanowią jej konkretyzację. Wyróżniamy kilka podstawowych elementów tworzących treść wizji rozwoju miasta Suwałki, tj. wzrost konkurencyjności gospodarczej, poprawa warunków życia, racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i ład przestrzenny, poprawa dostępności transportowej, wzrost znaczenia współpracy w procesach rozwojowych.

Struktura celów strategicznych obejmuje dwa cele wertykalne „wzrost konkurencyjności gospodarczej” i „poprawa warunków życia”, które zawierają najwięcej celów operacyjnych i w największym stopniu przenikają pozostałe trzy cele strategiczne.

Trzy cele horyzontalne stanowią jednak podstawę realizacji pozostałych dwóch celów wertykalnych. Są nimi: dobrej jakości system powiązań transportowych, racjonalne wykorzystanie potencjałów przyrodniczych oraz rozwój sieci współpracy na różnych poziomach terytorialnych i w różnych układach sektorowych. Ich osiągnięcie przyczyni

się do wzrostu konkurencyjności gospodarki Suwałk oraz poprawy warunków życia mieszkańców.

Konkretyzacją celów strategicznych są cele operacyjne i stanowią trzeci poziom hierarchizacji strategii rozwoju. Zostały one sformułowane w sposób ogólny i opierają się na kryterium funkcjonalności. Wyrażają pożądane funkcje (potrzeby), które powinny zostać zrealizowane w określonym horyzoncie czasowym. Uszeregowanie celów operacyjnych spełnia jedynie funkcję porządkującą.

Do każdego celu operacyjnego opracowano w strategii zestaw kierunków działań stanowiących podstawę do zdefiniowania propozycji konkretnych projektów i zadań realizacyjnych. Zestaw zadań realizacyjnych, określa konkretne działanie, które winne być podjęte i wykonane w ramach poszczególnych celów operacyjnych i kierunków działań wraz z szacunkowym określeniem kosztów ich realizacji.

Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej

Cel strategiczny ukierunkowany jest na tworzenie dogodnych warunków do lokalizacji inwestycji na terenie miasta Suwałki, wzrostu aktywności gospodarczej jak również umożliwienia tworzenia nowych miejsc pracy.

Cel strategiczny 1. zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów operacyjnych:

1. Wzrost innowacyjności gospodarki.
2. Poprawa infrastruktury technicznej dla celów gospodarczych.
3. Wzrost znaczenia przemysłów kreatywnych w rozwoju gospodarczym.
4. Wzrost przedsiębiorczości.
5. Wsparcie sektorów kluczowych dla miasta.

Cel operacyjny 1.1. Wzrost innowacyjności gospodarki

Na konkurencyjność gospodarki bardzo duży wpływ ma jej innowacyjność. W Suwałkach tradycyjnie zlokalizowane były przemysły charakteryzujące się niewielkim poziomem zaawansowania technologicznego, dlatego na potrzeby wsparcia innowacyjności suwalskiej gospodarki powstał Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód. Jego potencjał nie jest jednak w wystarczającym stopniu wykorzystywany. Podejmowane działania będą koncentrowały się na rozwoju wyposażenia laboratoriów badawczo-rozwojowych, w szczególności w zakresie wyłaniającej się specjalizacji lokalnej – ratownictwa medycznego – oraz utworzeniu systemu wsparcia i zachęt do wchodzenia w sieci współpracy instytucji naukowych i przedsiębiorców. Celem podejmowanych działań będzie rozwój innowacyjności Suwałk i całego podregionu suwalskiego.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

1.1.1. Rozwój ratownictwa medycznego

Utworzenie w oparciu o bazę Laboratorium Ratownictwa Medycznego i Procedur Medycznych, PWSZ w Suwałkach i Lotniczego Pogotowia Ratunkowego nowoczesnego i rozpoznawalnego w skali krajowej i międzynarodowej centrum kształcenia i doskonalenia zawodowego personelu medycznego, w którym prowadzona będzie również działalność badawcza i wdrożeniowa wysoko specjalistycznego sprzętu medycznego.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Rozwój Laboratorium Ratownictwa Medycznego i Procedur Medycznych w Parku Naukowo-Technologicznym.	Zakup dodatkowego wyposażenia do przeprowadzania szkoleń specjalistycznych z ratownictwa medycznego.	1 000 000	2015-2020	PNT PW

1.1.2. Wspieranie rozwoju PNT PW

Władze Suwałk będą wspierały działania zmierzające do efektywnego wykorzystania infrastruktury badawczej Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód zarówno przez przedsiębiorstwa i uczelnie lokalne, jak i krajowe i międzynarodowe instytucje naukowe.

Do współpracy zapraszane będą również instytucje naukowo-badawcze z miast partnerskich. Rozwijając międzynarodowe sieci współpracy Suwałki „wpisują się” w regionalne inteligentne specjalizacje „Brama na Wschód” oraz „ECO”.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Nawiązanie współpracy z instytucjami badawczo-naukowymi z miast partnerskich	Celem współpracy będzie wymiana doświadczeń między jednostkami badawczo-naukowymi z miast partnerskich miasta Suwałki m.in. z Litwy, Norwegii, Niemiec, Łotwy, Francji.	bez kosztów	2015-2020	PNT PW
2.	Poszukiwanie odpowiednich najemców infrastruktury laboratoryjnej PNT	PNT PW został powoływany w celu realizacji określonych funkcji gospodarczych i społecznych. Efektywna realizacja tych funkcji powoduje konieczność stosowania zasad doboru podmiotów, które są przyjmowane do parku. Firmy, które chcą ulokować się w parku, muszą spełnić szereg wymogów w zakresie innowacyjności, technologii i oddziaływania na środowisko.	bez kosztów	2015-2020	PNT PW
3.	Udział w targach i wydarzeniach branżowych	Udział w targach krajowych i międzynarodowych z branży teleinformatycznej i gospodarki cyfrowej połączone z konferencjami, wykładami, prezentacjami np. targi CEBIT w Hannoverze. Preferowany udział w imprezach organizowanych w ramach projektów współfinansowanych ze środków UE.	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2015-2020	PNT PW
4.	Promocja oferty kongresowej	Zadanie dotyczy udziału w targach, jak również prowadzenie działań promocyjnych wśród przedstawicieli samorządów zawodowych. Preferowany udział w imprezach organizowanych w ramach projektów współfinansowanych ze środków UE. Zadanie zostanie zrealizowane we współpracy z udziałem UM w Suwałkach oraz Izby Przemysłowo-Gospodarczej w Suwałkach.	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2015-2020	PNT PW/RFZ/Izba Przemysłowo-Gospodarcza
5.	Przygotowanie i przeprowadzenie kampanii promującej potencjał PNT PW	Kampania promocyjna zostanie przeprowadzona m.in. w zakresie możliwości współpracy z MSP, usług kierowanych do grup docelowych, możliwości laboratoriów.	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2015-2020	PNT PW

Cel operacyjny 1.2. Poprawa infrastruktury technicznej dla celów gospodarczych

Dostęp do podstawowej infrastruktury technicznej jest warunkiem koniecznym rozwoju budownictwa mieszkaniowego (konkurencja miasta o mieszkańców) i działalności gospodarczej (konkurencja o inwestorów). Rozbudowa infrastruktury technicznej powinna obejmować w pierwszej kolejności obszary przemysłowe i tereny przeznaczone pod wielorodzinne budownictwo mieszkaniowe

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

1.2.1. Przygotowanie terenów pod inwestycje

Działanie będzie realizowane poprzez rozbudowę sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, ciepłej oraz zapewnienie dostępności infrastruktury komunikacyjnej.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Etap I Budowa dróg pomiędzy ul. Brylantową a Wojska Polskiego II wraz z przedłużeniem ul. Brylantowej	Wykonanie jezdni wraz z oświetleniem ulicznym, sieci wodociągowych, sanitarnych i deszczowej, wykup gruntu.	18 500 000	2015-2017	I
2.	Etap II Przebudowa ul. Wojska Polskiego II z ulicami przyległymi w Suwałkach	Wykonanie jezdni wraz z oświetleniem ulicznym, sieci wodociągowych, sanitarnych i deszczowej. Ponadto uzbrojenie ulicy Dubowo w sieć kanalizacji sanitarnej i wodociąg, wykup gruntu.	17 000 000	2017-2020	I
3.	Etap III Budowa drogi od ul. Wojska Polskiego II do Brylantowej w Suwałkach	Wykonanie jezdni wraz z oświetleniem ulicznym, sieci wodociągowych, sanitarnych i deszczowej, wykup gruntu.	8 200 000	2017-2020	I
4.	Kampania promocyjna terenów inwestycyjnych	Przeprowadzenie m.in. kampanii telewizyjnej, która będzie obejmować produkcję oraz emisję materiału promocyjnego w TV, następnie kampanii internetowej, wykonanie strony internetowej z wyszukiwarką ofert inwestycyjnych, udział w targach inwestycyjnych, wykonanie materiałów promocyjnych, zamieszczenie reklam i ogłoszeń w czasopiśmie branżowych	150 000	2017-2020	RFZ
5.	Poprawa dostępności terenów inwestycyjnych w sąsiedztwie PNT PW w Suwałkach	Realizacja projektu przyczyni się do wzmocnienia atrakcyjności oferty inwestycyjnej PNT PW poprzez uzbrojenie terenów inwestycyjnych. W ramach zadania planowane jest wykonanie jezdni wraz z oświetleniem ulicznym, sieci wodociągowych, sanitarnych i deszczowej w sieci kanalizacyjno-sanitarnej oraz budowę dróg niezbędnych do obsługi komunikacyjnej terenu. Wzrost liczby kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych przyczyni się do wzrostu inwestycji nie tylko w samym mieście Suwałki ale również i regionie. Projekt będzie obejmował uzbrojenie dwóch terenów o powierzchni ok. 7ha łącznie zlokalizowanych w bliskim sąsiedztwie PNT PW. Przedmiotowe tereny posiadają miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Projekt zostanie zrealizowany w partnerstwie z PNT PW. Uzupełnieniem projektu będzie kampania promocyjna terenów prowadzona wspólnie z PNT PW.	3 000 000	2015-2020	I/RFZ/ PNT PW
6.	Budowa infrastruktury strefy przemysłowej Papiernia w Suwałkach (IV Etap)	IV etap obejmuje przebudowę ulic: Hubala będącej drogą gminną nr 101255B oraz ul. bez nazwy nr 101396B będącej drogą gminną.	5 000 000	2016-2020	I
Razem:			51 850 000		

1.2.2. Rozbudowa sieci teleinformatycznej oraz rozbudowa przepustowości łączy internetowych

Dostęp do Internetu jest obecnie podstawowym narzędziem wykorzystywanym w działalności niemalże każdej firmy, przyczynia się również do rozwoju nowych miejsc pracy i wzrostu zatrudnienia (np. w formie telepracy), dlatego władze miasta będą realizowały inwestycje ułatwiające powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu (np. kanały techniczne przy przebudowanych ulicach) i wspierały prywatnych przedsiębiorców w zakresie rozbudowy infrastruktury teleinformatycznej.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Budowa sieci światłowodowych dla systemu monitoringu wizyjnego w Suwałkach	W celu poprawy bezpieczeństwa mieszkańców planowana jest przebudowa istniejącego systemu monitoringu miejskiego w oparciu o sieć światłowodową na terenie miasta Suwałki. Sieć obejmie teren niemal całego miasta i będzie mogła być wykorzystywana na potrzeby budowy/rozbudowy dostępu do Internetu.	1 000 000	2014-2020	I, In
2.	Budowa hurtowni danych i integracja systemów teleinformatycznych Urzędu Miejskiego w Suwałkach w celu wspierania obsługi mieszkańców	Hurtownia danych - system integrujący systemy ewidencji ludności, architektury, geodezji i finansów w jeden system bazujący na mapie numerycznej oraz danych z ewidencji gruntów i budynków. W konsekwencji system będzie dostarczał kompleksowych materiałów informacyjnych ułatwiających podejmowanie decyzji, jak również usprawni wymianę informacji między posiadanymi systemami dziedzinowymi, jak również systemami utworzonymi w ramach projektu „Wdrażanie elektronicznych usług dla ludności województwa podlaskiego”	1 000 000	2017-2018	In
3.	Rozbudowa sieci kanałów teleinformatycznych na terenie miasta Suwałki	Budowa brakujących fragmentów kanałów teletechnicznych przy okazji budowy/przebudowy ulic w celu połączenia istniejącej infrastruktury we wspólną sieć. W roku 2014 została wybudowana sieć teletechniczna o długości 1573m.	250 000	2015	ZDiZ/In
Razem:			2 250 000		

1.2.3. Rozbudowa sieci gazowej

Władze miasta będą wspierały budowę gazociągu magistralnego zasilającego Suwałki oraz rozbudowę sieci rozdzielczej na terenie miasta, w pierwszej kolejności doprowadzając sieć do istniejących obszarów przemysłowych i nowych terenów przeznaczonych pod inwestycje.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Wspieranie działań podmiotów zewnętrznych zmierzających do zapewnienia dostępu do gazu ziemnego w mieście Suwałki w oparciu o technologię LNG	Zadanie dotyczy rozwoju sieci gazowniczej w latach 2015-2017 oraz sukcesywnej budowy przyłączy i podłączenia osiedli peryferyjnych oraz terenów przemysłowych a następnie zabudowy zlokalizowanej w centralnych kwartałach miasta.	bez kosztów	2015-2017	I/AGP/ZDiZ

1.2.4. Rozbudowa sieci energetycznej 110 kv

Władze miasta będą wspierać modernizację i rozbudowę linii energetycznych, a także działania zmierzające do przyłączenia instalacji odnawialnych źródeł energii do istniejących sieci energetycznych.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Wspieranie działań podmiotów zewnętrznych zmierzających do modernizacji i rozbudowy linii energetycznych o mocy przesyłowej i dystrybucyjnej 110kV.	Działania wspierające rozbudowę sieci przesyłowej w celu zachowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej dla odbiorców.	bez kosztów	2015-2020	I/ AGP /ZDiZ

Cel operacyjny 1.3. Wzrost znaczenia przemysłów kreatywnych w rozwoju gospodarczym

Sektor kreatywny wywodzi się z sektora kultury, obejmującego produkcję i dystrybucję dóbr i usług kulturalnych. Poprzez proces ekonomizacji sektora kultury oraz sektora nauki, edukacji i szkolnictwa doszło do wytworzenia nowej gałęzi gospodarki. Dla jej rozwoju niezbędny jest również kapitał i wsparcie organizacyjne, którego może dostarczyć zarówno sektor publiczny, jak i prywatny. Specyfiką sektora kreatywnego jest duża liczba niewielkich podmiotów (często jednoosobowych), dlatego też szczególnego znaczenia nabierają sieci współpracy, które umożliwiają wymianę doświadczeń oraz wykorzystanie tzw. efektu synergii. Suwałki dysponują potencjałem do rozwoju przemysłów kreatywnych, w oparciu o działalność kulturową licznych środowisk artystycznych oraz bogate tradycje regionu Suwalszczyzny. Wymaga on jednak znacznego wsparcia, tak by działania pojedynczych podmiotów służyły budowie znaczenia sektora w całej strukturze gospodarczej Miasta.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

1.3.1. Stworzenie funduszu współfinansującego procedurę zdobycia ochrony praw autorskich i utworów artystycznych

Władze Suwałk będą wspierały proces ubiegania się o ochronę praw autorskich przez artystów i przedsiębiorców z sektora kreatywnego.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Stworzenie funduszu, współfinansującego procedurę zdobycia i ochrony praw autorskich produktów i utworów artystycznych.	W zależności od stopnia zaawansowania inicjatywy dotyczącej przemysłów kreatywnych, w dalszej kolejności zostanie stworzony fundusz, współfinansujący procedurę zdobycia ochrony praw autorskich produktów i utworów artystycznych. Przy czym działania zostaną prowadzone przez zainteresowane podmioty np. z III sektora przy wsparciu merytorycznym i organizacyjnym ze strony Miasta Suwałk.	w zależności od potrzeb	2015-2020	PNT PW/UM

1.3.2. Wspieranie tworzenia sieci współpracy między podmiotami sektora kreatywnego¹

Władze Suwałk będą wspierały tworzenie sieci współpracy wewnątrz miasta i obszaru funkcjonalnego (np. poprzez stworzenie przestrzeni – parku technologicznego, ArtInkubatora) oraz na zewnątrz z podmiotami z kraju i ze świata poprzez stworzenie i wypromowanie imprezy

¹ Działanie zostanie zrealizowane w przypadku zainteresowania podmiotów sektora kreatywnego.

o tematyce związanej z przemysłami kreatywnymi, która może stać się polem wzajemnej wymiany doświadczeń.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Konferencja dla przedstawicieli sektora kreatywnego	Zapoczątkowanie współpracy poprzez zorganizowanie konferencji dla przedstawicieli sektora kreatywnego.	25 000	2016	PNT PW, (współorganizatorzy SOK, RFZ, KTZ)
2.	Szkolenia i warsztaty dla przedstawicieli sektora kreatywnego	Prowadzenie warsztatów i szkoleń dla przedstawicieli sektora kreatywnego z zakresu marketingu, sprzedaży, przedsiębiorczości, prowadzących działalność gospodarczą lub zamierzających podjąć działalność gospodarczą. Do współpracy należy zaprosić podmioty z całego regionu Polski Północno-Wschodniej.	w zależności od potrzeb	2016-2020	PNT PW, (pomoc w realizacji SOK, RFZ, KTZ)
3.	Cykliczne wydarzenie dla przedstawicieli sektora kreatywnego z regionu	Wypromowanie jednej, cyklicznej imprezy dla przedstawicieli sektora kreatywnego z obszaru Polski Północno-Wschodniej, jak również innych obszarów kraju. Założeniem tego wydarzenia będzie stworzenie platformy współpracy oraz wymiany doświadczeń w środowisku.	w zależności od potrzeb	2016-2020	PNT PW, (współorganizatorzy SOK, RFZ, KTZ)
4.	Powołanie Północno-Wschodniego Klastra Kreatywności	W przypadku zainteresowania ze strony podmiotów z sektora, we współpracy z zainteresowanymi NGO	w zależności od potrzeb	2016-2020	PNT PW, (współorganizatorzy SOK, RFZ, KTZ)
5.	Wsparcie ze strony PNT dla przedstawicieli sektora kreatywnego	W przypadku zainteresowania ze strony podmiotów z sektora.	w zależności od potrzeb	2016-2020	PNT PW
Razem:			25 000		

1.3.3. Wsparcie komercjalizacji produktów w sektorze kreatywnym²

Odrębny kierunek działań będzie obejmował wsparcie komercjalizacji wytworów sektora kreatywnego.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Wsparcie komercjalizacji produktów w sektorze kreatywnym	Działania te powinny być prowadzone przez zainteresowane podmioty np. z III sektora przy wsparciu merytorycznym i organizacyjnym ze strony Miasta Suwałki	w zależności od potrzeb	2016-2020	PNT PW

Cel operacyjny 1.4. Wzrost przedsiębiorczości

Dla rozwoju społeczno-gospodarczego Suwałk, poza obecnością dużych przedsiębiorstw, istotne znaczenie ma pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości. W Suwałkach istnieje dosyć dobrze rozwinięta infrastruktura i instytucje wspierające przedsiębiorczość, dlatego działania samorządu lokalnego powinny w głównej mierze skupić się na tworzeniu dobrego klimatu dla przedsiębiorców oraz wspieraniu przygotowania i wdrożenia zintegrowanej oferty usług biznesowych przy wykorzystaniu potencjału obecnej infrastruktury.

² Działanie zostanie zrealizowane w przypadku zainteresowania podmiotów sektora kreatywnego.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

1.4.1. Wdrożenie systemu zachęt i ulg podatkowych dla przedsiębiorców

Poza ofertą Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód władze lokalne wdrożą system zachęt podatkowych skierowanych do przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą „wpisującą się” w regionalne inteligentne specjalizacje, a w szczególności sektory kluczowe dla Suwałk. System wsparcia przedsiębiorców został rozwinięty w „Programie Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach na lata 2014-2020”, który został opracowany i obecnie jest wdrażany przez władze miasta.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Kontynuacja wsparcia przedsiębiorców w ramach pomocy de minimis	Miasto będzie kontynuować zwolnienia podatkowe w podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na terenie miasta pod warunkiem zrealizowania na terenie miasta Suwałk inwestycji początkowej (budowa, odbudowa, rozbudowa, nadbudowa budynków i budowli lub ich części) oraz zatrudnienia określonej liczby osób.	3 000 000 (500 000 rocznie)	2015-2020	Fn
2.	Preferencyjne stawki opłat za zajęcie pasa drogowego na potrzeby branży restauratorskiej i gastronomicznej	W szczególności preferencyjne stawki opłat za zajęcie pasa drogowego będą dotyczyć rejonu Placu Marii Konopnickiej. Restauratorzy będą mogli liczyć na preferencyjne stawki opłat za zajęcie pasa drogowego oraz placu na potrzeby ogródków kawiarnianych. System preferencji ma doprowadzić do właściwego ukształtowania struktury usługowej wokół Placu, tak aby miejsce to tętniło życiem i przyciągało mieszkańców i turystów.	w zależności od potrzeb	2014-2020	ZDiZ
3.	Obniżki czynszów dla najemców powierzchni przy remontowanych przestrzeniach miejskich.	Instrumentem wsparcia przedsiębiorców oraz właściwego wykorzystania atutów płynących z atrakcyjnych, odnowionych przestrzeni miejskich będą obniżki czynszów dla podmiotów, prowadzących działalność przy remontowanych ulicach jako rekompensatę za utrudnienia spowodowane przez prace remontowe, w lokalach stanowiących własność miasta Suwałki. Przewiduje się w tym celu wprowadzenie 50% obniżek czynszów w poszczególnych lokalizacjach, na czas remontów ulic. Szczegółowe warunki wprowadzania obniżek czynszów określi zarządzenie Rady Miejskiej w Suwałkach.	w zależności od potrzeb	2015-2020	ZMB
4.	Podnoszenie warunków funkcjonowania targowiska przy ul. Sejneńskiej – modernizacja hali mięsnej	Modernizacja hali mięsnej przy ul. Sejneńskiej będzie dotyczyła rozbudowy istniejącej hali mięsnej. W 2015 r. nastąpi modernizacja i rozbudowa istniejącego budynku, w wyniku której na potrzeby handlowców zostanie udostępnione ok. 700 m ² pow. użytkowej. W II etapie, budynek hali zostanie rozbudowany o kolejne 200 m ² powierzchni użytkowej	3 629 000	2015	Targowiska Miejskie
5.	Podnoszenie warunków funkcjonowania targowisk przy ul. Sejneńskiej – (modernizacja hali targowej) oraz przy ul. Bakałarzewskiej	Modernizacja hali targowej przy ul. Sejneńskiej – po ukończeniu prac związanych z rozbudową hali mięsnej, przewiduje się modernizację hali targowej, do której będzie przeniesiony handel produktami pozaspżywczymi. Planowany zakres prac na targowisku miejskim przy ul. Bakałarzewskiej obejmuje m.in. utwardzenie nawierzchni terenu całego targowiska i sukcesywne wyłożenie terenu kostką brukową.	brak danych	2016-2020	Targowiska Miejskie
Razem:			6 629 000		

1.4.2. Upowszechnienie oferty PNT PW wśród uczniów i studentów

Zdiagnozowany na etapie konsultacji z młodzieżą problem braku wiedzy o działalności Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód w Suwałkach w zakresie wspierania przedsiębiorczości zostanie rozwiązany poprzez wdrożenie kompleksowego systemu informacyjno-promocyjnego, który obejmie wykonanie i dostarczenie materiałów promocyjnych do wszystkich szkół ponadgimnazjalnych, wyższych oraz innych instytucji publicznych w Suwałkach, a także organizację cyklicznych spotkań w siedzibie Parku.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Promowanie oferty Parku wśród uczniów suwalskich szkół	Uczniowie suwalskich szkół ponadgimnazjalnych i studenci szkół wyższych są przyszłymi potencjalnymi najemcami infrastruktury pozostającej w dyspozycji PNT PW.	bez kosztów	2014-2020	PNT PW

1.4.3. Rozwój zintegrowanej oferty usług skierowanych do biznesu

Usługi informacyjne i szkoleniowe związane z zakładaniem działalności gospodarczej są już powszechne, konieczny jest natomiast rozwój kompleksowych usług doradczych dotyczących prowadzenia firmy. Usługi będą kierowane w pierwszej kolejności do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Rozszerzona zostanie również oferta szkoleń branżowych.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Park jako ośrodek usług skierowanych do biznesu	Park będzie stanowił ośrodek usług skierowanych do biznesu. Będą to m.in. usługi doradcze: kwestie prawno-administracyjne, możliwości pozyskania środków wewnętrznych (funduszy unijnych, instrumentów zwrotnych), zarządzania i zasobów ludzkich.	w zależności od środków pozyskanych ze źródeł zewnętrznych	2015-2020	PNT PW
2.	Uczestnictwo w sieciach współpracy podmiotów wspierających przedsiębiorczość	Zamierzeniem władz PNT PW jest udział w inicjatywach promujących przedsiębiorców z regionu za granicą w ramach projektów z udziałem uczelni, fundacji rozwoju, instytucji otoczenia biznesu, dofinansowanych ze środków UE.	w zależności od środków pozyskanych ze źródeł zewnętrznych	2015-2020	PNT PW
3.	Promocja lokatorów Parku podczas spotkań kooperacyjnych i imprez typu brokerage organizowanych przez sieć Enterprise Europe Network	Planowane jest przyłączenie Parku do międzynarodowej sieci współpracy Enterprise Europe Network świadczącej usługi dla sektora MŚP w obszarze współpracy międzynarodowej, poszukiwania partnerów gospodarczych i technologicznych oraz usług informacyjnych. Podczas spotkań kooperacyjnych i imprez typu brokerage organizowanych przez sieć Enterprise Europe Network przewiduje się prowadzenie promocji lokatorów PNT PW.	wartość stosowna do budżetu projektu EENP	2014-2020	PNT PW
4.	Wirtualne biuro	PNT PW będzie zapewniał usługę wirtualnego biura, która będzie oferowała możliwość korzystania z adresu PNT PW jako adresu korespondencyjnego.	bez kosztów	2014-2020	PNT PW

1.4.4. Wspieranie rozwoju programów dot. kształtowania postaw przedsiębiorczych

Wdrożenie przedsiębiorczości już od pierwszych lat nauki przedszkolnej i szkolnej pozwoli ukształtować w mieszkańcach Suwałk przekonanie o wpływie na rozwój własny, zwiększy poziom inwencji i skłonność do działania na rzecz lokalnej społeczności.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Promowanie postaw innowacyjnych	Zadanie zostanie zrealizowane poprzez wizyty studyjne w podmiotach stosujących innowacje, spotkania z przedsiębiorcami, naukowcami, wynalazcami.	brak danych	2015-2020	OWS
2.	Unowocześnienie programów nauczania	Zmiany dotyczyć będą przede wszystkim wprowadzania do programów nauczania elementów kładących nacisk na kreatywność, naukę pracy w zespole, nacisk na zastosowanie teorii w praktyce.	brak danych	2015-2020	OWS
3.	PNT PW ośrodkiem wsparcia nauki kreatywności wśród dzieci i młodzieży z suwalskich szkół i przedszkoli	Park NT będzie ośrodkiem wsparcia nauki kreatywności w suwalskich szkołach i przedszkolach poprzez wprowadzenie szerokiej oferty zajęć pozaszkolnych, dodatkowych rozwijających zdolność do nieszablonowego myślenia, umiejętności pracy w zespole, postaw proinnowacyjnych w różnych dziedzinach życia. Atrakcyjna oferta Parku NT skierowana do mieszkańców miasta przyczyni się do zwiększenia świadomości wśród mieszkańców nt. specyfiki działania tej instytucji	brak danych	2015-2020	PNT PW, OWS
4.	Nawiązanie współpracy z Centrum Nauki Kopernik	CNK jest wiodącą jednostką w Polsce prowadzącą edukację dzieci i młodzieży w celu rozwoju kreatywności i samodzielnego myślenia. Pierwszym krokiem nawiązania takiej współpracy było zorganizowanie w PNT PW dni otwartych w trakcie których mieszkańcy miasta mogli zapoznać się z ofertą CNK i PNT PW.	60 000 (10 000 rocznie)	2015-2020	PNT PW, OWS
5.	Konkursy dla programistów w PNT PW	Działanie będzie prowadzone we współpracy z partnerami z regionu i kraju z nagrodami pieniężnymi i rzeczowymi ufundowanymi przez władze miast, spółki, uczelnie, etc. Celem konkursu będzie nauka nowych technologii, pracy w zespole i pod presją czasu, promocja kreatywności, wyłonienie najzdolniejszych jednostek.	50 000 (10 000 rocznie)	2016-2020	PNT PW
6.	Doskonalenie nauczycieli	Doskonalenie nauczycieli prowadzone będzie w kierunku rozwoju kompetencji pozwalających na wprowadzanie do metodyki nauczania elementów kreatywności.	1 200 000 (200 000 rocznie)	2015-2020	Jednostki oświatowe, OWS
7.	Gry edukacyjne	Gry są doskonałymi narzędziami edukacyjnymi, a ich wykorzystanie powinno wspierać proces nauczania na każdym poziomie nauki. Gra poprzez zabawę wspomaga utrwalenie zdobytej wiedzy, umiejętności, postaw, uczy myślenia przyczynowo-skutkowego oraz współpracy na rzecz osiągnięcia celu.	w zależności od potrzeb	2015-2020	Jednostki oświatowe, OWS
Razem:			1 310 000		

1.4.5. Odtworzenie i wspieranie samorządu gospodarczego

Po kilku latach przerwy zostanie przywrócona do życia izba zrzeszająca przedstawicieli przedsiębiorców, którzy w rozmowach z władzami Suwałk będą reprezentować interesy i postulaty środowiska biznesu.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Wspólne akcje promujące zachowania i postawy przedsiębiorcze samorządu i Miasta Suwałk	Na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego wśród suwalskich przedsiębiorców ³ można stwierdzić, że przedsiębiorcy są w największym stopniu zainteresowani reprezentacją w kontaktach z administracją samorządową i rządową, prowadzeniem działań promujących przedsiębiorczość w Suwałkach, pomocą w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania, działaniami na rzecz rozwoju i podnoszenia poziomu kształcenia zawodowego, możliwością spotkania i uczestnictwa w dyskusji ze znanymi przedstawicielami środowiska biznesu/polityki.	w zależności od potrzeb	2014-2020	Izba Przemysłowo-Gospodarcza, RFZ
2.	Promocja suwalskich przedsiębiorców w miastach partnerskich Suwałk	Zadanie realizowane we współpracy z Izłą Przemysłowo-Gospodarczą w Suwałkach.	bez kosztów	2014-2020	Izba Przemysłowo-Gospodarcza, RFZ
3.	Reprezentacja suwalskich przedsiębiorców w kontaktach z administracją	Zadanie realizowane we współpracy z Izłą Przemysłowo-Gospodarczą w Suwałkach.	bez kosztów	2014-2020	Izba Przemysłowo-Gospodarcza, RFZ
4.	Ośrodek spotkań i dyskusji z przedstawicielami środowisk biznesowych i politycznych	Zadanie realizowane we współpracy z Izłą Przemysłowo-Gospodarczą w Suwałkach.	60 000 (10 000 rocznie)	2015-2020	Izba Przemysłowo-Gospodarcza-RFZ
Razem:			60 000		

1.4.6. Uruchomienie w Parku Naukowo-Technologicznym Polska-Wschód funduszu kapitałowego wspierającego firmy realizujące przedsięwzięcia podwyższonego ryzyka

Celem ustanowienia funduszu wysokiego ryzyka będzie wspieranie firm, w szczególności tych znajdujących się w początkowej fazie rozwoju, dzięki czemu ryzykowne, ale zarazem innowacyjne pomysły będą mogły zostać zrealizowane, przyczyniając się do wzrostu konkurencyjności lokalnej gospodarki.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Uruchomienie w Parku Naukowo-Technologicznym Polska-Wschód w Suwałkach mechanizmów finansowych wspierających powstanie nowych firm (fundusz załączkowy)	W ramach przedmiotowego projektu PNT PW będzie udzielał wsparcia inwestycyjnego w formie funduszu załączkowego, szczególnie firmom innowacyjnym. W początkowej fazie przedsięwzięcia wysoce innowacyjne przedsiębiorstwa mogą mieć ograniczony dostęp do pozyskania zewnętrznych środków finansowych na realizację kapitałochłonnych projektów oraz dostęp do specjalistycznej wiedzy i umiejętności. Ponadto, w początkowej fazie rozwoju istotnym ograniczeniem może być brak umiejętności lub doświadczenia w zarządzaniu. Inkubator technologiczny zapewnia dostęp do kosztownych urządzeń i infrastruktury, doradztwa w obszarze zarządzania i problemów technicznych oraz preferencyjnych warunków finansowania	10 000 000	2015-2020	PNT PW

³ Ankieta została rozdana do grupy 100 przedsiębiorców. Uzyskano 30 wypełnionych ankiet. Badanie prowadzono w okresie listopad 2013 r. – styczeń 2014 r.

		projektów z obszaru zaawansowanych technologii. Instrumenty finansowe PNT PW będą wspierały również prowadzenie działalności gospodarczej na terenach inwestycyjnych wokół Parku.			
		Razem:	10 000 000		

Cel operacyjny 1.5. Wsparcie sektorów kluczowych dla miasta

Koncentracja interwencji publicznej na kilku dobrze rozwiniętych potencjałach lokalnych wpisuje się w koncepcję tzw. inteligentnej specjalizacji i priorytety stawiane przez Komisję Europejską na lata 2014-2020. Wsparcie kilku kluczowych dla Suwałk sektorów wychodzi naprzeciw tym oczekiwaniom. Działania władz lokalnych będą koncentrować się na dwóch kierunkach działań: zwiększeniu dopasowania kierunków kształcenia do potrzeb sektorów kluczowych oraz wzmocnieniu potencjału turystycznego, poprzez wsparcie rozwoju turystyki biznesowej. Kluczowe sektory dla miasta to przemysł drzewny i meblarski, przemysł rolno-spożywczy, usługi turystyczne.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

1.5.1. Opracowanie programu kształcenia i kierunków nauczania dopasowanych do sektorów kluczowych gospodarki Suwałk

Przemysł drzewny i meblarski, rolno-spożywczy, a także usługi turystyczne stanowią podstawowe gałęzie rozwoju suwalskiej gospodarki. Dlatego niezbędne jest takie ukierunkowanie nauczania ponadgimnazjalnego i wyższego, aby odpowiadało ono na istniejące w tych sektorach zapotrzebowanie kadrowe.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Dostosowanie systemu kształcenia zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy	Projekt dotyczyć będzie m.in. modyfikacji kierunków kształcenia i programów nauczania zawodów oraz utworzenie nowych kierunków, zgodnych z branżami kluczowymi województwa podlaskiego i miasta. Projekt zakłada zwiększenie udziału pracodawców w procesie kształcenia zawodowego a także wsparcie nauczycieli w procesie zmiany programów nauczania dla konkretnego zawodu. W projekcie ważnym elementem jest wsparcie nauczycieli w procesie doskonalenia ich wiedzy i umiejętności we współpracy z pracodawcami.	w zależności od potrzeb	2015-2018	OWS, RFZ
2.	Opracowanie i wdrożenie Programu kształcenia zawodowego w Mieście Suwałki w ramach Strategii Oświaty do 2020 roku	Celem programu będzie lepsze dopasowanie oferty kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy i lepsza współpraca szkół z pracodawcami w celu jak najlepszego zapoznania uczniów ze specyfiką zawodu.	bez kosztów	2015-2020	OWS
3.	Powołanie zespołu ds. bieżącej współpracy szkół zawodowych z pracodawcami	Zespół będzie się składał z przedstawicieli Miasta, poszczególnych szkół zawodowych, PNT, PUP, PWSZ oraz przedstawicieli pracodawców. Zespół będzie organizował coroczne spotkania w celu monitorowania sytuacji na suwalskim rynku pracy i rekomendowania podjęcia odpowiednich działań zaradczych.	bez kosztów	2015-2020	RFZ/OWS
4.	Organizacja konkursu o tematyce biznesowej	Miasto Suwałki będzie organizować cykliczny, doroczny konkurs przedsiębiorczości dla najlepszego planu na prowadzenie działalności gospodarczej dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Nagrodą w konkursie będzie dofinansowanie kosztów prowadzenia	300 000 (50 000 rocznie)	2015-2020	RFZ/OWS/PNT/IPG

		działalności gospodarczej. Do współpracy przy organizacji konkursu zostaną zaproszone firmy i przedsiębiorcy prywatni, którzy ufundują uczestnikom konkursu atrakcyjne nagrody dodatkowe (nagrody rzeczowe, kursy szkoleniowe, pakiety promocyjne, rozwiązania softwarowe dla firm, etc.). Plan będzie oceniany przez przedstawicieli Miasta, organizacji przedsiębiorców, instytucji finansowych, funduszy pożyczkowych			
		Razem:	300 000		

1.5.2. Wsparcie firm z sektora MICE(meetings, incentives, conventions, events)

Rozwój usług turystycznych skierowanych do biznesu pozwoli ograniczyć sezonowość turystyki w Suwałkach, a dzięki temu zwiększyć zatrudnienie w tym sektorze gospodarki. Rolą władz samorządowych, poza wsparciem prywatnych inicjatyw i inwestycji, będzie również prowadzenie we współpracy z Wigierskim Parkiem Narodowym, Suwalskim Parkiem Krajobrazowym, Suwalską Izbą Rolniczo-Turystyczną i Polskim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczym w Suwałkach wysokiej jakości działań promujących Suwałki jako miejsca oferującego wysokiej jakości obsługę spotkań biznesowych oraz bogatą ofertę możliwości spędzania czasu wolnego.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Wspólna oferta konferencyjna branży MICE w Suwałkach	Wykreowanie we współpracy i w partnerstwie z jedną z istniejących organizacji branżowych (SIRT, SOT, Klaster Marek Turystycznych Polski Wschodniej) wspólnych produktów w zakresie turystyki kongresowej (pakietu produktów).	90 000 (15 000 rocznie)	2015-2020	KTZ/RFZ/PNT
2.	Wspólna promocja oferty kongresowej	Wspólną promocję oferty na różnego rodzaju forach, targach, z wykorzystaniem różnych narzędzi, w szczególności z wykorzystaniem Internetu, portali społecznościowych.	60 000 (10 000 rocznie)	2015-2020	KTZ/RFZ/PNT
3.	Wypromowanie jednego rozpoznawalnego wydarzenia kongresowego w mieście pn. Forum Biznesu Pogranicza Polski, Litwy i Rosji	Zorganizowanie cyklicznej, corocznej imprezy – Forum Biznesu Pogranicza Polski, Litwy i Rosji - promującej potencjał gospodarczy Suwałk i Polski Północno-Wschodniej. Impreza przyczyni się do większej rozpoznawalności atutów gospodarczych tego regionu kraju oraz promocji Suwałk jako miasta kojarzonego z turystyką kongresową.	90 000 (15 000 rocznie)	2015-2020	RFZ/PNT
		Razem:	240 000		

Cel strategiczny 2. Poprawa warunków życia

Poprawa warunków życia mieszkańców odnosi się do wielu różnorodnych dziedzin ludzkiego istnienia.

Cel strategiczny 2. będzie realizowany poprzez następujące cele operacyjne:

1. Rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz modernizacja istniejącego zasobu komunalnego.
2. Edukacja na najwyższym poziomie i różnorodna oferta zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych.
3. Kultura i sztuka jako wyznaczniki subregionalnego znaczenia Suwałk.
4. Tworzenie i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej, rozwój sportu oraz podnoszenie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego.

5. Rozwój bazy i podniesienie jakości działań zabezpieczenia socjalnego i zdrowotnego.
6. Przeprowadzenie procesów rewitalizacyjnych.

Cel operacyjny 2.1. Rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz modernizacja istniejącego zasobu komunalnego

Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych mieszkańców jest jednym z podstawowych zadań samorządów lokalnych. Możliwość znalezienia atrakcyjnego miejsca zamieszkania jest także jednym z ważniejszych czynników branych pod uwagę przy podejmowaniu decyzji migracyjnych. Dlatego też działania podejmowane przez władze Suwałk powinny koncentrować się na dwóch zagadnieniach: tworzeniu podstaw dla racjonalnego rozwoju nowego budownictwa mieszkaniowego oraz zapewnianiu odpowiednich standardów życia mieszkańców korzystających z zasobu komunalnego.

Kierunki działań i zadania realizacyjne

2.1.1. Kontynuowanie działań planistycznych w celu wyznaczenia stref pod zabudowę mieszkaniową

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego będą wyznaczane strefy dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej. Przyczyni się to do skrócenia czasu realizacji inwestycji mieszkaniowych oraz pozwoli na wprowadzenie ładu funkcjonalnego i przestrzennego na terenach objętych planami.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Wyznaczanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe	Wyznaczanie terenów w planach zagospodarowania przestrzennego pod rozwój budownictwa mieszkaniowego, pozwoli na ich systematyczne uzbrajanie i obniży koszty budowy mieszkań.	bez kosztów	2014-2020	AGP
2.	Uzbrojenie terenów pod budownictwo mieszkaniowe	Uzbrojenie terenów zwiększy ich atrakcyjność oraz przyspieszy proces inwestycyjny.	w zależności od potrzeb	2014-2020	PEC/PWiK/I

2.1.2. Kontynuowanie rozwiązań umożliwiających wniesienie wkładu finansowego w remont mieszkania komunalnego w zamian za obniżenie czynszu

Lokatorzy obecnie zajmujący mieszkania z zasobu komunalnego lub obejmujący lokale w ramach nowo zawieranych umów najmu mogą ponosić nakłady finansowe na ich remont, dotychczas obciążające wynajmującego, w zamian za okresowe obniżenie czynszu najmu. Rozwiązanie to powinno sprzyjać poprawie warunków życia najemców w lokalach komunalnych, przy jednoczesnej poprawie stanu technicznego oraz standardu mieszkań.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Obniżenie czynszu mieszkań komunalnych w zamian za wniesienie wkładu finansowego w jego remont.	Realizacja zadania przyczyni się do poprawy warunków mieszkaniowych ludności oraz estetyki i funkcjonalności zajmowanych nieruchomości. Ponadto, wpłynie na zmniejszenie wydatków publicznych z tytułu utrzymania mieszkaniowych zasobów komunalnych.	w zależności od potrzeb	2014-2020	ZBM

2.1.3. Stworzenie mechanizmu umożliwiającego zawieranie umów najmu mieszkań komunalnych z młodymi absolwentami decydującymi się na rozpoczęcie w Suwałkach działalności gospodarczej

Wprowadzenie instrumentu wspierającego młodych przedsiębiorców przyczyni się do ogólnego wzrostu przedsiębiorczości w Suwałkach.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Mieszkania dla młodych przedsiębiorców	Utworzenie mechanizmu umożliwiającego przyznawanie mieszkań studentom ostatniego roku studiów oraz absolwentom decydującym się na rozpoczęcie w Suwałkach działalności gospodarczej, nie dłużej niż na 3 lata.	w zależności od formy mechanizmu wsparcia	2015-2020	ZBM

Cel operacyjny 2.2. Edukacja na najwyższym poziomie i różnorodna oferta zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych

Kapitał ludzki jest jednym z kluczowych czynników decydujących o lokalizacji przedsiębiorstw. Wysoka jakość kapitału ludzkiego pozwala przyciągać inwestorów działających w branżach wysokiej techniki, a także konkurować pracownikom na rynku pracy. Zdobywanie wykształcenia i różnorodnych umiejętności odbywa się zarówno poprzez edukację formalną, jak i nieformalną. W Suwałkach oferta edukacyjna obu tych form będzie rozwijana. Szczególna uwaga zostanie poświęcona dzieciom i młodzieży z problemami w nauce, ale tworzona będzie również bogata oferta zajęć rozwijających zainteresowania i uzdolnienia wszystkich dzieci.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

2.2.1. Wyposażenie i uzupełnienie w pomoce dydaktyczne pracowni przedmiotowych

Wysokiej jakości infrastruktura edukacyjna, a także możliwość praktycznego kształcenia na każdym poziomie nauczania stanowi podstawę dla rozwoju wysoko wykwalifikowanej kadry, dlatego władze Miasta będą wspierały modernizację oraz wyposażenie placówek oświatowych i instytucji kultury.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	MULTIMEDIALNY SOK - podniesienie standardu działalności edukacyjnej i animacyjnej Suwalskiego Ośrodka Kultury	Kluczowy projekt rozwijający fizyczną bazę edukacyjną SOK. Projekt obejmuje podniesienie standardu w zakresie edukacji kulturalnej, zarówno pracowni bieżących, jak i uruchomienie nowych, a także utworzenie Studia Multimedialnego i Galerii Prezentacji Multimedialnych z nową pracownią multimedialną. Planowane wyposażenie to sprzęt multimedialny, nagłośnieniowy, foto-filmowy, komputerowy, instrumenty muzyczne i meble specjalistyczne. Zadanie zostanie zrealizowane w przypadku pozyskania funduszy zewnętrznych.	800 000	2015-2020	SOK
2.	Modernizacja kształcenia zawodowego w ZST, ZS nr 4, ZS nr 6, CKP w Suwałkach	Projekt obejmuje doposażenie pracowni praktycznej nauki zawodu na potrzeby kształcenia zawodowego oraz stworzenie pracowni miniprzedsiębiorstwa do nauki przedsiębiorczości w różnych zawodach w połączeniu z nauczaniem na odległość i współpracą z uczelniami wyższymi oraz zakup i uaktualnienie specjalistycznego oprogramowania wykorzystywanego na zajęciach i kwalifikacyjnych kursach zawodowych.	15 000 000	2015-2020	I/OVS

3.	Doposażenie szkolnych pracowni dydaktycznych	Doposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz sprzęt komputerowy (komputery, laptopy, tablety) i oprogramowanie wpłynie na podniesienie jakości kształcenia w mieście oraz na efektywność kształcenia.	6 000 000 (1 000 000 rocznie)	2015-2020	I/OWS
4.	Doposażenie bazy dydaktycznej szkół na potrzeby dziecka młodszego i zindywidualizowanej pomocy dziecku	Doposażenie szkół w specjalistyczny sprzęt, oprogramowanie i wyposażenie oraz pomoce dydaktyczne dostosowane do potrzeb dzieci młodszych oraz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wpłynie na wsparcie ucznia. Dzięki doposażeniu uczniowie młodsi i z spe będą mieli odpowiednie warunki kształcenia do ich potrzeb i możliwości.	2 700 000 (450 000 rocznie)	2015-2020	OWS/i
Razem:			24 500 000		

2.2.2. *Utworzenie programu zajęć pozalekcyjnych rozwijających wiedzę i umiejętności oraz wyrównujących szanse edukacyjne dzieci i młodzieży*

Wysokiej jakości infrastruktura edukacyjna, a także możliwość praktycznego kształcenia na każdym poziomie nauczania stanowi podstawę dla rozwoju wysoko wykwalifikowanej kadry, dlatego władze Miasta będą wspierały modernizację oraz wyposażenie placówek oświatowych i instytucji kultury.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	SPEAK – Suwalski Program Edukacji i Animacji Kulturalnej	Suwalski Ośrodek Kultury jest w końcowej fazie opracowania kilkuletniego programu SPEAK. Program zakłada wprowadzenie zintegrowanego systemu edukacji kulturalnej o wysokim stopniu organizacji, którego założenia będą wyznacznikiem planów działań wszystkich biorących w nim udział podmiotów. SPEAK jako ciągły proces rozwijania zainteresowań i kształcenia umiejętności dzieci i młodzieży polega na przygotowaniu i realizacji zadań w określonych obszarach w oparciu o propozycje instytucji kultury i oświaty, organizacji pozarządowych w Suwałkach i regionie. W wyniku wdrożenia programu nastąpi znacząca aktywizacja społeczna i zmiana w oddziaływaniu kultury na społeczność lokalną w Suwałkach.	720 000 (120 000 rocznie)	2015-2020	SOK
2.	Utworzenie programu wyrównującego szanse edukacyjne uczniów	Zorganizowanie uczniom bezpłatnych zajęć pozalekcyjnych ukierunkowanych na kształcenie kompetencji kluczowych wpłynie na wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży. Atrakcyjne zajęcia pozalekcyjne wpłyną na wyniki nauczania w suwalskich szkołach oraz zagospodarują czas wolny dzieci i młodzieży a tym samym zniwelują zjawisko wykluczenia społecznego. Celem programu jest wyposażenie uczniów w wiedzę i kompetencje niezbędne do dalszego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności potrzebnych na rynku pracy. Program będzie realizowany po dokonaniu analizy potrzeb każdej szkoły i wypracowaniu programów wspomagania. Programy będzie realizowany przez nauczycieli w oparciu o m.in. metodę eksperymentu i innowacji oraz metod aktywizujących.	6 000 000 (1 000 000 rocznie)	2015-2020	OWS
Razem:			6 720 000		

2.2.3. Rozwój programów nauczania służących podnoszeniu kompetencji cyfrowych

Program zajęć rozwijających kompetencje kluczowe z technologii informacyjno-komunikacyjnych będzie prowadzony w szkołach podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych oraz instytucjach kultury (biblioteki, Suwalski Ośrodek Kultury, inne). Odrębny program upowszechniający sposoby wykorzystania Internetu i umożliwiający zdobycie podstawowych umiejętności posługiwania się nowymi technologiami zostanie skierowany do seniorów, po to żeby ograniczyć zjawisko wykluczenia cyfrowego, a często też społecznego.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Kompetencje cyfrowe jako kształcenie przyszłych kadr kultury	Program zajęć edukacyjnych rozwijających kluczowe kompetencje z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych. Rezultatem zajęć będzie wzrost liczby osób czynnie korzystających z technologii cyfrowych, w tym Internetu i wzrost zainteresowania treściami kultury. Umiejętność zarządzania treściami będzie podstawową kompetencją zwiększającą atrakcyjność na rynku pracy w obszarze kultury i przemysłów kreatywnych. Odrębny program upowszechniający sposoby wykorzystania Internetu i umożliwiający zdobycie podstawowych umiejętności posługiwania się nowymi technologiami zostanie skierowany do seniorów (ograniczenie zjawiska wykluczenia cyfrowego i społecznego).	210 000 (35 000 rocznie)	2015 – 2020	SOK/ Biblioteka Publiczna
2.	Program zajęć rozwijających kompetencje cyfrowe	Kształcenie z wykorzystaniem nowoczesnych technologii sprzyjać będzie podnoszeniu jakości tego kształcenia. Uczniowie korzystając będą z nowoczesnych programów do ćwiczeń laboratoryjnych, do nauczania przedmiotów matematycznych i przyrodniczych a także języków obcych, kreatywności i przedsiębiorczości. Celem programu będzie wsparcie nauczycieli w stosowaniu TIK w procesie nauczania. Dzięki wyposażeniu szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz infrastrukturę typu sieć wzrośnie stopień wykorzystania TIK w nauczaniu. Szczególny nacisk w programie dotyczyć będzie nauki programowania i nowych technologii.	w zależności od potrzeb	2015-2020	OWS
Razem:			210 000		

2.2.4. Rozwój programów nauczania języków obcych

Wspierane będą wszelkie działania poprawiające jakość nauczania i dostęp do nauki języków obcych (szczególnie ważne będą znajomości języków wschodnich sąsiadów oraz języka angielskiego).

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Programy nauczania języków obcych w tym osób dorosłych	Wprowadzenie dodatkowych godzin z języków obcych spowoduje większą mobilność językową uczniów suwalskich szkół i osób dorosłych. W ramach programu planowany jest zakup nowoczesnych laboratoriów językowych.	3 000 000 (500 000 rocznie)	2015-2020	OWS
Razem:			3 000 000		

2.2.5. Wsparcie rozwoju programu badań predyspozycji zawodowych wśród młodzieży i działanie na rzecz organizacji praktyk zawodowych

Doskonalenie systemu doradztwa zawodowego w oparciu o doradców zatrudnionych w gimnazjach i nowo powstałe Lokalne Centrum Doradztwa Zawodowego oraz nawiązywanie trwałej współpracy w zakresie organizacji praktyk zawodowych, również dzięki współpracy z Radą Gospodarczą przy Prezydencie Miasta.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Opracowanie i wdrożenie programu doradztwa edukacyjno - zawodowego	Zwiększenie liczby godzin doradztwa zawodowego wpłynie na zwiększenie świadomości wyboru dalszej ścieżki zawodowej. W ramach programu organizowane będą targi edukacyjne, dni otwarte w szkołach, konkursy i konferencje związane z wyborem przyszłej ścieżki zawodowej a także sieć współpracy doradców zawodowych.	720 000 (120 000 rocznie)	2015-2020	OWS
2.	Organizacja praktyk i staży zawodowych w przedsiębiorstwach	Odbycie praktyki i stażu zawodowego w przedsiębiorstwach zwiększa szanse uczniów na uzyskanie zatrudnienia. Ponadto dzięki odbyciu takiego stażu uczniowie nabywają umiejętności praktycznych do wykonywania pracy przez wykonywanie zadań w miejscu pracy. Praktyki i staże organizowane będą we ścisłej współpracy szkół i przedsiębiorców, organizacji pracodawców, instytucji rynku pracy.	210 000 (35 000 rocznie)	2015-2020	Szkoły prowadzące kształcenie zawodowe
Razem:			930 000		

2.2.6. Wsparcie procesu kształcenia z wykorzystaniem metody e-learning

Zastosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji z jednej strony zwiększy jakość i efektywność nauczania, z drugiej zwiększy dostęp do edukacji, szczególnie osobom niepełnosprawnym.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Szkolenia z zastosowaniem e-learningu	Najpopularniejszym oraz najbardziej efektywnym narzędziem wykorzystywanym w e-learningu jest portal edukacyjny. Zastosowanie przez nauczycieli formy interaktywnej e-learningu zwiększy zaangażowanie uczniów w proces uczenia się oraz zwiększy współpracę między uczniami i nauczycielami. Nauczyciel będzie mógł śledzić bieżące postępy ucznia w nauce, w tym ucznia niepełnosprawnego.	2 000 000	2015-2020	OWS
2.	E-dziennik w mieście Suwałki	Prowadzenie dziennika lekcyjnego w formie elektronicznej. Zakup nowoczesnego sprzętu do prowadzenia elektronicznych dzienników do przedszkoli, szkół, tj. zakup komputerów i laptopów do przedszkoli i szkół wpłynie na dostępność danych w procesie nauczania.	2 000 000	2014-2016	OWS
Razem:			4 000 000		

2.2.7. Rozwój edukacji ustawicznej, w tym kwalifikacyjnych kursów zawodowych oraz innych form kształcenia ustawicznego

Zwiększenie możliwości kształcenia ustawicznego w Suwałkach zwiększy szansę mieszkańców na znalezienie pracy w mieście, a także dostosowanie swoich kwalifikacji do zmieniających się potrzeb lokalnego rynku pracy.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Program wsparcia zawodowego w mieście Suwałki łącznie z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną i Centrum Kształcenia Ustawicznego (doradztwo edukacyjno-zawodowe). Program Edukacji ustawicznej w ramach Strategii Oświaty do 2020 roku	Kształcenie ustawiczne to warunek rozwoju każdego człowieka. W ramach ww. programu zostaną zorganizowane kwalifikacyjne kursy zawodowe i kursy kompetencji ogólnych, rozwój edukacji formalnej i pozaformalnej. Przeprowadzona zostanie kampania społeczna kształcenia ustawicznego i elastycznych form kształcenia zawodowego. Kampania społeczna będzie miała na celu na zwiększenie zapotrzebowania na doskonalenie, przekwalifikowanie, a tym samym na podniesienie jakości kapitału ludzkiego. Krótkie formy kształcenia pozwolą na dostosowanie kwalifikacji do potrzeb zmieniającego się rynku pracy.	3 000 000 (500 000 rocznie)	2015-2020	OWS
Razem:			3 000 000		

2.2.8. Wspieranie procesu edukacji przedszkolnej i opieki nad dzieckiem

Objęcie wychowaniem przedszkolnym i opieką żłobkową jak największej grupy dzieci a także organizacja zajęć dodatkowych pozwoli na właściwe przygotowanie dzieci do kolejnego etapu edukacji w szkołach podstawowych. Jednocześnie, wdrożenie tego działania umożliwi aktywizację zawodową rodziców tych dzieci.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Rozbudowa przedszkola specjalnego	Rozbudowa przedszkola specjalnego poprawi dostępności wychowania przedszkolnego dla dzieci niepełnosprawnym. Miasto Suwałki jest jednym ośrodkiem w regionie, które prowadzi przedszkole specjalne. Istnieje ogromne zapotrzebowanie na objęcie dzieci niepełnosprawnych wychowaniem przedszkolnym. Dzieciom niepełnosprawnym zostaną wyposażone sale, plac zabaw oraz zostanie zakupiony specjalistyczny sprzęt i oprogramowanie.	2 000 000	do 2020	OWS
2.	Udzielenie wsparcia dla matek powracających na rynek pracy	Wsparcie udzielane matkom powracającym na rynek pracy poprzez organizację kursów oraz sfinansowanie opieki dla ich dzieci w przedszkolach i żłobkach.	1 000 000	2015-2020	OWS
3.	Wspieranie funkcjonowania niepublicznych punktów przedszkolnych, zespołów przedszkolnych i przedszkoli i żłobków	Wsparcie finansowe niepublicznych punktów przedszkolnych, zespołów przedszkolnych i przedszkoli i żłobków.	8 364 000 (1 394 000 rocznie)	2015-2020	OWS
4.	Organizowanie różnorodnych zajęć dodatkowych w przedszkolach w tym specjalistycznych	Dodatkowe zajęcia finansowane przez samorząd wpłyną na rozwój dzieci, wyrównają ich szanse na odniesienie sukcesu edukacyjnego.	3 000 000 (500 000 rocznie)	2015-2020	OWS
5.	Adaptacja budynku przy ul. Kamedulskiej 3 na potrzeby żłobka miejskiego w Suwałkach	Zadanie obejmuje adaptację części budynku przy ul. Kamedulskiej 3 na potrzeby utworzenia żłobka wraz z wykonaniem elewacji i zmiany pokrycia dachowego budynku. Realizacja zadania poprawi dostępność w zakresie opieki nad dziećmi	1 000 000	2016	OWS/I

		do lat 3.			
6.	Wspieranie funkcjonowania ośrodków wychowania przedszkolnego oraz innych form opieki nad dziećmi	Wsparcie publicznych ośrodków wychowania przedszkolnego oraz innych form opieki nad dziećmi poprzez zakup wyposażenia placówek, placu zabaw wpłynie na podniesienie jakości wychowania przedszkolnego a także zwiększy atrakcyjność przedszkola.	1 200 000 (200 000 rocznie)	2015-2020	OWS/I
Razem:			16 564 000		

Cel operacyjny 2.3. Kultura i sztuka jako wyznaczniki subregionalnego znaczenia Suwałk

Wyznacznikiem subregionalnego charakteru ośrodków miejskich są rozwinięte specjalistyczne usługi, których zasięg oddziaływania wykracza poza ich granice. W Suwałkach do takich usług należą niewątpliwie usługi kulturalne. Ze względu na transgraniczne położenie oraz bogate tradycje kulturowe Suwałki będą pełniły rolę ponadlokalnego centrum kultury. Cel ten będzie realizowany poprzez wspieranie wydarzeń posiadających już dosyć dobrze ugruntowaną pozycję w kalendarzu imprez miejskich i które mają potencjał, żeby przyciągnąć licznych gości z kraju i zagranicy. Wspieraniem władz lokalnych zostaną objęte również nowe inicjatywy zarówno artystów indywidualnych, stowarzyszeń, jak i miejskich instytucji kulturalnych.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

2.3.1. Organizacja i promocja imprez kulturalnych o znaczeniu ponadlokalnym

Władze Suwałk będą wspierały organizację istniejących oraz nowych wydarzeń kulturalnych o charakterze regionalnym, krajowym i międzynarodowym.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Suwałki Blues Festival	Organizacja i rozwój kluczowej imprezy w Suwałkach, organizowanej cyklicznie od 2008r., podczas której odbywają się koncerty na dwóch głównych scenach w mieście, a także imprezy towarzyszące w lokalnych klubach. Promocja w kraju i za granicą m.in. na targach, w miastach partnerskich, w Internecie oraz z wykorzystaniem innych kanałów informacyjno-promocyjnych.	6 000 000 (1 000 000 każdego roku ⁴)	2015-2020	SOK (jednostka realizująca zadanie) KTZ/KSP
2.	Suwałski Festiwal Interkulturowy	Stworzenie nowego produktu kulturalnego, łączącego dotychczasowe przedsięwzięcia i doświadczenia w nowoczesnej formie prezentacji artystycznych. Celem projektu jest stworzenie produktu nawiązującego do ponadczasowej, ujętej w Strategii Miasta, wartości wielokulturowego regionu pogranicza i ugruntowanie pozycji Miasta jako centrum regionu.	1 250 000 (250 000 każdego roku ⁵)	2016-2020	SOK
3.	Międzynarodowy Festiwal Piosenki i Tańca „Muszelki Wigier”	Organizacja i rozwój jednego z najważniejszych festiwali o randze międzynarodowej, z zakresu piosenki i tańca. Ważną częścią projektu są liczne warsztaty taneczne i wokalne, pozwalające doskonalić umiejętności i wymienić doświadczenia uczestników z całej Europy.	600 000 (100 000 każdego roku)	2015-2020	SOK

⁴ W przypadku pozyskania funduszy zewnętrznych

⁵ W przypadku pozyskania funduszy zewnętrznych

4.	Międzynarodowy Festiwal Teatrów Dzieci i Młodzieży „Wigraszek”	Organizacja i rozwój jednego z największych międzynarodowych festiwali teatralnych. Ważną częścią projektu są liczne warsztaty teatralne, pozwalające doskonalić umiejętności i wymienić doświadczenia uczestników z całej Europy.	600 000 (100 000 każdego roku)	2015-2020	SOK
5.	Festiwal Fantastyki	Nowy projekt wykorzystujący współpracę i doświadczenia tematyczne dwóch graniczących ze sobą krajów: Litwy i Polski. Usytuowanie imprezy wykorzystuje naturalne przygraniczne położenie i przyczynia się do intensyfikacji kontaktów obu społeczności lokalnych.	300 000 (50 000 każdego roku)	2015-2020	SOK
Razem:			8 750 000		

2.3.2. Budowa lub modernizacja istniejących obiektów działalności kulturalnej

Poprawa infrastruktury technicznej obiektów kultury będzie podstawą wdrożenia i rozwoju innowacyjnych działalności w sferze aktywności kulturalnej.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Remont budynku Biblioteki im. Marii Konopnickiej w Suwałkach	Poprawa funkcjonowania i dostępności usług bibliotecznych w Suwałkach poprzez remont kapitalny obiektu i infrastruktury technicznej, remont parkingu, zakup wyposażenia piwnicznych pomieszczeń magazynowych Biblioteki Publicznej w Suwałkach.	3 600 000	2016-2020	Biblioteka Publiczna
2.	Przebudowa pomieszczeń w budynku SOK przy ul. Noniewicza 71 w Suwałkach	Projekt zakłada kompleksową modernizację zabytkowego budynku byłego Regionalnego Ośrodka Kultury i Sztuki w Suwałkach i zaadaptowanie go do celów kulturalnych i artystycznych. Zgodnie z program funkcjonalno-użytkowym przedmiotowej inwestycji na poszczególnych kondygnacjach budynku planowane jest utworzenie zespołów programowych tj. zespół wystawienniczy obejmujący m.in. rozbudowę Galerii Chłodna20, zespół teatralny, pracownie edukacyjne.	4 000 000	2015-2016	SOK
4.	Remont budynku Muzeum im. Marii Konopnickiej w Suwałkach	Obiekt z I poł. XIX w. o wyjątkowych walorach architektonicznych, wpisany do rejestru zabytków województwa podlaskiego. Stan techniczny budynku wymaga podjęcia pilnych prac konserwatorsko-budowlanych polegających na całkowitej wymianie nieszczelnych stolarek okiennych, wymianie wadliwie wykonanej instalacji elektrycznej i przestarzałej instalacji centralnego ogrzewania oraz remoncie dachu połączonym z adaptacją nieużytkowych poddaszy. W ramach modernizacji obiektu należy też wykonać klimatyzację sal wystawienniczych na parterze oraz nową wentylację w pozostałych pomieszczeniach.	4 000 000	2015-2016	Muzeum Okręgowe
Razem:			11 600 000		

2.3.3. Zwiększenie dostępu do kultury oraz doskonalenie metod zarządzania kulturą

Działanie będzie realizowane poprzez intensyfikację współpracy samorządowych instytucji kultury, podmiotów prywatnych oraz organizacji pozarządowych, wspieranie aktywności kulturalnej osób niepełnosprawnych i osób starszych, a także wykorzystanie nowych środków przekazu w upowszechnianiu kultury i wzmacnianie kompetencji menedżerskich kadry

zarządzającej kulturą. Działanie będzie realizowane również poprzez organizację nieszablonych działań animacyjnych czy organizacji spektakli, koncertów itp. wydarzeń o szczególnie wysokich wartościach artystycznych przy jednoczesnej intensyfikacji;

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Zwiększenie dostępu do kultury poprzez organizację wydarzeń o wysokim poziomie artystycznym	Cykliczna organizacja spektakli, koncertów i widowisk wysokiej rangi i reprezentujących wysoki poziom artystyczny. Cykliczna organizacja tego typu wydarzeń umożliwia kontakt ze sztuką wysoką mieszkańcom Suwałk – miasta położonego z dala od wiodących ośrodków życia kulturalnego w kraju. Wydarzenia będą uzupełnione przez spotkania z artystami i ekspertami poszczególnych dziedzin sztuki.	1 800 000 (300 000 rocznie)	2015-2020	SOK
2.	Wzrost aktywnego uczestnictwa wszystkich grup wiekowych i środowiskowych poprzez organizację letnich imprez plenerowych	Organizacja letnich imprez plenerowych o różnej tematyce i promowanie ich za pomocą nowoczesnych środków komunikacji. Celem programu jest wzrost aktywnego uczestnictwa wszystkich grup wiekowych i środowiskowych, także osób niepełnosprawnych i starszych oraz innych zagrożonych wykluczeniami społecznymi.	1 200 000 (200 000 rocznie)	2015-2020	SOK
3.	Doskonalenie kadr kultury	Celem projektu jest udoskonalenie jakości pracy realizowanej przez instruktorów merytorycznych oraz pracy kadry kierowniczej instytucji kultury.	20 000	2015-2020	SOK
4.	Wspieranie organizacji festiwalu, plenerów, warsztatów, unikatowych przedsięwzięć muzycznych, dzieł muzyki klasycznej, seminariów i konferencji, obozów szkoleniowych oraz festynów	Wsparcie działań pozwoli na stworzenie bogatej, różnorodnej oferty kulturalnej, prezentację najciekawszych form i przedsięwzięć artystycznych m. in. muzyki instrumentalnej, wokalne oraz podjęcie działań interdyscyplinarnych w dziedzinie sztuki muzycznej, teatralnej, tanecznej, plastycznej itd. Stworzy to atrakcyjną formę popularyzacji różnych dziedzin twórczości oraz ofertę kulturalną Suwałk. Interdyscyplinarna działalność placówek kulturalnych umożliwi wymianę doświadczeń i pogłębienie wiedzy różnych środowisk twórczych oraz osób czynnie działających w organizacjach pozarządowych. Stworzy to możliwość prezentacji i popularyzacji wieloetnicznej kultury Suwalszczyzny, umożliwiając także podnoszenie kwalifikacji animatorów kultury i środowisk twórczych.	w zależności od potrzeb	2014-2020	KTZ
5.	Organizacja stałej wystawy poświęconej Marii Konopnickiej w Muzeum im. M. Konopnickiej w Suwałkach	Przewiduje się, że obok oryginalnych eksponatów, fotografii i grafik, korespondencji na wystawie wykorzystane zostaną fragmenty wspomnień, prac literackich oraz notatek prasowych. Wykorzystane zostaną także nagrania dźwiękowe, prezentacje audiowizualne, rekwizyty, aranżacje scenograficzne. Ekspozycja zostanie wzbogacona o multimedia oraz elementy umożliwiające aktywny kontakt zwiedzających z artefaktami. Ideą koncepcji i scenariusza wystawy będzie ukazanie biografii i twórczości poetki na tle epoki, w której żyła. Wątki biograficzne, literackie i „powroty” będą się przenikać i uzupełniać prowadząc zwiedzającego w poetycką podróż przez „światy” literackiej wyobraźni poetki (twórczość dziecięca, literatura społeczna, patriotyczna, liryki, literackie powroty). Ekspozycja ma prezentować osobowość Konopnickiej, obrazując jej sferę uczuć, myśli, relacji z najbliższą rodziną	900 000	2017-2018	Muzeum Okręgowe w Suwałkach

		przyjaciółmi, poglądów na historię, sztukę i literaturę. Wystawa ma ukazać okoliczności jakie miały wpływ na podejmowane przez poetkę decyzje. Narracja ma być prowadzona w taki sposób, by nakreślić inny niż dotychczas kreowany i znany powszechnie wizerunek Konopnickiej.			
6.	Suwałskie Centrum Animacji Artystycznej	Projekt dotyczy utworzenia Centrum Animacji Artystycznej na bazie zmodernizowanego i zaadaptowanego budynku przy ul. Noniewicza 71. Zadaniem SCAA będzie także skupianie i współpraca środowisk twórczych, które są w Suwałkach bardzo aktywne. Prócz promocji artystów profesjonalnych, będzie także stworzona przestrzeń realizacji zajęć dla adeptów poszczególnych sztuk, zwłaszcza plastyki, ceramiki i rękodzieła. Dodatkowo w obiekcie będzie funkcjonowało biuro organizacyjne Suwałki Blues Festival.	3 000 000 (500 000 rocznie)	2015-2020	SOK
Razem:			6 920 000		

2.3.4. Rozwój kompetencji kulturowych mieszkańców Suwałk

Władze Suwałk będą wspierały rozwój kompetencji odbiorców do uczestnictwa w kulturze oraz rozwój kompetencji do uprawiania twórczości artystycznej poprzez m.in. przyznawanie nagród i stypendiów dla wybitnych artystów.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Wspólna produkcja widowisk artystycznych młodych mieszkańców miasta	Celem projektu jest zwiększenie aktywności kulturalnej suwałskiej młodzieży, przy jednoczesnym nabywaniu przez nich kompetencji, zarówno w zakresie sztuki, jak i organizacji widowisk. Projekt zakłada coroczną produkcję widowiska, na bazie istniejącego lokalnego ruchu artystycznego. Produktem projektu będzie (w każdym roku) interdyscyplinarne widowisko dla mieszkańców. Rezultatem będzie nabycie kompetencji do tworzenia kultury przez kilkadziesiąt osób rocznie, wykreowanie nowych liderów i animatorów kultury oraz zwiększenie kompetencji mieszkańców do odbioru sztuki.	900 000 (150 000 rocznie)	2015-2020	SOK
2.	Wspieranie indywidualnych artystów poprzez nagrody, mikrogranty i stypendia (mecenat Miasta).	Promocja twórczości artystycznej, upowszechniania kultury oraz opieki nad zabytkami za szczególnie ważne dla Miasta Suwałki przedsięwzięcia kulturalne.	300 000 (50 000 rocznie)	2015-2020	KTZ
Razem:			1 200 000		

2.3.5. Wsparcie finansowe i organizacyjne kulturalnych inicjatyw oddolnych

Działania związane z rozwojem funkcji kulturowych Suwałk będą obejmowały również wsparcie dla nowych inicjatyw kulturalnych, w tym w rozwój animatorów społecznych, których zadaniem będzie zrzeszanie mieszkańców Suwałk wokół wydarzeń kulturalnych.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Wspieranie działalności organizacji pozarządowych w dziedzinie kultury	Wsparcie finansowe oddolnych inicjatyw kulturalnych poprzez organizację i upowszechnianie zajęć kulturalnych dla mieszkańców miasta Suwałki odbywać się będzie poprzez ogłaszanie otwartych konkursów dla nowych inicjatyw kulturalnych, w tym w rozwój animatorów społecznych, których zadaniem będzie zrzeszanie mieszkańców Suwałk wokół wydarzeń kulturalnych. Stowarzyszenia działające w zakresie upowszechniania kultury stanowią ważne ogniwo uzupełniające i wzbogacające o nowe elementy ofertę kulturalną dla mieszkańców miasta i regionu. Podmioty III sektora/NGO pozyskują pozabudżetowe środki finansowe na realizację swoich projektów i angażują grono wolontariuszy. Wspieranie tych działań przynosi wielorakie korzyści dla miasta, w tym w zakresie zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców dotyczących kultury, przy zaangażowaniu dużo mniejszych środków finansowych na działania niż potrzebują instytucje finansowane z budżetu miasta.	618 000 (103 000 rocznie)	2015-2020	KTZ
Razem:			618 000		

2.3.6. Wspieranie edukacji artystycznej

Władze Miasta będą wspierać utworzenie szkoły artystycznej w oparciu o istniejącą Państwową Szkołę Muzyczną I i II stopnia oraz systemowe działania w zakresie edukacji artystycznej prowadzone przez różne podmioty.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Wspieranie działań utworzenia szkoły artystycznej w oparciu o istniejącą Państwową Szkołę Muzyczną I i II stopnia	W Suwałkach są bardzo duże tradycje działalności w zakresie upowszechniania muzyki. Czynniki działa wiele zespołów i sekcji muzycznych / również tanecznych, wokalnych, teatralnych, itp. Reprezentują one różne formy działalności oraz style muzyczne np.: pop, folk, rock, blues, etno, jazz oraz muzyka klasyczna –instrumentalna, wokalna, kameralna, chóralna, muzyka dawna). Artyści czynnie koncertując, reprezentują miasto i region na różnych festiwalach, przeglądach, konkursach zarówno w kraju jak i za granicą. Wielu muzyków profesjonalnych pracujących w Suwałkach i najbliższych miejscowościach, umożliwia wzbogacenie muzycznej oferty kulturalnej miasta, kontynuując indywidualną działalność artystyczną oraz wsparcie zespołów już istniejących w tym m. in. Suwalskiej Orkiestry Kameralnej Camerata dell' Arte, Zespołu Pieśni i Tańca „Suwalszcza” oraz czynnie działających teatrów amatorskich.	bez kosztów	2016-2020	Państwowa Szkoła Muzyczna w Suwałkach

2.3.7. Wdrożenie systemu digitalizacji zbiorów bibliotecznych, muzealnych i archiwalnych we współpracy z samorządowymi instytucjami kultury, podmiotami prywatnymi oraz organizacjami pozarządowymi

Cyfrowy dostęp do zbiorów bibliotecznych oraz wybranych zbiorów muzealnych zwiększy zasięg usług kulturalnych poprzez objęcie nimi osób niepełnosprawnych, a także osób mieszkających na co dzień poza Suwałkami.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Digitalizacja zbiorów bibliotecznych	Wdrożenie systemu digitalizacji zbiorów bibliotecznych i działania konserwacyjno – zabezpieczające zbiory w formach tradycyjnych. Zadanie zostanie zrealizowane w przypadku pozyskania środków zewnętrznych.	500 000	2015-2020	Biblioteka Publiczna
2.	Suwałskie Archiwum Kultury	Digitalizacja, opracowanie i udostępnienie zbiorów archiwalnych będących w dyspozycji Suwałskiego Ośrodka Kultury. SOK jako spadkobierca dwóch głównych instytucji kultury w Suwałkach, dysponuje dużą ilością zbiorów archiwalnych, fotograficznych, nagrań audio i wideo oraz dokumentalnych. Projekt zakłada opracowanie tych zbiorów i opublikowanie poszczególnych opracowań, w formie papierowej i cyfrowej tak, aby dostęp do nich był możliwy dla wszystkich grup społecznych. Zadanie zostanie zrealizowane w przypadku pozyskania środków zewnętrznych.	600 000 (100 000 rocznie)	2015-2020	SOK
3.	Wdrożenie elektronicznych systemów zabezpieczenia zbiorów	Wdrożenie nowoczesnych systemów obsługi i udostępniania zbiorów bibliotecznych wykorzystujących systemy informatyczne i zbiory w zapisach cyfrowych. Zadanie zostanie zrealizowane w przypadku pozyskania środków zewnętrznych.	1 200 000	2016	Biblioteka Publiczna
Razem:			2 300 000		

2.3.8. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i ochrona dziedzictwa kulturowego

Upowszechnianie wśród Suwałczan wiedzy o historii i kulturze miasta oraz prowadzenie działań na rzecz ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego Suwałk jako miasta położonego na pograniczu, a także działań angażujących mieszkańców w kontynuowanie lokalnych tradycji.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Zakup dodatkowego wyposażenia do pracowni edukacji regionalnej	Projekt zakłada uruchomienie i prowadzenie pracowni sztuki i rzemiosł ludowych. Projekt skierowany jest do dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców Suwałk i okolic. Jego rezultatem będzie wzmocnienie tożsamości lokalnej, promocja i kontynuacja lokalnych tradycji oraz nabycie nowych umiejętności, przydatnych w potencjalnym przemyśle kreatywnym Suwałk.	100 000	2016-2020	SOK
Razem:			100 000		

Cel operacyjny 2.4. Tworzenie i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej, rozwój sportu oraz podnoszenie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego

W ocenie warunków życia coraz większą wagę przykłada się do możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego. Wpisuje się to w powszechną modę na zdrowy styl życia. Podstawowymi zadaniami stojącymi przed samorządami lokalnymi w tym zakresie jest stworzenie ogólnodostępnej, wysokiej jakości infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz zapewnienie różnorodnej oferty zajęć sportowych i rekreacyjnych. Suwałki ze względu na swoje położenie względem obszarów atrakcyjnych przyrodniczo oraz pełnionych funkcji ponadlokalnych muszą zapewnić możliwość korzystania z takiej oferty zarówno mieszkańcom, jak i osobom z zewnątrz.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

2.4.1. Budowa i modernizacja boisk wielofunkcyjnych oraz innych obiektów sportowych

Rozwój i utrzymanie w odpowiednim stanie bazy sportowo-rekreacyjnej OSiR oraz boisk szkolnych i osiedlowych będzie podstawą dla rozwoju zarówno sportu młodzieżowego, jak i zawodowego w Suwałkach.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Modernizacja stadionu lekkoatletycznego przy ul. Wojska Polskiego w Suwałkach	Zadanie w trakcie realizacji. W ramach zadania planowana jest modernizacja stadionu lekkoatletycznego przy ul. W. Polskiego w Suwałkach.	11 990 000	2014-2015	I/OWS
2.	Budowa bieżni lekkoatletycznej oraz budynku sanitarno-szatniowego przy Zespole Szkół nr 3	Planowana jest budowa bieżni lekkoatletycznej oraz budynku sanitarno-szatniowego przy ZS nr 3. Przebudowa istniejącego boiska asfaltowego na boisko ze sztuczną nawierzchnią.	890 000	2017	I/OWS
3.	Budowa bieżni i skoczni oraz szkolnego placu zabaw przy Szkole Podstawowej nr 9	W ramach zadania należy wykonać budowę bieżni i skoczni wraz ze szkolnym placem zabaw.	600 000	2016	I/OWS
4.	Budowa bieżni przy Szkole Podstawowej nr 7 w Suwałkach	W ramach zadania planowane jest wykonanie bieżni ogólnej przy ZS nr 7.	350 000	2015	I/OWS
5.	Budowa bieżni i skoczni w dal przy Zespole Szkół nr 4	W ramach zadania planuje się wykonanie bieżni i skoczni w dal ZS nr 4.	175 000	2017-2019	I/OWS
6.	Budowa bieżni oraz przebudowa boiska asfaltowego na boisko ze sztuczną nawierzchnią przy Zespole Szkół Technicznych	Planowana do budowy bieżnia oraz przebudowa istniejącego boiska asfaltowego na boisko ze sztuczną nawierzchnią przy ZST w Suwałkach.	500 000	2017	I/OWS
7.	Budowa kompleksu boisk sportowych przy Zespole Szkół nr 6 wraz z modernizacją sali gimnastycznej	Planowana do wykonania budowa kompleksu boisk sportowych. W 2014 roku wykonano modernizację sali gimnastycznej w Zespole Szkół nr 6.	3 610 000	2017	I/OWS
8.	Budowa szkolnego placu zabaw wraz z bieżnią prostą przy Zespole Szkół nr 8	Planowana do wykonania budowa szkolnego placu zabaw wraz z bieżnią prostą.	400 000	2017	I/OWS
9.	Budowa kompleksu boisk sportowych przy Zespole Szkół nr 9	W ramach zadania planowana jest budowa kompleksu boisk sportowych przy ZS nr 9.	1 650 000	2015	I/OWS
10.	Budowa boiska wielofunkcyjnego, szkolnego placu zabaw	Planowana do wykonania budowa boiska wielofunkcyjnego wraz ze szkolnym placem zabaw oraz bieżni i skoczni. Wymagane jest	4 000 000	2016-2017	I/OWS

	oraz bieżni i skocznicy przy Zespole Szkół nr 10	opracowanie dokumentacji projektowej.			
11.	Budowa ogólnodostępnego centrum rekreacji przy ZS Nr 10	Utworzenie sali rehabilitacyjnej dla dzieci niepełnosprawnych, świetlicy, biblioteki multimedialnej, modernizacja basenu, instalacja windy, wraz z ogrodzeniem, oświetleniem, monitoringiem wraz z realizacją zajęć rekreacyjnych, specjalistycznych, opiekuńczych, socjoterapeutycznych, profilaktycznych, sportowych. Zadanie zostanie zrealizowane w przypadku pozyskania środków zewnętrznych.	5 000 000	2016-2020	I/OVS
Razem:			29 165 000		

2.4.2. Organizacja masowych imprez rekreacyjno-sportowych i wspieranie rozwoju tzw. sportu rodzinnego

Władze Miasta będą patronować imprezom promującym zdrowy styl życia, w tym organizacji sportowych zawodów rodzinnych.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Program miejski – Sportowa rodzina	Program wpłynie na zwiększenie aktywności fizycznej Suwałczan. Propagowanie modelu aktywnego, zdrowego trybu życia wśród mieszkańców i poprawa jakości życia w zakresie dostępnych form spędzania wolnego czasu (rekreacja) to główne cele tego programu. W ramach opracowanego programu zostaną zorganizowane cykliczne imprezy sportowo-rekreacyjne takie jak: „3S – Suwalskie Spotkania Sportowe”, „Wielki Sportowy Karnawał”, „Suwałki Miss Run”, „Wiosenny i Jesienny Miejski Test Cooper’a”, „Suwałczanie są fitness”, „Suwałki 10,5 – ćwierć maraton”, „OSiR ON TOUR – cztery strony świata”, „Suwalska Selekcja”, „Rodzinna Arkadia - Dzień Dziecka w Suwałkach”, „SUWAŁSKI EKSPRES” (międzynarodowy maraton), „Rodzinna Arkadia - pożegnanie Lata” - blok imprez rekreacyjnych (Zalew Arkadia) połączonych z Europejskim Dniem Bez Samochodu; „Grand Prix w siatkówce plażowej o Puchar Prezydenta Miasta Suwałk”, „Grand Prix w tenisie ziemnym o Puchar Prezydenta Miasta Suwałk”, „Suwalski Bieg Niepodległości”. Ponadto zostanie stworzona sieć animatorów sportu wokół obiektów sportowych w celu zagospodarowania czasu wolnego to główne założenia tego programu. Organizacja lig rodzinnych, szkolnych, zakładowych (np. Suwałki Football League), osiedlowych wpłynie na poprawę aktywności Suwałczan. Wprowadzenie rywalizacji między rodzinami, zakładami pracy wpłynie na aktywność sportową mieszkańców.	1 800 000 (300 000 rocznie)	2015-2020	OVS/OSiR
Razem:			1 800 000		

2.4.3. Tworzenie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego na świeżym powietrzu w okresie zimowym

Działania te będą realizowane poprzez budowę infrastruktury ścieżek do biegów narciarskich, w tym profesjonalnej trasy nart biegowych z Suwałk do Szelmentu. Przyczynią się one – z jednej

strony – do aktywizacji ruchowej mieszkańców Suwałk, a z drugiej, do zwiększenia atrakcyjności turystycznej Miasta również w okresie zimowym.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Program miejski- Pogodne Suwałki zimą	Program wpłynie na zwiększenie aktywności fizycznej Suwałczan. Program będzie uzupełnieniem programu „Program miejski – Sportowa rodzina” i dotyczyć będzie okresu zimowego. Rekreacja odbywać się będzie na lodowisku, na terenach nad Zalewem Arkadia np. „Otwarte zawody w wędkarstwie podlodowym o Puchar Prezydenta Miasta Suwałk”, „-30 °C Suwałki – blok imprez sportowo rekreacyjnych na świeżym powietrzu”, „3S – Suwalskie Spotkania Sportowe” – edycja zimowa.	1 800 000 (300 000 rocznie)	2015-2020	OWS/OSiR
2.	Budowa tras biegowych z Suwałk do Szelmentu	Projekt będzie dotyczyć budowy infrastruktury ścieżek do biegów narciarskich, w tym profesjonalnej trasy nart biegowych z Suwałk do Szelmentu. Przyczynią się one – z jednej strony – do aktywizacji ruchowej mieszkańców Suwałk, a z drugiej, do zwiększenia atrakcyjności turystycznej Miasta również w okresie zimowym. Realizacja zadania wymaga współpracy z samorządami gminy Suwałki oraz gminy Jeleniewo w ramach wspólnego projektu.	wartość inwestycji uzależniana jest od przebiegu trasy	2018-2020	I/OWS
Razem:			1 800 000		

Cel operacyjny 2.5. Rozwój bazy i podniesienie jakości działań zabezpieczenia socjalnego i zdrowotnego

Kondycja zdrowotna mieszkańców jest jednym z podstawowych wyznaczników jakości życia w danym miejscu. Z drugiej strony, ochrona zdrowia jest jednym z zakresów, w których kompetencje jednostek samorządu terytorialnego przenikają się z kompetencjami innych organów, a finansowanie służby zdrowia tylko w ograniczonym zakresie należy do zadań samorządu. Niemniej jednak podniesienie poziomu zdrowia mieszkańców ma wpływ na siłę gospodarczą jednostki, dlatego władze Miasta będą podejmowały w tym zakresie odpowiednie działania.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

2.5.1. Realizacja programów zdrowotnych w zakresie przeciwdziałania chorobom cywilizacyjnym

Władze Suwałk podejmą działania w celu realizacji programów przeciwdziałających skutkom chorób cywilizacyjnych, obejmą one w pierwszej kolejności grupy podwyższonego ryzyka.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Realizacja bezpłatnych szczepień przeciwko rakowi szyjki macicy dla 13 letnich dziewcząt, mieszkanek Suwałk	Rak szyjki macicy jest drugim co do częstości występowania nowotworem złośliwym u kobiet. Na świecie każdego roku na raka szyjki macicy zapada około 500 tysięcy kobiet. Badania cytologiczne nie dają 100% pewności wykrywania wczesnych faz rozwoju raka. Szczepionki przeciwko wirusom HPV zapobiegają zakażeniu i są tym skuteczniejsze, im młodsze kobiety są	180 000 (30 000 rocznie)	2015-2020	S

		poddawane szczepieniom.			
2.	Realizacja szczepień przeciwko grypie dla seniorów – mieszkańców Suwałk	Grypa i choroby grypopodobne są szczególnie niebezpieczne dla osób starszych, o obniżonej odporności organizmu. Masowe szczepienia, za które osoby starsze nie ponosiłyby pełnej odpłatności przyczyniłyby się do obniżenia zapadalności na grypę i zmniejszenie powikłań.	300 000 (50 000 rocznie)	2015-2020	S
3.	Realizacja badań wśród uczniów suwalskich gimnazjów mających na celu wczesne wykrycie chorób	Po wykryciu kilku przypadków białaczki wśród uczniów, władze Miasta Suwałk postanowiły przeciwdziałać tym drastycznym przypadkom poprzez szeroko zakrojone badania krwi wśród uczniów suwalskich gimnazjów	480 000 (80 000 rocznie)	2015-2020	S
4.	Zwiększenie dostępności do edukacji przedporodowej	Edukacja przedporodowa stanowi ważny element w przygotowaniu młodych rodziców do naturalnego porodu i przybliża im problem z jakim spotykają się po pojawieniu się dziecka w ich życiu. Zwiększenie dostępności mieszkańców Suwałk do edukacji przedporodowej przyczyni się do poprawy stanu zdrowia przyszłych matek i zwiększy ich wiedzę i umiejętności opieki nad noworodkiem.	480 000 (80 000 rocznie)	2015-2020	S
5.	Realizacja badań mammograficznych dla kobiet w wieku od lat 40.	Mammografia to najważniejsze badanie diagnostyczne w kierunku wykrycia raka piersi, który występuje najczęściej wśród kobiet dojrzałych. Badaniami zainteresowane są kobiety w młodszym wieku. W powodzeniu leczenia tego typu schorzeń istotne znaczenie ma wczesne wykrycie i co za tym idzie wcześniejsze leczenie.	90 000 (15 000 rocznie)	2015-2020	S, podmioty działalności lecniczej
Razem:			1 530 000		

2.5.2. Indywidualizacja usług pomocy społecznej

Prowadzone będą działania mające na celu identyfikację i zaspokojenie indywidualnych potrzeb osób objętych systemem opieki społecznej.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Rozwój usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania	Niepełnosprawność, samotność, starzenie się społeczeństwa wymaga zapewnienia pomocy usługowej, higieniczno - sanitarnej oraz specjalistycznych usług opiekuńczych. Średniorocznie 285 osób wymaga wsparcia z tendencją wzrostową. Zadanie realizowane w partnerstwie z ngo.	9 900 000 (1 650 000 rocznie)	2015-2020	MOPS
2.	Poradnictwo specjalistyczne	Zapewnienie dostępu do porad specjalistów i terapii jest niezbędnym elementem całościowego rozpoznania i zdiagnozowania występujących problemów stanowiących podstawę do opracowania indywidualnej ścieżki pomocy. Zadanie realizowane w partnerstwie z ngo.	1 800 000 (300 000 rocznie)	2015-2020	MOPS
3.	Zapewnianie opieki i wychowania w pieczy zastępczej	Z terenu Miasta Suwałki średniorocznie w pieczy zastępczej przebywa 220 dzieci, którym należy zapewnić opiekę zastępczą poprzez ponoszenie wydatków na ich utrzymanie, wypłatę wynagrodzeń oraz świadczeń przysługujących rodzinom. Instytucjonalną opiekę zastępczą sprawuje Placówka Opiekuńczo-Wychowawczej w Suwałkach.	33 000 000 (5 500 000 rocznie)	2015-2020	MOPS

4.	Zapewnianie i rozwój opieki asystenta rodziny i rodzin wspierających	Na terenie Miasta 890 rodzin boryka się z problemami opiekuńczo wychowawczymi bezradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Diagnoza i plan pomocy poprzez kreowanie środowiska rodzinnego sprzyjającego wychowywaniu dzieci w naturalnych rodzinach. Monitoring rodziny, udzielanie pomocy doraźnej i długofalowej. Motywowanie do działania i zmiany postaw.	480 000 (80 000 rocznie)	2015-2020	MOPS
5.	Zapewnienie opieki koordynatora rodzin zastępczych	Na terenie Miasta Suwałki funkcjonuje 121 rodzin zastępczych, które wymagają wsparcia koordynatora w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.	1 290 000 (215 000 rocznie)	2015-2020	MOPS
6.	Pomoc interwencyjna	Pomoc osobom, rodzinom, które w wyniku zdarzenia losowego, trudnych przeżyć osobistych, rodzinnych, a zwłaszcza dotkniętych zjawiskiem przemocy znaleźli się w sytuacji nagłego czy przewlekłego kryzysu i potrzebują wsparcia w przezwycięzeniu tej sytuacji i budowaniu motywacji do pozytywnych zmian. Zapewnienie schronienia i wszechstronnego poradnictwa specjalistycznego.	255 000	2015-2020	MOPS
Razem:			46 725 000		

2.5.3. Stworzenie platformy wymiany informacji pomiędzy sektorem zdrowotnym i sektorem pomocy społecznej

Instytucje ochrony zdrowia i pomocy społecznej bardzo często potrzebują w swojej pracy danych zgromadzonych przez inne instytucje, dlatego też władze Suwałk podejmą działania, które przyczynią się do zwiększenia przepływu informacji pomiędzy sektorem zdrowotnym i sektorem pomocy społecznej na rzecz zwiększenia efektywności świadczeń.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Szkolenia / konferencje / spotkania warsztatowe / superwizje dla przedstawicieli służby zdrowia i pomocy społecznej	Zmieniające się zasady funkcjonowania podmiotów, niezrozumiałe ustawodawstwo, niejasny podział kompetencji wskazuje na potrzebę ciągłego kształcenia, doskonalenia kadry i wymiany doświadczeń pomiędzy kadrami służby zdrowia i pomocy społecznej. Bagaż doświadczeń i obciążenie problemami zawodowymi osób zaangażowanych w pracę z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym wskazuje na potrzebę ich wsparcia poprzez uczestnictwo w spotkaniach superwizyjnych grupowych i indywidualnych	100 000	2014-2020	MOPS/ podmioty działalności lecniczej
Razem:			100 000		

2.5.4. Wspieranie działań szpitala wojewódzkiego

Wzmocnienie roli Suwałk jako ośrodka subregionalnego świadczącego usługi medyczne wymaga m.in. stałego podnoszenia standardów warunków pracy oraz doposażenia szpitala w wysokospecjalistyczny sprzęt jak również budowy sprofilowanych pracowni medycznych. Powyższe działania władz Suwałk we współpracy z władzami samorządu Województwa Podlaskiego będą sprzyjać przyciąganiu wysoko wykwalifikowanych lekarzy i pielęgniarek, co wpłynie na zwiększenie dostępności mieszkańców subregionu suwalskiego do specjalistycznych usług medycznych.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Zakup aparatury i sprzętu medycznego oraz inne inwestycje – zgodnie z ustawą o działalności leczniczej	Postęp w medycynie oraz przestarzały sprzęt i infrastruktura szpitala wymusza konieczność zakupu i wymiany na nowoczesny sprzęt i aparaturę oraz remonty, modernizacje i przebudowy funkcjonującego szpitala. Samorząd Miasta Suwałk od wielu lat wspiera finansowo szpital również w ww. zakresie.	w zależności od potrzeb	2014-2020	S

2.5.5. Wdrożenie programu wsparcia i aktywizacji seniorów

We współpracy z instytucjami ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi wdrożony zostanie zintegrowany program usług dla seniorów (obejmujący usługi medyczne, usługi opiekuńcze, asystenckie i inne).

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Prowadzenie dziennych klubów pobytu osób starszych	Starzejące się społeczeństwo wymaga podejmowania różnorodnych działań w zakresie aktywizacji społecznej, edukacyjnej i zdrowotnej. Zadanie realizowane w partnerstwie z ngo	600 000 (100 000 rocznie)	2015-2020	S/NGO/ DPS „Kalina”/ Pełnomocnik ds. NGO
2.	Wspieranie stowarzyszeń i organizacji działających na rzecz seniorów	Wspieranie stowarzyszeń działających na rzecz seniorów. Zadanie zostanie realizowane w partnerstwie z ngo	120 000 (20 000 rocznie)	2015-2020	S/NGO/Pełnomocnik ds. NGO
3.	Karta seniora	Wspieranie i zarazem aktywizowanie osób starszych poprzez system ulg i zniżek w dostępie do różnego typu usług, czy towarów	brak danych	2015-2020	S/OsiR/ SOK
Razem:			720 000		

2.5.6. Wdrożenie działań opieki długoterminowej

We współpracy władz miasta, samorządu województwa podlaskiego, podmiotów działalności leczniczej, służb pomocy społecznej i organizacji pozarządowych, zostaną podjęte działania w zakresie opieki długoterminowej, obejmujące usługi pielęgniarstwo-lecznicze i psychologiczne nie tylko w obiektach opieki paliatywnej, ale również w środowisku osoby chorej.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Wspieranie rozwoju infrastruktury opieki długoterminowej i geriatrycznej	Cywilizacja wydłuża długość życia ale często choroby pogarszają jego jakość. Domy pomocy społecznej często nie wystarczają z uwagi na konieczność zapewnienia opieki medycznej i specjalistycznej. Zadanie zostanie realizowane w partnerstwie z ngo i podmiotami lecznictwa. Istnieje potrzeba utworzenia zakładu pielęgnacyjno-opiekuńczego lub zakładu opiekuńczo-leczniczego. Zadanie zostanie zrealizowane w przypadku pozyskania środków zewnętrznych.	10 000 000	2015-2020	S/NGO/ podmioty lecznictwa

2.5.7. Wsparcie działalności wyspecjalizowanych organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji

Władze miasta będą wspierać wyspecjalizowane organizacje pozarządowe cechujące się wrażliwością na potrzeby osób wymagających szczególnej troski i odgrywające w obszarze szeroko rozumianej pomocy społecznej istotną rolę. Zaangażowanie i udział członków organizacji pozarządowych w działania pomocy społecznej jest podstawą w procesie kształtowania społeczeństwa obywatelskiego.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Wspieranie działalności organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej.	Wspieranie stowarzyszeń działających na rzecz rodzin i osób w trudnej sytuacji. Wspieranie wolontariatu. Zadanie realizowane w partnerstwie z ngo.	432 000 (72 000 rocznie)	2015-2020	S/NGO/ Pełnomocnik
Razem:			432 000		

Cel operacyjny 2.6. Przeprowadzenie procesów rewitalizacyjnych

W Suwałkach znajduje się wiele unikatowych obiektów, które w przeszłości służyły celom gospodarczym lub wojskowym, ale po utracie swojej dotychczasowej funkcji przestały być użytkowane i uległy degradacji. Celem jest przywrócenie tych terenów Miastu poprzez dokonanie kompleksowych procesów modernizacyjnych, rewitalizacyjnych i rehabilitacyjnych, zarówno w tkance fizycznej, jak i społecznej oraz nadanie im nowych funkcji.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

2.6.1. Kompleksowa rewitalizacja zabytkowego Śródmieścia

Zabytkowy układ urbanistyczny i architektoniczny Śródmieścia dzięki kompleksowym działaniom w sferze tkanki fizycznej i społecznej będzie stanowił wizytówkę Suwałk. W proces rewitalizacji zostaną również włączeni mieszkańcy tych kwartałów, tak aby zostały uwzględnione także ich potrzeby.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Zintegrowany Program Rewitalizacji Miasta Suwałki na lata 2014-2020	Program rewitalizacji będzie dotyczył 7 obszarów miasta (terenu Śródmieścia, terenów pokoszarowych, pożwirowe Sobolewo i pożwirowe Krzywółka, poprzemysłowe, pokolejowe, oraz tereny wzdłuż rzeki Czarna Hańcza).	70 000	2015	MKZ
2.	Rewitalizacja następujących kwartałów i terenów miasta Suwałki: - I kwartał ograniczony ul. Kościuszki, ul. Wigierska, ul. Wesoła, Waryńskiego, - II kwartał ograniczony ul. Kościuszki, ul. Chłodna, ul. Noniewiczza, ul. Waryńskiego teren - III kwartał ograniczony ul. Chłodna, ul. Kościuszki, ul. Noniewiczza, ul. Dwernickiego. - IV kwartał ul. E. Plater, Kościuszki, Piłsudskiego,	Potrzeba rewitalizacji wynika z deficytu prac remontowych i związanego z nim wysokiego stopnia dekapitalizacji starej zabudowy w śródmieściu Suwałk. Wiąże się to również z degradacją społeczną tego obszaru. Aby zmienić tę sytuację należy przeprowadzić kompleksową interwencję na terenie najstarszej części miasta, bowiem indywidualne inicjatywy inwestorskie w takiej sytuacji są mało skuteczne i nieopłacalne. Planowane działania w ramach tzw. rewitalizacji gospodarczej to budowa nowych dróg wewnętrznych, chodników, terenów zielonych, remonty kamienic. W ramach rewitalizacji społecznej planowane jest wdrożenie programu pt. <i>Rewitalizacja społeczna młodych</i>	20 000 000	2015-2020	I, ZBM, PWiK, OWS, S, MKZ, RFZ

- V kwartał ul. Kościuszki, ul. Muzyczna	<i>mieszkańców Suwałk oraz nabycie kwalifikacji animatorów ulicy –streetworkreów. Program będzie realizowany we współpracy z organizacjami pożytku publicznego działającymi na terenie miasta Suwałki. Beneficjentami programu będą młode osoby w wieku 10 - 20 lat zagrożone wykluczeniem społecznym, wywodzące się z rodzin niewydolnych wychowawczo o niskim statusie ekonomicznym. Realizacja programu poprzedzona zostanie diagnozą środowiska. Wstępnie program zakłada uaktywnienie społeczne poprzez udział tych osób w życiu kulturalnym, sportowo-turystycznym Miasta, poznania historii Miasta, regionu i ważnych w historii Miasta osób, rozbudzenia zainteresowań poprzez alternatywne formy spędzania czasu wolnego np. udział w tematycznych zajęciach /warsztatach (teatralnych, artystycznych, tanecznych, fotograficznych itp.). Planuje się również wyjazdy edukacyjno-poznawcze do innych miejscowości w Polsce. Do pracy z beneficjentami programu mają być zatrudnieni przeszkoleni pedagodzy podwórkowi/streetworkerzy, których praca będzie monitorowana poprzez superwizje. Do realizacji projektu planowane jest wykorzystanie środków własnych, funduszy UE oraz środków z funduszu przeciwdziałania alkoholizmowi.</i>			
Razem:		20 070 000		

2.6.2. Renowacja budynków przemysłowych i powojkowych oraz wprowadzenie systemu zachęt dla lokalizacji branż z sektorów kreatywnych

Działania rewitalizacyjne terenów przemysłowych obejmą modernizację fizyczną budynków oraz ich otoczenia, a także wprowadzenie nowych funkcji kulturowych, społecznych i handlowych poprzez zachęty finansowe, w szczególności kierowane do podmiotów należących do szeroko pojętych sektorów kreatywnych.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Kontynuacja działań dotyczących renowacji budynków przemysłowych i powojkowych na terenie miasta Suwałki	Szczegółowy zakres zadań zostanie określony w Zintegrowanym Programie Rewitalizacji miasta Suwałki	szacunkowa wartość zostanie określona po opracowaniu programu	2015-2020	I

2.6.3. Rekultywacja i zagospodarowanie rekreacyjne terenów zdegradowanych

Rekultywacja będzie obejmowała obszar wokół jeziora powyrobiskowego Sobolewo oraz terenów poźwirowych w PKP – Krzywólka.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Rekultywacja i zagospodarowanie rekreacyjne zdegradowanych terenów po wydobyciu żwiru PKP-Krzywólka oraz wokół jeziora powyrobiskowego Sobolewo	Tereny PKP-Krzywólka oraz wokół jeziora powyrobiskowego Sobolewo są zdegradowane w wyniku wydobycia surowców mineralnych, od lat nie są wykorzystywane i nie zostały przez właściciela zrehabilitowane. Ich rozmiar, ukształtowanie i położenie tworzą świetne warunki do utworzenia atrakcyjnych obszarów rekreacyjnych.	szacunkowa wartość zostanie określona po opracowaniu koncepcji zagospodarowania terenów	2016-2020	AGP

Cel strategiczny 3. Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i ładu przestrzenny

Powyższy cel odnosi się zarówno do sfery gospodarczej, jak i społecznej. Zasoby naturalne są tym potencjałem endogenicznym, który niejednokrotnie determinuje specjalizację gospodarczą miasta bądź regionu. Środowisko przyrodnicze pełni również istotną rolę w ocenie jakości życia i atrakcyjności danego miasta i regionu jako miejsca zamieszkania. Harmonijne, naturalne lub *quasi* naturalne środowisko jest tym, w którym człowiek znacznie chętniej mieszka, pracuje i przebywa.

Cel strategiczny 3. będzie realizowany poprzez następujące cele operacyjne:

1. Tworzenie nowych, nowoczesnych i bezpiecznych przestrzeni publicznych.
2. Zagospodarowanie przestrzeni nad Czarną Hańczę.
3. Ochrona środowiska przyrodniczego przed degradacją.
4. Promowanie gospodarki niskoemisyjnej.
5. Kompleksowe uregulowanie gospodarki odpadami.

Cel operacyjny 3.1. Tworzenie nowych, nowoczesnych i bezpiecznych przestrzeni publicznych

Nowoczesne, bezpieczne, dostępne przestrzenie publiczne koncentrują życie lokalnych społeczności. Poczucie harmonii i odpoczynek zapewniają w miastach tereny zielone. Suwałki mają tę zaletę, że są miastem w niewielkim stopniu zurbanizowanym, ale tym bardziej stwarza to konieczność racjonalnego gospodarowania przestrzenią, w tym utrzymanie wysokiej jakości terenów zielonych.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

3.1.1. Stworzenie zintegrowanej sieci przestrzeni publicznych

Utworzona zostanie sieć nowoczesnych przestrzeni publicznych, której elementy obecne będą we wszystkich częściach miasta, zintegrowana w taki sposób by mieszkańcy mogli się przemieszczać po nich pieszo lub za pomocą transportu rowerowego. Jednym z podstawowym narzędzi służących realizacji tych kierunków działań będą miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla całego miasta.	Kontynuacja działań zmierzających do zapewnienia ładu przestrzennego, czyli kształtowania przestrzeni w taki sposób aby tworzyły harmonijną całość oraz uwzględniały w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Plany miejscowe wskazują, w jaki sposób teren może podlegać przekształceniom architektonicznym mającym na celu w szczególności ochronę i kształtowanie ładu przestrzennego. Plany będą uwzględniały tworzenie publicznych terenów rekreacyjnych wzdłuż rzeki Czarna Hańcza połączonych we wspólną sieć.	w zależności od potrzeb	2014-2020	AGP

3.1.2. Tworzenie multifunkcyjnych przestrzeni publicznych

Będą tworzone przestrzenie publiczne pełniące wiele funkcji, tym samym zwiększy się czas oraz intensywność ich wykorzystania przez mieszkańców i turystów.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Rewitalizacja parku przy dworcu PKP	W celu stworzenia przyjaznych przestrzeni publicznych, w ramach zadania inwestycyjnego planowane są do wykonania alejki, oświetlenie i fontanna w parku wraz z chodnikami, ulicą oraz parkingami wokół parku.	1 440 000	2015	I
2.	Budowa parku (aleje parkowe) wraz z terenem rekreacyjnym (za Aquaparkiem, ul. Gen. K. Pułaskiego – Papieża Jana Pawła II)	Uporządkowanie terenu z wykorzystaniem starego drzewostanu i nadanie mu parkowego charakteru. Projekt obejmuje nowe nasadzenia drzew i krzewów oraz tereny rekreacyjne dla młodzieży i seniorów wraz z budową placu zabaw. Projekt wynika z potrzeby uporządkowania i zagospodarowania terenu wokół nowych inwestycji tj. SOK i Aquaparku.	2 980 000	2014-2015	I
Razem:			4 420 000		

3.1.3. Utrzymanie zadbanej tereny zielonych oraz rozwój różnorodnych form tzw. małej architektury

Prowadzone będą działania w zakresie uporządkowania i estetyzacji terenów zielonych wraz z budową i modernizacją obiektów małej architektury, a także placów zabaw i siłowni „pod chmurką”. Przyczynią się do stworzenia przyjaznych przestrzeni publicznych, które będą stanowiły miejsce spotkań i integracji mieszkańców w każdym wieku.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Budowa placu zabaw wraz z infrastrukturą towarzyszącą przy ul. Dubowo	Budowa miejskich placów zabaw obejmuje następujące lokalizacje ul. Dubowo I.	33 000	2014-2015	I/ZDiZ
2.	Urządzenie skweru na ul. Wileńskiej	Zagospodarowanie terenu zieleni poprzez wykonanie trawników, celem których będzie stworzenie przesłony dekoracyjno – wizualnej tłumiącej hałas, ograniczającej zapylenie. Stosowanie osłon biologicznych przyczynia się do poprawy mikroklimatu przyrodniczego. Pas zieleni ochronnej ma istotne znaczenie w sąsiedztwie „Fabryki Mebli”.	60 000	2014-2015	ZDiZ
3.	Poprawa warunków do uprawiania sportu masowego na terenie miasta Suwałki poprzez budowę Street Workout i Parkour Park oraz siłowni na otwartym powietrzu	Realizacja zadania obejmuje budowę siłowni zewnętrznych w różnych częściach miasta Suwałki m.in. na osiedlu Kamena, przy ul. Daszyńskiego, w rejonie ulic Szpitalna – Reymonta oraz Street Workout i Parkour Park nad zalewem Arkadia	603 000	2015	I
Razem:			696 000		

3.1.4. Zwiększanie dostępności przestrzeni publicznych dla osób niepełnosprawnych ruchowo

Władze Suwałk podejmą działania na rzecz likwidacji barier architektonicznych, ograniczających dostępność przestrzeni publicznych osobom niepełnosprawnym ruchowo.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Likwidacja barier przestrzennych dla osób niepełnosprawnych w budynkach użyteczności publicznej	Działania zmierzające do likwidacji barier przestrzennych dla osób z ograniczoną mobilnością, wprowadzanie dodatkowych oznaczeń fakturowych oraz dźwiękowych dla osób niewidomych i słabowidzących; zastosowanie dodatkowych oznaczeń wizualnych dla osób głuchoniemych, zapewnienie pełnej dostępności w obiektach użyteczności publicznej, urzędach, placówkach kultury, obiektach oświatowych.	w zależności od potrzeb	2014-2020	I
2.	Likwidacja barier architektonicznych poprzez zakup i montaż windy dla osób niepełnosprawnych do budynku Przychodni ul. Putry 9 w Suwałkach	Montaż windy wewnętrznej kabinowej w budynku przychodni przy ul. Putry 9 w Suwałkach	140 000	2015	ZBM
Razem:			140 000		

Cel operacyjny 3.2. Zagospodarowanie przestrzeni nad Czarną Hańczą

Czarna Hańcza przepływając przez Suwałki, w tym przez ich ściśle centrum, posiada duży potencjał rekreacyjno-turystyczny. Nie jest on jednak wystarczająco wykorzystywany. Po udrożnieniu koryta rzeki, dalsze działania powinny skupić się na zagospodarowaniu przestrzeni wzdłuż rzeki, w jej środkowym odcinku, ale również innych. Celem zagospodarowania tych terenów jest „odwrócenie miasta do rzeki” i rozwój funkcji rekreacyjnej na tych obszarach. Powstała przestrzeń będzie sprzyjać rozwojowi aktywności fizycznej mieszkańców, ich integracji społecznej, a także przyciągać turystów odwiedzających Suwałki i okolice.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

3.2.1. Utworzenie spójnego systemu ścieżek rowerowo-spacerowych wzdłuż Czarnej Hańczy

Planowana jest rozbudowa sieci ścieżek rowerowo-spacerowych, w tym poprzez połączenie ich z terenami rekreacyjnymi wokół zalewu Arkadia, dzięki czemu stworzy się atrakcyjne miejsce do biegania, jazdy na rowerze, rolnkach oraz innych form aktywności fizycznej.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż rzeki Czarna Hańcza na odcinku od ul. Sikorskiego do ul. Wojska Polskiego	Zadanie obejmuje budowę ścieżek rowerowych wzdłuż rzeki Czarna Hańcza na odcinku od ul. Sikorskiego do ul. Wojska Polskiego	2 000 000	2015-2016	1/ZDiZ
2.	Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż rzeki Czarna Hańcza od ul. 1go Maja do ul. Utrata	Zadanie obejmuje budowę ścieżek rowerowych wzdłuż rzeki Czarna Hańcza na odcinku od ul. 1-go Maja do ul. Utrata i do granic administracyjnych miasta Suwałki	2 000 000	2016-2017	1/ZDiZ

3.	Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż rzeki Czarna Hańcza od granicy administracyjnej miasta Suwałki do ul. Sikorskiego	Zadanie obejmuje budowę ścieżek rowerowych wzdłuż rzeki Czarna Hańcza na odcinku od granicy administracyjnej miasta Suwałki do ul. Sikorskiego	2 000 000	2017-2018	1/ZDiZ
Razem:			6 000 000		

3.2.2. Zagospodarowanie rekreacyjne terenów wzdłuż Czarnej Hańczy

Działanie realizowane będzie poprzez zagospodarowanie terenów zielonych i rozwój infrastruktury towarzyszącej.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Rewitalizacja terenów wzdłuż rzeki Czarna Hańcza na odcinku od ul. 24 sierpnia do ul. A. Mickiewicza	Efektom zrealizowanego zadania będzie otwarcie terenów wzdłuż rzeki Czarna Hańcza dla mieszkańców. Zrewitalizowany teren stanie się atrakcyjnym miejscem do rekreacji i wypoczynku. Wielofunkcyjna infrastruktura sportowo – rekreacyjna, wyposażona w nowoczesny sprzęt stanie się atrakcją miasta Suwałki. Na całym terenie nadrzecznym od mostu na ul. Wojska Polskiego do ul. Mickiewicza przewiduje się zieleń parkową z alejkami spacerowymi i ścieżką rowerową. Na terenie tym planuje się miejsca do piknikowania i rekreacji rodzinnej w tym min. 2 wiaty grillowe lub altany rekreacyjne ze stołami, stoliki do gier w tym szachy z możliwością podłączenia komputera, ławki oraz plac zabaw dla małych dzieci. Na terenie naprzeciwko hali OSiR zostanie wykonany mostek przez rzekę dostosowany do przejazdu wózkiem inwalidzkim na drugą stronę rzeki w powiązaniu z istniejącymi alejkami położonymi na terenie zalewu Arkadia. Zaplanowano tam również dojście do brzegu rzeki z platformą do karmienia dzikiego ptactwa, placykami, ławkami, altaną rekreacyjną i oświetleniem parkowym.	12 500 000	2017-2020	1/S/OWS/ MKZ/AGP/ RFZ
2.	Budowa dróg i parkingów do obsługi komunikacji terenów położonych pomiędzy ulicami Mickiewicza, Kościuszki, 24 Sierpnia, rz. Czarna Hańcza w Suwałkach	Zadanie obejmuje wykonanie robót drogowych wraz z oświetleniem ulicznym oraz sieci wodociągowej, sanitarnej i deszczowej.	4 000 000	2017-2018	1/ZDiZ
Razem:			16 500 000		

Cel operacyjny 3.3. Ochrona środowiska przyrodniczego przed degradacją

Utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego na terenach miejskich jest szczególnym wyzwaniem z powodu nagromadzenia na ich obszarze substancji niekorzystnie wpływających na zasoby naturalne. Z drugiej strony, podjęcie działań ochronnych jest istotne, z uwagi na pozytywny wpływ terenów zielonych na kształtowanie odpowiednich warunków życia w mieście. Dlatego też skuteczne działania w tym zakresie mogą przyciągnąć również nowych mieszkańców.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

3.3.1. Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie miasta

Dalszy rozwój infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej związany z realizacją nowej zabudowy mieszkalnej przyczyni się do zmniejszenia zanieczyszczeń komunalnych przedostających się do środowiska przyrodniczego.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Budowa kanalizacji sanitarnej – Osiedle Zastawie (za ogródkami działkowymi)	Brak kanalizacji sanitarnej na istniejącym osiedlu domków jednorodzinnych. Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji sanitarnej o długości ok. 2600m.	2 020 000	2016	PWiK
2.	Budowa sieci wodociągowej – Osiedle Zastawie (przed ogródkami działkowymi)	Uzbrojenie terenu pod budownictwo mieszkaniowe. Projekt będzie obejmował budowę sieci wodociągowej o długości ok. 2200m.	1 350 000	2016-2018	PWiK
3.	Budowa kanalizacji sanitarnej - Osiedle Szwajcaria	Brak kanalizacji sanitarnej na istniejącym osiedlu domków jednorodzinnych. Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji sanitarnej o długości ok. 3700m.	3 030 000	2016-2020	PWiK
4.	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej –Osiedle Dubowo	Brak kanalizacji sanitarnej na istniejącym osiedlu domków jednorodzinnych. Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji sanitarnej o długości ok. 2240m.	4 025 000	2016-2020	PWiK
5.	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej uzbrojenia planowanych dróg w obszarze SSSE pomiędzy ulicami Wojska Polskiego i Buczka (pod planowane inwestycje)	Uzbrojenie działek pod tereny inwestycyjne (przyszłe zakłady produkcyjne/usługi). Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji sanitarnej o długości ok. 6550m oraz sieci wodociągowej o długości ok. 5380m.	11 940 000	2015-2020	PWiK
6.	Budowa sieci wodociągowej wzdłuż ul. Staniszewskiego do budynku Suwalskiej Kopalni Surowców Mineralnych	Zasilenie w wodę budynku mieszkalnego wielorodzinnego. Projekt będzie obejmował budowę sieci wodociągowej o długości ok. 2200m.	1 350 000	2015	PWiK
7.	Budowa sieci wodociągowej – Osiedle Staniszewskiego	Uzbrojenie terenu pod budownictwo mieszkaniowe wg MPZP. Projekt będzie obejmował budowę sieci wodociągowej o długości ok. 3000m.	1 500 000	2017-2020	PWiK
8.	Budowa sieci wodociągowej – „osiedle Bakałarzewska”	Zasilenie w wodę budynków mieszkalnych. Projekt będzie obejmował budowę sieci wodociągowej o długości ok. 2000m.	1 200 000	2018-2020	PWiK
9.	Budowa brakujących odcinków sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej na terenie przy piekarni na ul. E. Plater (pod planowane inwestycje)	Uzbrojenie terenu pod przyszłe tereny zabudowy usługowo – mieszkaniowej. Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji sanitarnej o długości ok.280m oraz sieci wodociągowej o długości ok.360m.	460 000	2016-2018	PWiK
10.	Budowa brakujących odcinków sieci wodociągowej na terenie	Uzbrojenie terenu pod przyszłe inwestycje oraz budowa sieci wodociągowej zapewniającej ciągłość dostawy wody .	116 000	2016-2018	PWiK

	po między Kościuszki/Noniewiczza – przy banku BKO BP i szkole muzycznej (pod planowane inwestycje)	Projekt będzie obejmował sieci wodociągowej o długości ok. 145m.			
11.	Budowa brakujących odcinków sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w kwartale ulic Kościuszki/Noniewiczza/Waryńskiego/Wigierska (pod planowane inwestycje)	Uzbrojenie terenu pod przyszłe tereny zabudowy usługowo – mieszkaniowej. Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji sanitarnej o długości ok. 355m oraz sieci wodociągowej o długości ok. 465m.	643 000	2016-2018	PWiK
12.	Budowa brakujących odcinków sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej na Osiedlu II	Poprawa drożności oraz szczelności sieci wod-kan. Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji sanitarnej o długości ok. 340m oraz sieci wodociągowej o długości ok. 850m.	700 000	2015-2016	PWiK
13.	Budowa brakujących odcinków sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej na ul. W. Romana w obszarze PNT (pod planowane inwestycje)	Uzbrojenie działek pod tereny inwestycyjne (przyszłe zakłady produkcyjne/usługi). Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji sanitarnej o długości ok. 170m oraz sieci wodociągowej o długości ok. 160m	587 000	2015-2016	PWiK
14.	Remont popękanych kanałów kanalizacji sanitarnej	Poprawa drożności kanałów oraz zapewnienie ich szczelności na terenie całego miasta.	3 500 000	2015-2020	PWiK
Razem:			32 421 000		

3.3.2. Zmniejszenie zapotrzebowania na wodę

Władze Suwałk będą wspierać działania podmiotów prywatnych, stosujące rozwiązania technologiczne ograniczające zużycie wody.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Prowadzenie działań informacyjnych mających na celu zmniejszenie zużycia wody przez podmioty gospodarcze	Stale zmniejszające się zasoby wody podziemnej wymagają podjęcia działań zmierzających do oszczędnego wykorzystania tych zasobów. W związku z powyższym zostanie przeprowadzona kampania informacyjna mająca na celu skłonienie podmiotów gospodarczych do zmniejszenia wodochłonności działalności. Zadanie zostanie zrealizowane pod warunkiem pozyskania środków zewnętrznych.	50 000	2015-2020	OSGK
2.	Modernizacja myjni samochodowej o zamkniętym obiegu wody.	Przedsięwzięcie to przyczyni się do zmniejszenia zużycia wody o około 60%, czyli zmniejszy koszty oraz poprawi warunki pracy załogi.	600 000	2015-2016	PGK
Razem:			650 000		

3.3.3. Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców

Zostaną opracowane i wdrożone programy edukacyjne promujące postawy proekologiczne wśród mieszkańców miasta.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Akcje edukacyjne skierowane do mieszkańców	Rosnąca presja cywilizacyjna na środowisko naturalne wymusza intensyfikację działań podnoszących świadomość ekologiczną ludzi. Priorytetowymi kierunkami edukacji ekologicznej mieszkańców, realizowanej przez samorząd Suwałk będą:	360 000	2014-2020	OSGK

		właściwe postępowanie z odpadami komunalnymi, promocja ekologicznych form transportu, zwiększenie i wzbogacenie zagospodarowania roślinnego naszego najbliższego otoczenia. Działania edukacyjne przyjmować będą różne formy, m.in. konkursów i imprez masowych.			
2.	Działania edukacyjne w jednostkach oświatowych	Formą realizacji edukacji ekologicznej jest współfinansowanie działań w tym zakresie suwalskich jednostek oświatowych, ze środków budżetu miasta.	80 000	2014-2020	OSGK
3.	Wspieranie działań pro-ekologicznych prowadzonych przez NGO	Władze miasta będą współfinansować projekty organizacji pożytku publicznego z zakresu ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego.	60 000	2014-2020	OSGK
Razem:			500 000		

Cel operacyjny 3.4. Promowanie gospodarki niskoemisyjnej

W przyszłej perspektywie finansowej cele polityki niskoemisyjnej wynikają z dokumentu strategicznego „Europa 2020”. Dokument ten zobowiązuje kraje członkowskie do ograniczenia emisji CO₂ i zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii jak również do zwiększenia efektywności energetycznej.

Problem niskiej emisji jest szczególnie istotny w miastach o wysokim udziale źródeł indywidualnych w strukturze zaopatrzenia w ciepło. Jej ograniczenie jest możliwe przede wszystkim poprzez zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną wytwarzaną przez punktowe (często indywidualne) źródła, które ze swej natury są mniej wydajne i bardziej szkodliwe (ze względu na brak specjalistycznych filtrów) niż źródła zbiorowego zaopatrzenia.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

3.4.1. Modernizacja energetyczna (termomodernizacja) budynków użyteczności publicznej i domów wielorodzinnych

Działania termomodernizacyjne ograniczające straty ciepła z budynków użyteczności publicznej oraz domów wielorodzinnych będą prowadzone przez władze miasta i spółdzielnie mieszkaniowe.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Opracowanie planu gospodarki niskoemisyjnej	Opracowanie i wdrożenie planu gospodarki niskoemisyjnej ma na celu poprawę efektywności energetycznej i redukcję zużycie energii, zwiększenie udziału wykorzystania OZE oraz poprawę jakości powietrza w mieście Suwałki. Dokument ten będzie niezbędny przy aplikowaniu przez miasto i inne jednostki o środki UE w perspektywie finansowej na lata 2014-2020 na przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska.	71 000	2014-2015	RFZ
2.	Termomodernizacja budynku przychodni medycznej przy ul. Putry 9	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	340 000	2016 - 2017	ZBM
3.	Termomodernizacja budynku użytkowego przy ul. Sejneńska 13	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	500 000	2016-2017	ZBM

4.	Termomodernizacja budynku użytkowego przy ul. Paca 4	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	320 000	2016-2017	ZBM
5.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Em. Plater 26	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropu nad ostatnią kondygnacją, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	239 000	2015	ZBM
6.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Em. Plater 26A	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropu nad ostatnią kondygnacją, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	262 000	2016	ZBM
7.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Antoniewicza 1	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	727 000	2015	ZBM
8.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Reja 70	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	410 000	2018	ZBM
9.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Osiedle II blok 11	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	263 000	2015	ZBM
10.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Witosa 4A	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	1 955 000	2018 - 2019	ZBM
11.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Osiedle II blok 20	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	260 000	2015	ZBM
12.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Em. Plater 20	Ocieplenie ścian zewnętrznych, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	560 000	2018	ZBM
13.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Em. Plater 28	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	730 000	2017	ZBM
14.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. 1 Maja 19	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropu nad ostatnią kondygnacją, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	100 000	2020	ZBM
15.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. 1 Maja 27A	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropu nad ostatnią kondygnacją, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	1 010 000	2020	ZBM
16.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Osiedle II blok 4	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	279 000	2015	ZBM
17.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Dwernickiego 9	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropu nad ostatnią kondygnacją, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	211 000	2015	ZBM
18.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Osiedle II blok 13	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	247 000	2015	ZBM
19.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Em. Plater 24	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	249 000	2016	ZBM
20.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Em. Plater 24A	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	250 000	2017	ZBM
21.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Kowalskiego 23	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropu nad ostatnią kondygnacją, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	720 000	2019	ZBM
22.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Kowalskiego 23A	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropu nad ostatnią kondygnacją, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	535 000	2018	ZBM
23.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Wesoła 10	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	132 000	2015	ZBM
24.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Osiedle II blok 4A	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	271 000	2019	ZBM

25.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Osiedle II blok 5	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	305 000	2016	ZBM
26.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Osiedle II blok 14	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	247 000	2015	ZBM
27.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Składowa 2	Ocieplenie ścian zewnętrznych, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	320 000	2017	ZBM
28.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Em. Plater 28A	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	285 000	2016	ZBM
29.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Em. Plater 28B	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	299 000	2016	ZBM
30.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Reja 66	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	300 000	2020	ZBM
31.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Osiedle II blok 8	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	498 000	2018	ZBM
32.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Reja 68	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	425 000	2016	ZBM
33.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Reja 72	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	498 000	2018	ZBM
34.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Składowa 4	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	295 000	2017	ZBM
35.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Osiedle II blok 15	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	303 000	2015	ZBM
36.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Osiedle II blok 16	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	272 000	2016	ZBM
37.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Osiedle II blok 18	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	247 000	2015	ZBM
38.	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Putry 3	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, regulacja instalacji co i cwu.	513 000	2017	ZBM
39.	Termomodernizacja Zespołu Szkół nr 10 w Suwałkach	Termomodernizacja będzie wykonywana stosownie do przyznanych środków finansowych.	3 342 000	2015-2016	I
40.	Termomodernizacja Przedszkola nr 1 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje, ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu i piwnic- 331 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 837 m ² , wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, regulację instalacji c.o. oraz wykonanie wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła.	627 000	2016	I
41.	Termomodernizacja Przedszkola nr 2 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie dachu z wymianą pokrycia dachowego- 542,45 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu i piwnic- 355,18 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 900,30 m ² , wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, regulację instalacji c.o. oraz wykonanie wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła.	634 000	2017	I
42.	Termomodernizacja Przedszkola nr 3 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie dachu z wymianą pokrycia dachowego- 650,40 m ² , ocieplenie ścian zewn. cokołu i piwnic- 426 m ² , ocieplenie ścian zewn. nadziemia- 1080 m ² , wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, regulację instalacji c.o. oraz wykonanie wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła	865 000	2016	I
43.	Termomodernizacja Przedszkola nr 4 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie dachu z wymianą pokrycia dachowego- 325 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu i piwnic- 213 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 545 m ² , wymianę stolarki drzwiowej, regulację instalacji c.o.	382 000	2018	I

		oraz wykonanie wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła.			
44.	Termomodernizacja Przedszkola nr 5 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu i piwnic- 355 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 900,26 m ² , wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, regulację instalacji c.o. oraz wykonanie wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła.	638 000	2017	I
45.	Termomodernizacja Przedszkola nr 6 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie stropu nad ostatnią kondygnacją z wymianą pokrycia dachowego- 596 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu i piwnic- 355 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 900,23 m ² , wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, regulację instalacji c.o. oraz wykonanie wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła.	670 000	2017	I
46.	Termomodernizacja Przedszkola nr 7 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie dachu z wymianą pokrycia dachowego- 650 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu i piwnic- 426 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 1080 m ² , wymianę stolarki okiennej, regulację instalacji c.o.	698 000	2016	I
47.	Termomodernizacja Przedszkola nr 8 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie dachu z wymianą pokrycia dachowego- 542,46 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu i piwnic- 355,19 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 900,26 m ² , wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, regulację instalacji c.o. oraz wykonanie wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła.	640 000	2016	I
48.	Termomodernizacja Przedszkola nr 10 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie dachu z wymianą pokrycia dachowego- 325 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu i piwnic- 213 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 540 m ² , regulację instalacji c.o. oraz wykonanie wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła.	380 000	2016	I
49.	Termomodernizacja Szkoły Podstawowa nr 9 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie stropu nad ostatnią kondygnacją z wymianą pokrycia- 1238 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu i piwnic- 556 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia z wykonaniem elewacji zgodnie z zaleceniami Konserwatora- 1496 m ² , wymianę stolarki drzwiowej, regulację instalacji c.o. oraz wykonanie wentylacji.	1 036 000	2016	I
50.	Termomodernizacja I Liceum Ogólnokształcące w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 350 m ² , wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, regulację instalacji c.o.	803 000	2018	I
51.	Termomodernizacja Zespołu Szkół nr 1 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie dachu z wymianą pokrycia- 1217 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu i piwnic- 726 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 1716 m ² , wymianę stolarki okiennej, regulację instalacji c.o.	3 000 000	2015	I
52.	Termomodernizacja Zespołu Szkół nr 2 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie stropu nad ostatnią kondygnacją z wymianą pokrycia- 1090 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu- 173 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 1336 m ² , wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, regulację instalacji c.o.	974 000	2017	I
53.	Termomodernizacja Zespołu Szkół nr 3 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu i piwnic- 750 m ² oraz wykonanie wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła na salach gimnastycznych.	358 000	2018	I
54.	Termomodernizacja Zespołu Szkół nr 7 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie ścian i piwnic- 670 m ² oraz wykonanie wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła.	332 000	2019	I

55.	Termomodernizacja Zespołu Szkół nr 9 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie ścian zewn. cokołu i piwnic- 580 m ² oraz wykonanie wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła w bloku sportowym.	299 000	2019	I
56.	Termomodernizacja Zespołu Szkół Technicznych w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie dachu z wymianą pokrycia- 2604 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu i piwnic- 1050 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 2866 m ² , wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, regulację instalacji c.o. wraz wykonaniem wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła.	2 097 000	2015-2016	I
57.	Termomodernizacja Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczy nr 1 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie dachu z wymianą pokrycia- 1908 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu i piwnic- 510 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 1729 m ² , wymianę stolarki okiennej, regulację instalacji c.o. wraz wykonaniem wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła.	1 163 000	2015-2016	I
58.	Termomodernizacja budynku Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczy 1 przy ul. Wojska Polskiego w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie stropu nad ostatnią kondygnacją- 810 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia od wewnątrz wraz z naprawą elewacji- 2170 m ² , regulację instalacji c.o.	108 000	2016	I
59.	Termomodernizacja Centrum Kształcenia Praktycznego w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie dachu z wymianą pokrycia dachowego- 1980 m ² .	548 000	2020	I
60.	Termomodernizacja Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie dachu z wymianą pokrycia- 505 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych cokołu- 165 m ² , ocieplenie ścian zewnętrznych nadziemia- 840 m ² , regulację instalacji c.o.	364 000	2020	I
61.	Termomodernizacja Suwałskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Suwałkach	Zakres prac obejmuje ocieplenie stropu nad ostatnią kondygnacją z wymianą pokrycia- 258 m ² .	76 000	2020	I
Razem:			35 482 000		

3.4.2. Rozbudowa miejskiej sieci ciepłowniczej

Zwiększanie zasięgu miejskiej sieci ciepłowniczej zmniejszy zanieczyszczenia powietrza w postaci „niskiej emisji”.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Budowa przyłączy do domków jednorodzinnych (Os. Kolejowe)	Przyłączanie do msc istniejących budynków mieszkalnych wybudowanych w latach 70-80) obiektów pozwoli na likwidację niskiej emisji.	4 450 000	2014-2020	PEC
2.	Budowa sieci rozdzielczych wraz z przyłączami	Przyłączanie istniejących oraz nowobudowanych obiektów da możliwość włączania do msc maksymalnej liczby odbiorców, realna rozbudowa sieci.	6 870 000	2014-2020	PEC
3.	Modernizacja sieci- przebudowa kanałowej na preizolowaną	Przebudowa (trzydziestoletnich i starszych) sieci rozdzielczych wraz z przyłączami z kanałowych na preizolowane pozwoli na odtworzenie majątku w nowej technologii.	11 360 000	2014-2020	PEC
4.	Termomodernizacja sieci ciepłowniczych	Termomodernizacja - wymiana izolacji sieci przesyłowych zmniejszy straty ciepła oraz wydłuży okres ich eksploatacji.	6 050 000	2014-2020	PEC
5.	Likwidacja węzłów grupowych	Likwidacja węzłów pozwoli zmniejszyć zużycie energii elektrycznej oraz ciepłej na dystrybucji.	3 650 000	2014-2020	PEC
Razem:			32 380 000		

3.4.3. Wsparcie budowy instalacji odnawialnych źródeł energii

Władze miasta będą wspierać realizację inwestycji wykorzystujących odnawialne źródła energii, w tym montaż paneli słonecznych na budynkach użyteczności publicznej oraz budynkach mieszkalnych.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Pompa ciepła i termomodernizacja budynku biurowego PWiK	Wykorzystanie energii odnawialnej - odzysk energii cieplnej ze ścieków oczyszczonych.	702 000	2016-2018	PWiK
2.	Budowa instalacji solarnej na budynku Aquaparku	Zakres prac obejmuje wykonanie instalacji solarów, robót budowlanych oraz elektrycznych w budynku Aquaparku w Suwałkach.	1 476 000	2017	I
3.	Budowa instalacji solarnej na budynku Zespołu Szkół nr 10 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje dostawę i montaż zestawu kolektorów słonecznych na potrzeby ciepła technologicznego wody basenowej i ciepłej wody użytkowej w Zespole Szkół nr 10.	1 129 000	2018	I/OVS
4.	Ekologiczne Suwałki	Projekt będzie dotyczył zakupu i instalacji kolektorów słonecznych lub instalacji fotowoltaicznej na budynkach mieszkalnych na terenie miasta Suwałki. Projekt będzie realizowany pod warunkiem uzyskania dofinansowania ze środków UE.	8 500 000	2016-2020	I/RFZ/PNT PW
Razem:			11 807 000		

3.4.4. Wprowadzenie publicznego transportu niskoemisyjnego

Władze miasta podejmą działania w zakresie obniżenia emisji dwutlenku węgla poprzez skuteczną wymianę taboru komunikacji miejskiej na pojazdy niskoemisyjne.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Poprawa funkcjonowania systemu transportu publicznego poprzez zakup niskoemisyjnego taboru komunikacji miejskiej - etap III	Celem projektu jest poprawa funkcjonowania systemu komunikacji miejskiej i efektywności komunikacyjnej. Realizacja projektu podniesienie atrakcyjność komunikacji zbiorowej i zwiększy dostępność dla mieszkańców Suwałk. Inwestycja służyć będzie usprawnieniu gospodarki transportowej w mieście poprzez redukcję zatłoczenia, poprawę bezpieczeństwa ruchu oraz poprawę jakości środowiska. Wymiana zużytego, przestarzałego taboru autobusowego na nowoczesny zmniejszy jego awaryjność oraz skróci czas podróży.	20 000 000	2015-2020	PGK/OSGK

Cel operacyjny 3.5. Kompleksowe uregulowanie gospodarki odpadami

Uregulowanie gospodarki odpadami w sposób kompleksowy wymusza objęcie działaniami zróżnicowanego obszaru problemowego. W jego skład wchodzi zarówno odpady stałe, jak i płynne, komunalne i przemysłowe, a regulacje powinny objąć kwestie dotyczące zarówno odbioru odpadów, jak i ich ponownego wykorzystania lub unieszkodliwienia.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

3.5.1. Rozbudowa i modernizacja kanalizacji deszczowej wraz z wyposażeniem jej wylotów w separatory substancji ropopochodnych

Działania te przyczynią się do ochrony wód przed niebezpiecznymi substancjami ropopochodnymi mającymi bardzo negatywny wpływ na środowisko przyrodnicze.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Przebudowa sieci kanalizacji deszczowej w obrębie osiedla Północ I i II	Poprawa funkcjonowania obciążonego układu sieci kanalizacji deszczowej (odciążenie zlewni W-24). Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji deszczowej o długości ok. 1655m.	7 100 000	2017-2020	PWiK
2.	Podziemny zbiornik retencyjny na ścieki opadowe z przepompownią w obrębie osiedla Hańcza	Poprawa funkcjonowania obciążonego układu sieci kanalizacji deszczowej (odciążenie zlewni W-10)	1 500 000	2015-2016	PWiK
3.	Budowa brakujących odcinków sieci kanalizacji deszczowej z terenów pomiędzy ulicami Kościuszki/Mickiewicza i rzeka Czarną Hańczą (pod planowane inwestycje)	Zapewnienie odwodnienia projektowanych ulic. Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji deszczowej o długości ok. 475m.	655 000	2016-2018	PWiK
4.	Budowa brakujących odcinków sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej na terenie przy piekarni na ul. E. Plater (pod planowane inwestycje)	Zapewnienie odwodnienia projektowanych ulic /parkingów . Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji deszczowej o długości ok. 390m.	390 000	2016-2018	PWiK
5.	Budowa brakujących odcinków kanalizacji deszczowej na terenie pomiędzy Kościuszki/Noniewiczza - przy banku BKO BP i szkole muzycznej (pod planowane inwestycje)	Zapewnienie odwodnienia projektowanych ulic /parkingów. Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji deszczowej o długości ok. 460m.	460 000	2016-2018	PWiK
6.	Budowa brakujących odcinków sieci kanalizacji deszczowej w kwartale ulic Kościuszki/Noniewiczza/ Waryńskiego/Wigierska (pod planowane inwestycje)	Zapewnienie odwodnienia projektowanych ulic /parkingów . Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji deszczowej o długości ok. 415m.	415 000	2016-2018	PWiK
7.	Budowa brakujących odcinków sieci kanalizacji deszczowej na Osiedlu II	Zapewnienie odwodnienia projektowanych ulic /parkingów. Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji deszczowej o długości ok. 250m.	250 000	2015-2016	PWiK
8.	Budowa brakujących odcinków sieci kanalizacji deszczowej na ul. W. Romana w obszarze PNT (pod planowane inwestycje)	Zapewnienie odwodnienia projektowanej ulicy. Projekt będzie obejmował budowę kanalizacji deszczowej o długości ok. 170m.	255 000	2015-2016	PWiK
9.	Budowa separatorów na wylotach kanalizacji deszczowej	Projekt dotyczy budowy separatorów substancji ropopochodnych na wylotach kanalizacji deszczowej .	5 060 000	2015-2017	PWiK /OSGK
10.	Modernizacja systemu mieszania osadów w komorach fermentacyjnych	Wykorzystanie energii odnawialnej - poprawa efektywności produkcji biogazu wykorzystywanego do produkcji energii cieplnej na potrzeby oczyszczalni ścieków.	3 530 000	2015-2018	PWiK
11.	Zwiększenie stopnia odwadniania osadów do suszenia (prasa)	Poprawa efektywności działania suszarni osadu.	6 060 000	2016-2018	PWiK
Razem:			25 675 000		

3.5.2. Budowa instalacji termicznego przekształcania odpadów

Z uwagi na brak ekonomicznego uzasadnienia dla budowy instalacji do termicznego przekształcania odpadów na terenie miasta Suwałki tego typu przedsięwzięcie nie zostanie zrealizowane.

3.5.3. Rozbudowa Regionalnej Instalacji do Przetwarzania Odpadów Komunalnych

Poprzez rozbudowę składowiska odpadów i rozbudowę sortowni odpadów komunalnych o moduł do produkcji paliwa alternatywnego umożliwi miastu osiągnięcie właściwego poziomu odzyskiwania poszczególnych frakcji odpadów komunalnych.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Przygotowanie dokumentacji, budowa niecki wraz z niezbędną infrastrukturą (drenaż odcieku, uszczelnienie, instalacja odprowadzenia gazu składowiskowego, przepompownia dla odcieku) - I etap	W roku 2013 został przygotowany projekt budowlany. W styczniu 2014 został złożony wniosek o wydanie pozwolenia na budowę. W latach następnych przewidywana jest dalsza realizacja projektu. Realizacja przedsięwzięcia jest niezbędna, ponieważ obecnie funkcjonujące składowisko śmieci będzie wypełnione do 2016r.	8 000 000	2014 – 2017	PGO/OSGK
2.	Rekultywacja eksploatowanego obecnie składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.	W roku 2013 został przygotowany projekt budowlany, w styczniu 2014 został złożony wniosek o wydanie pozwolenia na budowę. W latach następnych przewidywana jest dalsza realizacja projektu. Rekultywacja składowiska wynika z obowiązku ustawowego wynikającego z ustawy o odpadach.	1 100 000	2016 - 2017	PGO
3.	Zakup ładowarki kołowej.	Ładowarka przeznaczona do wywozu odpadów na składowisko.	500 000	2015 - 2017	PGO
4.	Budowa składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne z możliwością składowania odpadów innych niż komunalne oraz azbestu – etap II.	Składowisko byłoby usytuowane na działce PGO (ok.7ha) od strony zachodniej składowiska. Do składowania odpadów budowlanych, gruzu i innych zgodnie z uzyskanym pozwoleniem.	10 000 000	2020	PGO
5.	Rozbudowa modułu procesu biologicznego przetwarzania odpadów w warunkach tlenowych	Dostosowanie procesu biologicznego przetwarzania odpadów w warunkach tlenowych do wymagań zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych	5 000 000	2014 - 2015	PGO
6.	Rozbudowa instalacji Przedsiębiorstwa Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. w Suwałkach poprzez zakup kruszarki do betonu.	Stworzenie infrastruktury do zagospodarowania odpadów remontowych i budowlanych (zakup potrzebnego sprzętu m.in. kruszarki do betonu). Zgodnie z przepisami prawa do 2020r. gminy muszą osiągnąć wskaźniki recyklingu odpadów budowlanych i rozbiórkowych do 70%. Wymaga to realizacji przedmiotowego zadania.	1 500 000	2015-2017	PGO
Razem:			26 100 000		

Cel strategiczny 4. Poprawa dostępności transportowej

Dostępność transportowa jest szczególnie ważna w regionach peryferyjnych, w których to właśnie zewnętrzna dostępność transportowa jest jednym z podstawowych czynników wpływających na ich rozwój i konkurencyjność.

Cele operacyjne wyznaczone do realizacji to:

1. Zwiększenie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej.
2. Poprawa funkcjonowania powiązań systemu komunikacyjnego miasta z otoczeniem regionalnym.
3. Poprawa krajowej i międzynarodowej dostępności komunikacyjnej.

Cel operacyjny 4.1. Zwiększenie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej

Sieć dróg lokalnych w mieście jest niewystarczająca w stosunku do zwiększającej się intensywności ruchu kołowego. Niezbędna jest zarówno modernizacja istniejących, jak i wytyczenie nowych dróg, które usprawnią i uzupełnią system komunikacyjny miasta. Ponadto, niezbędne jest podniesienie mobilności osób nie posiadających samochodu, poprzez rozwój sieci komunikacji miejskiej.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

4.1.1. Modernizacja i rozbudowa układu komunikacyjnego wewnątrzsiedlowego i międzyosiedlowego

Kontynuacja programu budowy i modernizacji dróg lokalnych, realizowanego również w ramach tzw. lokalnych inicjatyw inwestycyjnych.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Budowa ulic na os. Hańcza etap II	Zadanie w trakcie realizacji. Planowana do wykonania łączna długość ulic wynosi 1830 m. Budowa ulic na osiedlu Hańcza będzie obejmowała ulice: Toruńska, Szczecińska, Koszalińska, Tarnobrzeńska, Zamojska, Olsztyńska, Elbląska, Słupska, Gdańska. W 2014r. została opracowana dokumentacja techniczna oraz zaplanowano rozpoczęcie realizacji inwestycji. Zakończenie inwestycji planowane jest na sierpień 2015r.	4 160 000	2014-2015	1/ZDiZ
2.	Budowa ulic na os. Hańcza etap III	Zadanie w trakcie realizacji. Zakres przedmiotowego zadania obejmują rozbudowę ul. Batalionów Chłopskich wraz z ul. Sopocką. Planowany termin zakończenia sierpień 2015 r. Łączna długość ulic Batalionów Chłopskich i Sopockiej wynosi 1260 m.	2 000 000	2014-2018	1/ZDiZ
3.	Budowa ulic na os. Hańcza etap IV	Planowana do wykonania łączna długość ulic wynosi 1337 m. Budowa ulic na osiedlu Hańcza będzie obejmowała ulice: Gorzowską, Wrocławską, Legnicką, Sieradzką, Chełmską i Katowicką	3 000 000	2017	1/ZDiZ
4.	Budowa ul. na os. Hańcza etap V	Planowana do wykonania łączna długość ulic wynosi 880 m. Budowa ulic na osiedlu Hańcza będzie obejmowała ulice: Etcką, Węgorzewską Olecką, Giżycką, Gołdapską.	1 660 000	2016-2018	1/ZDiZ
5.	Przebudowa ulicy Młynarskiego	Do wykonania pozostaje przebudowa ul. Młynarskiego, w tym: - I etap (odcinek od ulicy Nowomiejskiej i Moniuszki do ronda) - II i III etap (odcinek od ronda do ulicy Ogińskiego oraz odcinek od ulicy Ogińskiego do ulicy Chopina)	Łączna wartość zadania 3 466 000 1 427 000 1 316 000	 2014-2015 2016-2017	1/ZDiZ

6.	Budowa ulic na os. Kolejowym	Budowa ulicy Bukowej zakończona w 2014 roku. Planowana do wykonania łączna długość ulic: Bukowej, Wylotowej i Lutostańskiego wynosi 840 m, w tym ul. Bukowa o długości 260 m.	2 584 000 (w tym ul. Bukowa 853 000)	2014-2018	1/ZDiZ
7.	Budowa ul. na os Piastowskie II	Planowana do wykonania ul. Władysława Łokietka wraz z sięgaczami o długości 648 m, ul. K. Wielkiego wraz z sięgaczami o długości 295 m, ul. W. Jagiełły o długości 115 m oraz sięgacze o długości 200 m. Łączna długość ulic wynosi 1258 m.	3 000 000	2015-2016	1/ZDiZ
8.	Budowa ulic na os. Staszica	Planowana do wykonania łączna długość ulic wynosi 1430 m. Budowa ulic na osiedlu Staszica będzie obejmowała ulice: Kołtąta, Żytia, Piękna, Ogrodowa, Miodowa	2 860 000	2016-2017	1/ZDiZ
9.	Budowa ul. na os Piastowskie I	Planowana do wykonania łączna długość ulic wynosi 980 m. Budowa ulic na osiedlu Piastowskie będzie obejmowała ulice: Chrobrego, Warneńczyka z sięgaczami, Bolesława Śmiałego z sięgaczem, sięgacz ul. Jagiełły.	2 660 000	2016-2018	1/ZDiZ
10.	Budowa ulic na os. Powstańców Wielkopolskich	Planowana do wykonania łączna długość ulic wynosi 1070 m. Budowa ulic na osiedlu Powstańców Wielkopolskich będzie obejmowała ulice: 41 Pułku Piechoty oraz sięgacze: ul. Ułanów Grochowskich, Bohaterów, ul. Mariana Piekarskiego	2 000 000	2017-2018	1/ZDiZ
11.	Budowa sięgacza ul. Falka	Budowa nawierzchni drogi gminnej sięgacza ul. Falka o długości 300m.	600 000	2016	1/ZDiZ
12.	Przebudowa ulicy Świerkowej – II etap	Do wykonania pozostaje nawierzchnia ul. Świerkowej na odcinku od ul. Pułaskiego do Kolejowej.	4 000 000	2016	1/ZDiZ
13.	Przebudowa ulicy Nowomiejskiej- II etap	Do wykonania pozostaje przebudowa ul. Nowomiejskiej na odcinku od ul. Ogińskiego do ul. Świerkowej. Zadanie pn. „Przebudowa ulicy Nowomiejskiej w Suwałkach – II etap” planowane do realizacji w 2015 roku w ramach Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych – Etap II Bezpieczeństwo – Dostępność – Rozwój.	3 227 000	2015	1/ZDiZ
14.	Budowa ulicy łączącej ul. Szpitalną z ul. Reja	Planowana do wykonania ulica łącząca ul. Szpitalną z ul. Reja o długości 400 m.	400 000	2016	1/ZDiZ
15.	Budowa ulicy łączącej ul. Reja z ul. Pułaskiego	Planowana do wykonania ulica łącząca ul. Reja z ul. Pułaskiego o długości 230 m.	700 000	2018	1/ZDiZ
16.	Budowa ulicy Reymonta	Planowana do wykonania długość ulicy Reymonta (do Szpitalnej) wynosi 770 m oraz na odcinku od Szpitalnej do Krzywólki wynosi 860 m.	3 000 000	2017-2020	1/ZDiZ
17.	Budowa ulic Legionów	Pozostaje do wykonania nawierzchnia ulicy Legionów o długości 280 m.	200 000	2018	1/ZDiZ
18.	Budowa dróg gminnych w Szwajcarii oraz ul. Studzienicznej	Planowana do wykonania łączna długość ulic wynosi 4260 m. Do wykonania pozostają nawierzchnie dróg w Szwajcarii oraz ul. Studzienicznej.	2 990 000	2019	1/ZDiZ
19.	Budowa dróg gminnych w Dąbrówce	Do wykonania pozostają nawierzchnie dróg w Dąbrówce o długości 900 m.	1 800 000	2018-2019	1/ZDiZ
20.	Budowa dróg gminnych-ul. Sianożęć oraz ul. bez nazw pomiędzy drogą nr 655 a 1148B	Do wykonania pozostają nawierzchnie ul. Sianożęć oraz ul. bez nazw pomiędzy drogą nr 655 a 1148B o łącznej długości 1400 m.	2 000 000	2019	1/ZDiZ
21.	Budowa ulicy Krzywólka	Do wykonania pozostają nawierzchnia ul. Krzywólka o długości 2500 m.	3 000 000	2017-2019	1/ZDiZ
22.	Budowa ul. Dmowskiego	Planowana do wykonania ulica Dmowskiego o długości 210 m.	200 000	2016	1/ZDiZ
23.	Utwardzanie dróg obsługujących kompleksy garaży przy ul. Reja, Nowomiejskiej, Klonowej,	W 2014 roku został ogłoszony przetarg na opracowanie dokumentacji projektowej dróg przy garażach ul. Klonowej wraz z odprowadzeniem wód opadowych.	443 000	2015-2017	1/ZDiZ

	Chopina				
24.	Budowa ulicy Zastawie - I Etap	Planowana do realizacji w 2015 roku budowa ulicy Zastawie w Suwałkach.	1 647 000	2015	I/ZDiZ/ PWIK
Razem:			51 597 000		

4.1.2. Budowa parkingów i wydzielonych miejsc postojowych

Władze Suwałk podejmą działania w celu zwiększenia liczby miejsc parkingowych na terenie miasta, w szczególności w centrum oraz na największych osiedlach mieszkaniowych.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Budowa drogi dojazdowej od ul. Noniewicza z parkingami i infrastrukturą w kwartale pomiędzy ulicami: Kościuszki, Wigierska, Noniewicza, rz. Czarna Hańcza	Planowana do wykonania budowa drogi dojazdowej wraz z parkingami od ul. Noniewicza. Opracowana dokumentacja projektowa.	1 435 000	2017	I/ZDiZ
2.	Budowa dróg dojazdowych z parkingami w kwartale między ulicami: Kościuszki, Dwernickiego, Noniewicza, Chłodna wraz z budową parkingu- I etap	Do wykonania roboty drogowe wraz z oświetleniem ulicznym, siecią wodociągową, sanitarną i deszczową. Wykup gruntu pod drogę o pow. 4535 m2.	2 215 000	2016-2017	I/ZDiZ
3.	Budowa dróg dojazdowych z parkingami w kwartale między ulicami: Kościuszki, Dwernickiego, Noniewicza, Chłodna wraz z budową parkingu - II etap	Do wykonania roboty drogowe wraz z oświetleniem ulicznym, siecią wodociągową, sanitarną i deszczową. Wykup gruntu pod drogę o pow. 1543 m2.	820 000	2018	I/ZDiZ
4.	Budowa drogi z parkingami w kwadracie ulic Kościuszki, Waryńskiego, Noniewicza, Wigierska w Suwałkach – I Etap	Do wykonania roboty drogowe wraz z oświetleniem ulicznym, siecią wodociągową, sanitarną i deszczową. Wykup gruntu pod drogę o pow. 400 m2.	872 000	2018	I/ZDiZ
5.	Budowa drogi z parkingami w kwartale ul. Kościuszki, Waryńskiego, Noniewicza, Wigierska w Suwałkach – II Etap	Do wykonania roboty drogowe wraz z oświetleniem ulicznym, siecią wodociągową, sanitarną i deszczową. Wykup gruntu pod drogę o pow. 20 m2.	618 000	2019	I/ZDiZ
6.	Budowa drogi z parkingami w kwartale ulic Kościuszki, Waryńskiego, Noniewicza, Wigierska w Suwałkach – III Etap	Do wykonania roboty drogowe wraz z oświetleniem ulicznym, siecią wodociągową, sanitarną i deszczową.	397 000	2019	I/ZDiZ
7.	Budowa drogi z parkingami w kwartale ulic Kościuszki, Waryńskiego, Noniewicza, Wigierska w Suwałkach – IV Etap	Do wykonania roboty drogowe wraz z oświetleniem ulicznym, siecią wodociągową, sanitarną i deszczową. Wykup gruntu pod drogę o pow. 844 m2.	1 176 000	2020	I/ZDiZ
8.	Budowa drogi wraz z parkingami w kwartale ulic E. Plater, Kościuszki, Piłsudskiego w Suwałkach	Do wykonania roboty drogowe wraz z oświetleniem ulicznym, siecią wodociągową, sanitarną i deszczową. Wykup gruntu pod drogę o pow. 1700 m2.	2 600 000	2017-2018	I/ZDiZ
Razem:			10 133 000		

4.1.3. Rozwój sieci komunikacji miejskiej

Władze miasta podejmą działania w celu zwiększenia dostępności komunikacji miejskiej, co wpłynie na zwiększenie mobilności osób nie posiadających samochodu, a także przyczyni się do zmniejszenia intensywności ruchu kołowego w mieście, przy wykorzystaniu autobusów niskoemisyjnych.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Opracowanie analizy obecnie funkcjonującego układu publicznej komunikacji miejskiej wraz z rekomendacjami w kierunku jego optymalizacji	Przeprowadzona w 2011 r. optymalizacja systemu komunikacji miejskiej przyniosła racjonalizację wykonywanej pracy przewozowej. W związku z dokonywanymi się zmianami w funkcjonowaniu miasta system wymaga jednak okresowej analizy zawierającej ocenę aktualnych rozwiązań i propozycje ewentualnych zmian dopasowujących system do zmieniających się potrzeb.	50 000	2015	OSGK
Razem:			50 000		

Cel operacyjny 4.2. Poprawa funkcjonowania powiązań systemu komunikacyjnego miasta z otoczeniem regionalnym

W miejskich obszarach funkcjonalnych szczególne znaczenie odgrywa czas dojazdu do ośrodka centralnego. Suwałki jako miasto centralne Suwalskiego Obszaru Funkcjonalnego, a także ośrodek pełniący funkcje ponadlokalne musi mieć dobrze rozwinięty system powiązań transportowych z otoczeniem regionalnym.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

4.2.1. Rozbudowa układu komunikacyjnego na kierunku wschód – zachód

Podjęcie inwestycji drogowych poprawiających komunikację Miasta na osi wschód-zachód, w tym m.in. poprzez połączenie ulicy Tysiąclecia Litwy z ulicą gen. Władysława Sikorskiego.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Przebudowa układu komunikacyjnego w ciągu drogi wojewódzkiej nr 653 w Suwałkach	W ramach przebudowy układu komunikacyjnego (III etap) planowana jest przebudowa ulic Bakałarzewskiej i Sejneńskiej wraz z niezbędną ulicą Szkolną łączącej się z ulicą Sejneńską. Zadanie obejmuje: a) ulica Bakałarzewska odcinek od stacji paliw do granicy administracyjnej miasta Suwałk b) ulica Sejneńska - odcinek od ulicy Utrata do ulicy Waryńskiego - odcinek od przejazdu kolejowego do granicy administracyjnej miasta Suwałk	3 191 000 11 300 000 16 470 000	2015 2016-2020 2015	I

2.	Budowa przedłużenia ul. Tysiąclecia Litwy od ul. Reja do ul. Krasickiego z mostem na rzece Czarnej Hańczy.	Planowana budowa przedłużenia ulicy Tysiąclecia Litwy od ul. Reja do ul. Krasickiego o długości około 1 500 m wraz z mostem na rzece Czarnej Hańczy.	20 000 000	po 2020	I
3.	Budowa ulicy łączącej ul. Utrata z ul. Sejneńską (przedłużenie ul. Wigierskiej)	Planowana do budowy ulicy łączącej ul. Utrata z ul. Sejneńską.	7 000 000	po 2020	I
4.	Budowa ulicy łączącej ul. Wojska Polskiego z ul. Utrata (przedłużenie ul. Leśnej)	Planowana budowa odcinka drogi wojewódzkiej nr 655 od ul. Wojska Polskiego do ul. Utraty o długości 490 m.	6 000 000	2019-2020	I
Razem:			63 961 000		

4.2.2. Rozbudowa układu komunikacyjnego na kierunku północ – południe

W szczególności poprzez połączenie ulicy Utrata z ulicą Mikołaja Reja w ciągu komunikacyjnym: Utrata - Sejneńska- Północna- Kazimierza Pułaskiego-Mikołaja Reja (dokończenie trasy wschodniej).

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Przebudowa drogi krajowej nr 8 w granicach administracyjnych miasta Suwałk (III etap od ul. Podhorskiego do drogi na Płociczno)	Do realizacji planowana przebudowa drogi krajowej nr 8 od ul. Podhorskiego do drogi na Płociczno.	33 000 000	2017-2018	I
2.	Przebudowa infrastruktury drogowej wschodniej strefy przemysłowej w Suwałkach	Zadanie obejmuje następujące etapy: a) od ul. Sejneńskiej do ul. Utrata z budową mostu i tunelu pod torami- I etap b) od ul. Sejneńskiej do ul. Północnej- II etap c) od ul. Północnej do ul. Pułaskiego- III etap Docelowa trasa wschodnia będzie stanowiła część drogi wojewódzkiej nr 653 skomunikowanej z przyszłą obwodnicą miasta w ciągu drogi S-61 (Via Baltica) w sąsiedztwie planowanej linii kolejowej „Rail Baltica” poprawiającej skomunikowanie terenów inwestycyjnych PNT PW oraz terenów przemysłowo-handlowych we wschodniej części miasta.	60 500 000 60 000 000 12 000 000	2017 po 2020 2018-2019	I
Razem:			165 500 000		

4.2.3. Rozbudowa połączeń komunikacyjnych umożliwiających połączenie układu drogowego Miasta z trasą S61

Integracja układu lokalnego z układem regionalnym i ponadregionalnym zwiększy płynność ruchu w mieście oraz poprawi dostępność komunikacyjną Suwałk.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Przebudowa ul. Buczka od granic administracyjnych miasta Suwałki do ul. Leśnej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 655	Pozostaje do przebudowy ul. Buczka od granic administracyjnych miasta Suwałki do ul. Leśnej. Projekt poprawi skomunikowanie południowej części miasta (w tym terenów przemysłowych SSSE oraz lotniska lokalnego z bazą Centrum Pogotowia Ratunkowego) z węzłem S-61 „Suwałki – Południe”.	12 000 000	2017-2018	I
2.	Przebudowa ul. Reja od ul. Armii Krajowej do granic administracyjnych miasta Suwałki. Przedsięwzięcie poprawi jakość	Pozostaje do przebudowy ul. Reja od ul. Armii Krajowej do granic administracyjnych miasta Suwałki. Przedsięwzięcie poprawi jakość	7 448 000	2015-2016	I

	Suwałki wraz z budowa ścieżki rowerowej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 655	obsługi komunikacyjnej miasta Suwałki poprzez połączenie z infrastrukturą TEN-T (ul. Reja będzie połączona z trasą S61) i skróci czas przejazdu przez Suwałki.			
3.	Budowa łącznika dróg wojewódzkich 653 i 652 wzdłuż obwodnicy Suwałk	Zadanie będzie obejmowało wykonanie nawierzchni asfaltowych. Zadanie będzie realizowane w porozumieniu z GDDKiA.	2 000 000	2018	I
Razem:			21 448 000		

4.2.4. Budowa zintegrowanego systemu ścieżek i szlaków rowerowych

Rozbudowa systemu ścieżek rowerowych na terenie Miasta oraz połączenie ze szlakami rowerowymi w jego sąsiedztwie umożliwi dotarcie do miejsc atrakcyjnych turystycznie, a także punktów usługowych i miejsc pracy w sposób komfortowy i bezpieczny dla rowerzystów.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż ulicy Staniszewskiego w Suwałkach	Do wykonania pozostaje ścieżka rowerowa wzdłuż ulicy Staniszewskiego do granic administracyjnych miasta Suwałk.	2 685 000	2016	I
2.	Trasy rowerowe w Polsce Wschodniej – Województwo Podlaskie	Zadanie przewidziane do realizacji w 2015 roku. W ramach zadania wykonana będzie przebudowa skrzyżowań Utrata-Przytorowa i Utrata-Sejneńska wraz z budową ścieżki rowerowej między skrzyżowaniami.	2 173 000	2015	I
Razem:			4 858 000		

Cel operacyjny 4.3. Poprawa krajowej i międzynarodowej dostępności komunikacyjnej

Sprawna komunikacja na poziomie krajowym i międzynarodowym jest niezbędnym elementem polityki eksportowej, a także stanowi jedno z uwarunkowań rozwoju branży turystycznej. Budowa lokalnego lotniska zwiększy szansę na dynamiczny rozwój regionu.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

4.3.1. Wsparcie budowy obwodnicy zachodniej w ciągu drogi ekspresowej S61

Prowadzenie lobbingu na rzecz budowy trasy ekspresowej S61 *Via Baltica* wraz z obwodnicą Suwałk, która przyczyni się do znaczącej poprawy dostępności transportowej Suwałk do Warszawy oraz podniesie poziom bezpieczeństwa drogowego dzięki przeniesieniu ruchu tranzytowego poza granice Miasta.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Prowadzenie działań mających na celu wsparcie budowy drogi ekspresowej S61		bez kosztów	2014-2018	Prezydent Miasta, Rada Miejska, ZDiZ

4.3.2. Wsparcie elektryfikacji i modernizacji linii kolejowej na trasie Białystok-Ełk-Trakiszki

Inwestycja prowadzona będzie w ramach przyszłej trasy kolejowej *Rail Baltica* wraz z budową przelotowej stacji kolejowej w Suwałkach.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Wsparcie elektryfikacji i modernizacji linii kolejowej na trasie Sokółka - Trakiszki w ramach przyszłej trasy kolejowej <i>Rail Baltica</i> wraz z budową przelotowej stacji kolejowej w Suwałkach	Poprawa dostępności komunikacyjnej miasta, co zwiększy jego atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną.	bez kosztów	2014-2016	I, Prezydent Miasta, Rada Miejska, AGP

4.3.3. Rozbudowa infrastruktury lotniska lokalnego

Przystosowanie lotniska sportowego do potrzeb komunikacji lotniczej, głównie ruchu turystycznego i biznesowego.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Budowa i rozbudowa lotniska lokalnego w Suwałkach	W ramach zadania planowane jest wykonanie pasa startowego o nawierzchni utwardzonej dla potrzeb komunikacji lotniczej, głównie ruchu turystycznego i biznesowego, „general aviation”.	12 371 000	2014-2020	I

Cel strategiczny 5. Wzrost znaczenia współpracy w procesach rozwojowych

Sieci współpracy dotyczą zarówno sieci i relacji społecznych, jak również sieci instytucjonalnych, w których funkcjonuje dany samorząd terytorialny. Mogą to być zatem miejskie obszary funkcjonalne, regionalne i lokalne systemy innowacji, czy w końcu organizacje międzynarodowe.

Cel strategiczny 5. będzie realizowany poprzez następujące cele operacyjne:

1. Rozwijanie tożsamości lokalnej.
2. Intensyfikacja współpracy w sieciach krajowych i międzynarodowych.
3. Zintegrowane działania promocyjne na rzecz budowania konkurencyjności gospodarczej.

Cel operacyjny 5.1. Rozwijanie aktywności i tożsamości lokalnej

Wysokiej jakości kapitał społeczny, którego wyznacznikiem jest zaufanie oraz rozwinięte sieci współpracy, stanowi jeden z ważniejszych czynników rozwojowych. W procesie budowy kapitału społecznego istotną rolę pełni poczucie tożsamości lokalnej i kulturowej.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

5.1.1. Wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych

Prowadzone będą działania wzmacniające potencjał organizacyjny i techniczny organizacji pozarządowych, a także wsparcie dla nowych form działalności, szczególnie tych ukierunkowanych na rozwój ekonomii społecznej.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Wspieranie działalności organizacji pozarządowych, w tym pełnomocnika ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi	Organizacje pozarządowe stanowią ważne ogniwo uzupełniające i wzbogacające o nowe elementy dla mieszkańców miasta i regionu. Pozyskują pozabudżetowe środki finansowe na realizację swoich projektów. Angażują grono wolontariuszy. Wspieranie tych działań przynosi wielorakie korzyści dla miasta, w tym w zakresie zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców dotyczących różnych dziedzin życia, przy zaangażowaniu dużo mniejszych środków finansowych na działania niż potrzebują instytucje finansowane z budżetu miasta.	w zależności od potrzeb	2014-2020	S/KTZ/ Pełnomocnik
2.	Budowanie partnerstwa samorządu i organizacji pozarządowych	Organizacje pozarządowe realizują zadania własne gminy w ramach otwartych konkursów ofert. Tym samym stają się partnerem samorządu, a nie petentem. Istnieje silna potrzeba podniesienia jakości partnerstwa po obu stronach. Poprawie jakości współpracy będzie służył też wieloletni program współpracy Miasta Suwałki, przygotowany wspólnie z organizacjami pozarządowymi.	2 400 000	2014-2020	S/KTZ/ OSGK/ OWS Pełnomocnik
3.	Wspieranie procesu profesjonalizacji organizacji pozarządowych	Istnieje potrzeba stałego podnoszenia kwalifikacji poprzez szkolenia, wymianę doświadczeń i integrację środowiska.	100 000	2014-2020	CWOP, Pełnomocnik
Razem:			2 231 000		

5.1.2. Popularyzacja wiedzy o historii Suwałk i Suwalszczyzny oraz kultywowanie regionalnych tradycji

Organizowanie cyklicznych spotkań w szkołach i innych instytucjach publicznych, a także wspieranie publikacji promujących dziedzictwo kulturowe Miasta i Suwalszczyzny.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Promocja tradycji tanecznych mieszkańców Suwałk i Suwalszczyzny – Zespół Pieśni i Tańca „Suwalszczyzna”	Kilkuletni projekt zakłada wielokierunkową restytucję lokalnych tradycji tanecznych mieszkańców Suwałk i Suwalszczyzny. Część badawcza zakłada odtworzenie strojów, tradycji, zachowań i zwyczajów tanecznych, towarzyskich Suwałk początków XX wieku. Część widowiskowa zakłada odtworzenie tańców i tradycji balowych mieszczan suwalskich. Część popularyzatorska polega na przeprowadzeniu cyklu spotkań otwartych dla mieszkańców miasta, na których każdy będzie mógł nauczyć się odtworzonych tańców. Rezultatem projektu będzie widowisko taneczno-teatralne, w którym, prócz wyodrębnionego zespołu wykonawców będą mogły uczestniczyć wszystkie grupy	1 200 000 (200 000 rocznie)	2015-2020	SOK

		społeczne miasta, realizując w ten sposób kontynuację lokalnych tradycji. Dodatkowo powstanie widowisko, jako użytkowa formuła prezentacji scenicznej tych tradycji, na potrzeby promocyjne, reprezentacyjne, dla turystów i gości.			
2.	Wspieranie inicjatyw organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz promocji i ratowania zabytków.	Pomoc organizacyjna, merytoryczna i finansowa dla organizacji pozarządowych. Nagłaśnianie problematyki ochrony zabytków na terenie miasta oraz podnoszenie świadomości obywateli nt. znaczenia zabytków w utrzymaniu tożsamości społecznej. Działania te przyczynią się do wzrostu zainteresowania poprawą stanu zabytków.	w zależności od potrzeb	2015-2020	KTZ
3.	Wspieranie publikacji o tematyce kulturalnej i regionalnej	Realizacja programu „Biblioteka III Wieków Suwałk” pozwoli na wykorzystanie potencjału silnego środowiska regionoznawców. Publikacje powinny być realizowane na kilku poziomach: naukowym, popularnonaukowym i popularyzatorskim. Mogą stać się one ważnym źródłem wiedzy o mieście i regionie oraz istotnym elementem ich promocji.	w zależności od potrzeb	2015-2020	KTZ
4.	Wspieranie środowisk regionoznawczych	W mieście i regionie działa liczne grono regionoznawców skupionych wokół różnych instytucji (muzeum, archiwum, WPN) i stowarzyszeń (A-STN, Stow. Przyjaciół Suwalszczyzny, itp.) posiadających duży potencjał wiedzy i możliwości. Konkretnie wsparcie ich działań poprzez wdrażanie programów i udzielanie stypendiów pozwoli na realizację badań nad miastem i regionem stymulujące w efekcie rozwój wiedzy regionalnej. Umożliwi też popularyzację wiedzy o regionie, która jest jedną z najlepszych form promocji.	w zależności od potrzeb	2015-2020	KTZ
Razem:			1 200 000		

5.1.3. Wdrożenie budżetu partycypacyjnego

Instrument zwiększy możliwość współdecydowania mieszkańców o wydatkowaniu części budżetu miejskiego. Tym samym przyczyni się do większej aktywności społeczeństwa lokalnego, a także podniesie poczucie odpowiedzialności za swoje Miasto.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Suwałski budżet obywatelski	Głównym celem Budżetu Obywatelskiego jest zwiększenie wpływu mieszkańców na miejskie wydatki. Głównymi korzyściami płynącymi z wprowadzenia budżetu partycypacyjnego są natomiast: budowanie poczucia współdecydowania i odpowiedzialności, za to, co dzieje się w najbliższym otoczeniu oraz rozwijanie dialogu społecznego.	2 000 000	2014-2020	Pełnomocnik/1/ngo
Razem:			2 000 000		

5.1.4. Rozwijanie mechanizmu partycypacji społecznej w procesach decyzyjnych

Rozwijanie systemu konsultacji społecznych w celu zwiększania partycypacji mieszkańców Suwałk w procesach decyzyjnych, przyczyni się do ich większego zaangażowania w kształtowanie lokalnej polityki rozwoju jak również do wzrostu świadomości obywatelskiej i poczucia przynależności do społeczności lokalnej.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Aktualizacja platformy dotyczącej konsultacji społecznych oraz bazy danych organizacji pozarządowych	Projekt ma udoskonalić proces konsultacji społecznych w Suwałkach. Będzie temu służyła między innymi platforma cyfrowa dotycząca konsultacji społecznych oraz aktywna baza danych organizacji pozarządowych w Suwałkach. Przeprowadzone będą także szkolenia dla członków komisji konkursowych.	bez kosztów	2015-2020	Pełnomocnik/ngo
2.	Przeprowadzanie konsultacji społecznych	Sukcesywne zwiększenie liczby prowadzonych konsultacji społecznych oraz zagadnień objętych konsultacjami np. o projekty techniczne ulic.	bez kosztów	2015-2020	

Cel operacyjny 5.2. Intensyfikacja współpracy w sieciach krajowych i międzynarodowych

Poza lokalnym wymiarem współpracy ważne jest również uczestnictwo w wartościowych sieciach krajowych i międzynarodowych. Władze Miasta będą zabiegały o rozwój i intensyfikację współpracy w ramach sieci, w których już funkcjonują, jak również wchodzenie w nowe, szczególnie istotne dla gospodarki lokalnej. Priorytetem będzie również wspieranie rozwoju kontaktów międzynarodowych instytucji i organizacji działających na terenie Suwałk.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

5.2.1. Rozwój współpracy w ramach Suwalskiego Obszaru Funkcjonalnego

Podejmowane będą działania przyczyniające się do rozwoju współpracy z samorządami gmin ościennych oraz powiatem suwalskim w zakresie rozwiązywania wspólnych problemów, w tym poprzez realizację projektów sieciowych.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Zacieśnienie współpracy z samorządami gmin ościennych	Współdziałanie jednostek samorządu terytorialnego pozwoli na realizację wspólnych zamierzeń inwestycyjnych jak również przyczyni się do efektywniejszego wykorzystania potencjału całego regionu.	w zależności od potrzeb	2014-2020	RFZ
2.	Realizacja wspólnych projektów inwestycyjnych z gminami ościennymi	Wspólna realizacja projektów inwestycyjnych z gminami ościennymi umożliwiających lepsze wykorzystanie posiadanych walorów np. w dziedzinie turystyki poprzez budowę ścieżek rowerowych, narciarskich, wspólnych produktów turystycznych.	w zależności od potrzeb	2014-2020	RFZ

5.2.2. Rozwój współpracy w ramach Platformy EGO SA

Samorząd lokalny będzie aktywnie uczestniczył w procesie wymiany wiedzy i rozwiązywania wspólnych problemów w ramach partnerstwa 5 miast Polski Północno-Wschodniej (Ełk, Gołdap, Olecko, Suwałki, Augustów), jak również będzie podejmował działania na rzecz rozszerzenia istniejącej sieci współpracy o Sejny i Ziemię Sejneńską m.in. w celu tworzenia i rozwoju ponadregionalnych produktów turystycznych.

<i>Lp.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka</i>
1.	Wzmacnianie współpracy w ramach EGO SA	Oznakowanie, promocja i komercjalizacja markowych produktów turystycznych opracowanych w ramach realizacji projektu „Platforma Współpracy EGO SA”.	w zależności od potrzeb	2014-2020	RFZ/KSP/KTZ

5.2.3. Rozwój inicjatyw klastrowych

Władze Suwałk będą wspierały rozwój ponadlokalnych inicjatyw klastrowych, szczególnie w obszarach kluczowych dla gospodarki lokalnej.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Wspieranie powstania inicjatyw klastrowych	Istotą powołania klastra jest stworzenie sieci współpracy pomiędzy różnego typu podmiotami działającymi w regionie w ramach tych samych branż co pozwala w krótszym czasie osiągnąć wzrost konkurencyjności i innowacyjności danej gospodarki. Poszerzając tę grupę o jednostki naukowe, władze lokalne i regionalne oraz inne podmioty można osiągnąć znacznie lepsze rezultaty współpracując ze sobą, niż prowadząc walkę konkurencyjną. Władze miasta będą wspierały inicjatywy klastrowe, a instytucje miejskie będą uczestniczyły i wspierały w klastarach.	w zależności od potrzeb	2014-2020	RFZ

5.2.4. Wspieranie współpracy szkół, instytucji kultury, organizacji pozarządowych oraz firm z podmiotami zagranicznymi, zwłaszcza z Litwy, Białorusi i Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej

W ramach tego kierunku wspierane będą inicjatywy sprzyjające nawiązywaniu i intensyfikacji zagranicznych kontaktów społecznych, kulturalnych, gospodarczych i handlowych. Priorytetem będą kontakty z partnerami ze Wschodu, dzięki czemu Suwałki będą wzmacniały potencjał regionalnej inteligentnej specjalizacji „Brama na Wschód”.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Kontynuacja współpracy z partnerami ze Wschodu	Celem projektu jest zbudowanie platformy współpracy kulturalnej z instytucjami i organizacjami kulturalnymi z państwami ościennymi oraz państwami regionu Morza Bałtyckiego. Docelowo współpraca będzie opierała się na rzeczywistej wymianie kulturalnej i zaspokajaniu potrzeb wymiany doświadczeń wszystkich społeczności.	w zależności od potrzeb	2014-2020	KSP O, S NGO, KSP
2.	Rozwój współpracy z partnerami zagranicznymi.	Kontakty z partnerami zagranicznymi, w tym miastami partnerskimi Suwałk, oraz wymiana doświadczeń z różnych dziedzin życia posłużą kreowaniu pozytywnego wizerunku Suwałk, lepszemu zaspokajaniu potrzeb mieszkańców. realizację wspólnych przedsięwzięć z zakresu kultury, sportu, turystyki, edukacji, ochrony środowiska, gospodarki i in. w tym również w ramach projektów realizowanych przy wsparciu Unii Europejskiej.	w zależności od potrzeb	2014-2020	KSP/ RFZ/ O/OSiR/ SOK/ SIRT, SOT/ i inni
3.	Ukierunkowanie promocji turystycznej i kulturalnej na Obwód Kaliningradzki i Litwę.	Promocja turystyczna i kulturalna (przede wszystkim Suwałki Blues Festival) na targach turystycznych JANTUR w Kaliningradzie i Adventur w Wilnie poprzez zorganizowanie stoiska Miasta Suwałki na wymienionych targach.	w zależności od potrzeb	2014-2020	KTZ

5.2.5. Kontynuacja współpracy z podmiotami z regionu Morza Bałtyckiego

Kontynuacja współpracy w ramach stowarzyszenia Innovation Circle Network w oparciu o realizację programów transgranicznych w latach 2014-2020 służyć będzie wzmacnianiu

współpracy międzynarodowej której efektem będzie wymiana doświadczeń, dobrych praktyk oraz podnoszenie świadomości różnorodności kulturowej, politycznej i tradycji.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Kontynuacja współpracy w ramach sieci Innovation Circle Network	O tym, jakie będą kierunki współpracy decydują uczestnicy sieci na dorocznych konferencjach, odbywających się w poszczególnych miastach. W 2013 roku uczestnicy sieci jako główną dziedzinę przyszłej współpracy wskazali rewitalizację, łączącą działania inwestycyjne ze społecznymi. Realizacja wspólnych projektów i międzynarodowych wydarzeń z udziałem partnerów sieci współpracy ICN.	w zależności od potrzeb	2014-2020	KSP

Cel operacyjny 5.3 Zintegrowane działania promocyjne na rzecz budowania konkurencyjności gospodarczej

Suwałki powinny prowadzić zintegrowane działania promocyjne zorientowane na przyciągnięcie nowych mieszkańców, turystów oraz inwestorów. Ze względu na swoje położenie geograficzne działania powinny zostać ukierunkowane przede wszystkim na kraje wschodnie (Litwa, Białoruś i Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej), „wpisując się” tym samym w regionalną inteligentną specjalizację „Brama na Wschód”. Potencjał środowiskowy powinien natomiast jednoczyć działania podejmowane przez podmioty publiczne i prywatne w zakresie utworzenia i promocji wspólnej oferty turystycznej, dzięki czemu Suwałki i cała Suwalszczyzna uzyskają przewagę konkurencyjną wobec innych regionów turystycznych w Polsce i poza granicami kraju.

Kierunki działań i zadania realizacyjne:

5.3.1. Stworzenie zintegrowanego systemu promocji gospodarczej i turystycznej

Władze Suwałk będą rozwijały zintegrowaną promocję gospodarczą i turystyczną poprzez wykorzystanie różnych narzędzi promocji-mix (m.in. technologii informacyjno-komunikacyjnych, bezpośrednich spotkań z potencjalnymi inwestorami podczas targów inwestycyjnych oraz organizowanych i współorganizowanych misji gospodarczych). Władze miasta poprzez działającą przy Prezydencie Miasta Radę Gospodarczą, a także samorząd gospodarczy będą wspierały lokalne firmy w nawiązywaniu kontaktów gospodarczych.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Publikacje - Przewodnik dla przedsiębiorcy, katalog inwestycyjny	Prezentacja potencjału inwestycyjnego miasta w atrakcyjnej i przystępnej formie papierowej i elektronicznej. Publikacje nt. korzyści wynikających z inwestowania w Suwałkach w krajowej prasie fachowej. Publikacja przewodnika przedsiębiorcy po Suwałkach – jak zacząć i prowadzić działalność gospodarczą w Suwałkach.	20 000	2015-2020	RFZ
2.	Działania promocyjne we współpracy z samorządem gospodarczym	Promocja suwalskich przedsiębiorców w miastach partnerskich Suwałk (we współpracy z samorządem gospodarczym); Wspólne akcje promujące zachowania i postawy przedsiębiorcze samorządu gospodarczego suwalskich przedsiębiorców i Miasta Suwałk (we współpracy z samorządem gospodarczym).	20 000	2015-2020	RFZ

3.	Suwalski znak jakości - konkurs	Konkurs byłby prowadzony we współpracy z samorządem gospodarczym przedsiębiorców. Nagrodą w konkursie byłoby przyznanie laureatom prawa do posługiwania się przez rok specjalnym znakiem, świadczącym o jakości danej usługi/produktu. Znak byłby przyznawany przez Kapitułę, w której skład wchodziłoby przedstawiciele Miasta oraz przedsiębiorców. Celem konkursu jest wypromowanie produktów suwalskich firm na rynku krajowym i zagranicznym.	10 000	2015-2020	RFZ
4.	Udział w imprezach targowych	Udział w imprezach targowych krajowych i zagranicznych (w ramach instrumentów oferowanych np. przez PAIIZ, Urząd Marszałkowski), w tym także imprezach branżowych (np. targi CEBIT w Hannoverze).	20 000	2014-2020	RFZ
5.	Współpraca z PAIIZ - kontynuacja	Zacieśnienie współpracy z PAIIZ w ramach podpisanego porozumienia o współpracy.	bez kosztów	2014-2020	RFZ
6.	Działalność Transgranicznego Centrum Obsługi Eksportera i Inwestora	Funkcjonowanie w strukturach Urzędu Miejskiego Transgranicznego Centrum Obsługi Eksportera i Inwestora, jednostki odpowiedzialnej za intensyfikację kontaktów handlowych w przygranicznym obszarze Polski i Litwy.	60 000 (10 000 rocznie)	2015-2020	RFZ
Razem:			130 000		

5.3.2. *Utworzenie, rozwój i promocja produktów turystycznych*

We współpracy z samorządami Suwalszczyzny, powiatem suwalskim, a także Wigierskim Parkiem Narodowym, Suwalskim Parkiem Krajobrazowym, Suwalską Izbą Rolniczo-Turystyczną, Polskim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczym w Suwałkach, Suwalską Organizacją Turystyczną, Lokalną Grupą Rybacką „Pojezierze Suwalsko-Augustowskie”, Euroregionem „Niemen” i partnerami prywatnymi zostaną stworzone/opracowane, doskonałe i wspólnie promowane spójne produkty turystyczne. Zostanie również wprowadzony system zniżek (Suwalska Karta Turysty) obejmujący wybrane instytucje publiczne (np. muzea, ośrodki kultury, *Aquapark*, WOSIR Szelment), a także prywatne (np. hotele, restauracje, usługi przewodnickie).

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Prowadzenie Centrum Informacji Turystycznej przy ul. Hamerszmita 16 w Suwałkach	W ramach otwartego konkursu na realizację zadań publicznych w zakresie turystyki, krajoznawstwa oraz wypoczynku dzieci i młodzieży zostanie zrealizowane zadanie dotyczące prowadzenia Centrum Informacji Turystycznej w Suwałkach. W roku 2015 prowadzeniem CIT zajmuje się Suwalska Izba Rolniczo-Turystyczna.	109 000	2015	KTZ
2.	Działania prowadzone przez Centrum Informacji Turystycznej w Suwałkach	Prowadzenie „Klubu Podróżnika” w Centrum Informacji Turystycznej w Suwałkach w celu aktywizacji turystycznej mieszkańców Suwałki i rozbudzania zainteresowania wyprawami, podróżami, rajdami turystycznymi i „odkrywaniem na nowo Suwalszczyzny”	27 000	2015 - 2020	KTZ, SOK, Lokalna Grupa Rybacka „Pojezierze Suwalsko-Augustowskie
3.	Współpraca z organizatorami turystycznymi z Suwałk i Suwalszczyzny w celu opracowania wspólnej oferty i produktów turystycznych.	Przygotowanie i komercjalizacja markowych produktów turystycznych i opracowanie oferty produktowej na każdą porę roku, promocja oferty na targach turystycznych, eventach promocyjnych, podczas study tourów i study press oraz wprowadzenie jej w obieg zintegrowanego systemu informacji turystycznej.	w zależności od potrzeb	2014-2020	KTZ i firmy z branży turystycznej

4.	Informacja turystyczna i rozbudowa systemu informacji wizualnej dla turystów.	Stworzenie zintegrowanego systemu informacji turystycznej poprzez włączenie do miejskiego systemu informacji turystycznej nowych punktów np. przy eurocampingu, Aquaparku, i innych. Wdrożenie jednolitego systemu oznakowania turystycznego w mieście.	w zależności od potrzeb	2014-2020	KTZ/ OSiR/ SOT/ SiRT/ inne
5.	Aktualizacja „Strategii Promocji Miasta Suwałki na lata 2010-2015”,	Aktualizacja dokumentu: „Strategia Promocji Miasta Suwałki na lata 2010-2015”, przy współpracy z miejscowymi organizatorami turystyki i innymi podmiotami, z uwzględnieniem promocji gospodarczej miasta.	w zależności od potrzeb	2015-2020	KSP/ OSiR/ SOT/ SiRT/RFZ inne
6.	Przygotowanie i realizacja programu integrującego działania promocyjne miasta i marki turystycznej Suwalszczyzny we współpracy z samorządami i innymi podmiotami.	Aktualizacja strategii promocji przy współpracy z miejscowymi organizatorami turystyki, sąsiednimi samorządami i innymi podmiotami. Będzie obejmowała następujące działania: - opracowanie spójnego planu promocji Suwałk i Suwalszczyzny w oparciu o istniejące marki i znaki „Pogodne Suwałki” oraz „Kraina piękna jak baśń” wraz z określeniem nowoczesnych i skutecznych narzędzi promocji wykorzystujących nowe technologie informatyczne, - przeprowadzenie kampanii promocyjnych służących odróżnieniu Suwałk i Suwalszczyzny od innych regionów Polski.	w zależności od potrzeb	2014-2020	KSP/ OSiR/ SOT/ SiRT/ SOT/ inne
Razem:			136 000		

5.3.3. Wdrażanie programu promocji, w tym Systemu Identyfikacji Wizualnej marki i znaku „Pogodne Suwałki”

Opracowane zostaną nowoczesne materiały promocyjne i zwiększone zostanie wykorzystanie znaku i hasła promocyjnego „Pogodne Suwałki” podczas organizowanych przez Miasto wydarzeń o zasięgu ponadlokalnym.

Lp.	Zadanie	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka
1.	Wdrażanie programu promocji, w tym Systemu Identyfikacji Wizualnej marki i znaku „Pogodne Suwałki”.	Promocja unikatowego wizerunku Suwałk i Suwalszczyzny. Wdrażanie opracowanego systemu wizualizacji, (w tym promocji pamiątek/ gadżetów z Suwałk i Suwalszczyzny), który uczyni ofertę Suwałk rozpoznawalną i wyróżniającą się spośród innych.	w zależności od potrzeb	2014-2020	KSP
2.	Promocja Suwałk w kraju i za granicą	Udział w targach, wystawach, eventach, galeriach handlowych. Prowadzenie kampanii w mediach, w środkach komunikacji, za pośrednictwem innych kanałów dystrybucji, Inne akcje i działania promocyjne, np. filmy, spoty, katalogi, AdWords itd.	w zależności od potrzeb	2014-2020	KSP/KTZ/ RFZ/SOT/ SiRT/OSiR / inni

Podsumowanie

Sprawna realizacja celów i kierunków działań określonych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do 2020 roku jest dużym wyzwaniem dla Miasta. Wymusza ona dostosowanie struktur i służb miejskich do działań i zadań wynikających z założonych celów strategicznych i celów operacyjnych.

W celu wdrożenia strategii konieczne jest zbudowanie systemu zarządzania strategicznego, na który składają się w szczególności: przygotowanie precyzyjnych opisów zadań realizacyjnych, wyznaczenie osób odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań i przedsięwzięć realizacyjnych, zapewnienie odpowiednich zasobów finansowych i organizacyjnych oraz bieżący monitoring realizacji założonych celów.

Dokument Implementacyjny Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do 2020 roku, składający się z zestawu szczegółowo opracowanych zadań realizacyjnych jest bezpośrednio powiązany z politykami sektorowymi Miasta, Wieloletnią Prognozą Finansową, w której wpisane są zasadnicze elementy finansowania poszczególnych zadań.

Ponieważ Strategia obejmuje wszystkie obszary życia Miasta realizacja zadań wymagać będzie współpracy jednostek organizacyjnych Miasta z partnerami publicznymi i prywatnymi. Postanowienia Strategii będą też realizowane w ścisłym porozumieniu z aktywnie działającymi organizacjami pozarządowymi. Konieczne jest wdrożenie systemu stałego monitoringu realizacji strategii oraz badanie postępu prac w ramach poszczególnych programów operacyjnych. System ten powinien umożliwiać analizę stopnia realizacji poszczególnych celów i zadań oraz ocenę pracy koordynatorów.

Podstawowym kryterium wyboru danego zadania będzie stopień gotowości projektu do realizacji, dostępność finansowa a w szczególności możliwość uzyskania wsparcia finansowego z różnych źródeł. W przypadku zadań dotyczących budowy dróg lokalnych (wewnątrzsiedlowych i międzysiedlowych) podstawowym kryterium wyboru będzie liczba mieszkańców korzystających z przejazdu daną drogą. Szacunkowa wartość planowanych działań w latach 2015-2020 wynosi łącznie ok. 824,8 mln zł, z czego ok. 202,7 mln zł dotyczy poprawy warunków życia mieszkańców szczególnie w zakresie oświaty, pomocy społecznej czy kultury natomiast ok. 329,9 mln zł dotyczy zadań z zakresu infrastruktury transportowej.

Poniżej została przedstawiona tabela szczegółowo prezentująca wartość zadań z podziałem na cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań:

Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań	Wartość planowanych zadań w latach 2015-2020
Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej	73 664 000
<i>Cel operacyjny 1.1. Wzrost innowacyjności gospodarki</i>	<i>1 000 000</i>

1.1.1. Rozwój ratownictwa medycznego	1 000 000
1.1.2. Wspieranie rozwoju PNT PW	w zależności od środków pozyskanych ze źródeł zewnętrznych
<i>Cel operacyjny 1.2. Poprawa infrastruktury technicznej dla celów gospodarczych</i>	<i>54 100 000</i>
1.2.1. Przygotowanie terenów pod inwestycje	51 850 000
1.2.2. Rozbudowa sieci teleinformatycznej oraz rozbudowa przepustowości łączy internetowych	2 250 000
1.2.3. Rozbudowa sieci gazowej	bez kosztów
1.2.4. Rozbudowa sieci energetycznej 110 kv	bez kosztów
<i>Cel operacyjny 1.3. Wzrost znaczenia przemysłów kreatywnych w rozwoju gospodarczym</i>	<i>25 000</i>
1.3.1. Stworzenie funduszu współfinansującego procedurę zdobycia ochrony praw autorskich i utworów artystycznych	w zależności od potrzeb
1.3.2. Wspieranie tworzenia sieci współpracy między podmiotami sektora kreatywnego	25 000
1.3.3. Wsparcie komercjalizacji produktów w sektorze kreatywnym	w zależności od potrzeb
<i>Cel operacyjny 1.4. Wzrost przedsiębiorczości</i>	<i>17 999 000</i>
1.4.1. Wdrożenie systemu zachęt i ulg podatkowych dla przedsiębiorców	6 629 000
1.4.2. Upowszechnienie oferty PNT PW wśród uczniów i studentów	bez kosztów
1.4.3. Rozwój zintegrowanej oferty usług skierowanych do biznesu	brak danych
1.4.4. Wspieranie rozwoju programów dot. kształtowania postaw przedsiębiorczych	1 310 000
1.4.5. Odtworzenie i wspieranie samorządu gospodarczego	60 000
1.4.6. Uruchomienie w Parku Naukowo-Technologicznym Polska-Wschód funduszu kapitałowego wspierającego firmy realizujące przedsięwzięcia podwyższonego ryzyka	10 000 000
<i>Cel operacyjny 1.5. Wsparcie sektorów kluczowych dla miasta</i>	<i>540 000</i>
1.5.1. Opracowanie programu kształcenia i kierunków nauczania dopasowanych do sektorów kluczowych gospodarki Suwałk	300 000
1.5.2. Wsparcie firm z sektora MICE (meetings, incentives, conventions, events)	240 000
Cel strategiczny 2. Poprawa warunków życia	202 754 000
<i>Cel operacyjny 2.1. Rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz modernizacja istniejącego zasobu komunalnego</i>	<i>w zależności od potrzeb</i>
2.1.1. Kontynuowanie działań planistycznych w celu wyznaczenia stref	bez kosztów

pod zabudowę mieszkaniową	
2.1.2.Kontynuowanie rozwiązań umożliwiających wniesienie wkładu finansowego w remont mieszkania komunalnego w zamian za obniżenie czynszu	w zależności od potrzeb
2.1.3. Stworzenie mechanizmu umożliwiającego zawieranie umów najmu mieszkań komunalnych z młodymi absolwentami decydującymi się na rozpoczęcie w Suwałkach działalności gospodarczej	w zależności od formy mechanizmu wsparcia
<i>Cel operacyjny 2.2. Edukacja na najwyższym poziomie i różnorodna oferta zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych</i>	<i>58 924 000</i>
2.2.1.Wyposażenie i uzupełnienie w pomoce dydaktyczne pracowni przedmiotowych	24 500 000
2.2.2.Utworzenie programu zajęć pozalekcyjnych rozwijających wiedzę i umiejętności oraz wyrównujących szanse edukacyjne dzieci i młodzieży	6 720 000
2.2.3. Rozwój programów nauczania służących podnoszeniu kompetencji cyfrowych	210 000
2.2.4.Rozwój programów nauczania języków obcych	3 000 000
2.2.5.Wspieranie rozwoju programu badań predyspozycji zawodowych wśród młodzieży i działanie na rzecz organizacji praktyk zawodowych	930 000
2.2.6.Wspieranie procesu kształcenia z wykorzystaniem metody e-learning	4 000 000
2.2.7.Rozwój edukacji ustawicznej, w tym kwalifikacyjnych kursów zawodowych oraz innych form kształcenia ustawicznego	3 000 000
2.2.8. Wspieranie procesu edukacji przedszkolnej i opieki nad dzieckiem	16 564 000
<i>Cel operacyjny 2.3. Kultura i sztuka jako wyznaczniki subregionalnego znaczenia Suwałk</i>	<i>31 488 000</i>
2.3.1.Organizacja i promocja imprez kulturalnych o znaczeniu ponadlokalnym	8 750 000
2.3.2. Budowa lub modernizacja istniejących obiektów działalności kulturalnej	11 600 000
2.3.3. Zwiększenie dostępu do kultury oraz doskonalenie metod zarządzania kulturą	6 920 000
2.3.4. Rozwój kompetencji kulturowych mieszkańców Suwałk	1 200 000
2.3.5. Wsparcie finansowe i organizacyjne kulturalnych inicjatyw oddolnych	618 000
2.3.6.Wspieranie edukacji artystycznej	bez kosztów

2.3.7. Wdrożenie systemu digitalizacji zbiorów bibliotecznych, muzealnych i archiwalnych we współpracy z samorządowymi instytucjami kultury, podmiotami prywatnymi oraz organizacjami pozarządowymi	2 300 000
2.3.8. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i ochrona dziedzictwa kulturowego	100 000
<i>Cel operacyjny 2.4. Tworzenie i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej, rozwój sportu oraz podnoszenie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego</i>	<i>32 765 000</i>
2.4.1. Budowa i modernizacja boisk wielofunkcyjnych oraz innych obiektów sportowych	29 165 000
2.4.2. Organizacja masowych imprez rekreacyjno-sportowych i wspieranie rozwoju tzw. sportu rodzinnego	1 800 000
2.4.3. Tworzenie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego na świeżym powietrzu w okresie zimowym	1 800 000
<i>Cel operacyjny 2.5. Rozwój bazy i podniesienie jakości działań zabezpieczenia socjalnego i zdrowotnego</i>	<i>59 507 000</i>
2.5.1. Realizacja programów zdrowotnych w zakresie przeciwdziałania chorobom cywilizacyjnym	1 530 000
2.5.2. Indywidualizacja usług pomocy społecznej	46 725 000
2.5.3. Stworzenie platformy wymiany informacji pomiędzy sektorem zdrowotnym i sektorem pomocy społecznej	100 000
2.5.4. Wspieranie działań szpitala wojewódzkiego	w zależności od potrzeb
2.5.5. Wdrożenie programu wsparcia i aktywizacji seniorów	720 000
2.5.6. Wdrożenie działań opieki długoterminowej	10 000 000
2.5.7. Wspieranie działalności wyspecjalizowanych organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji	432 000
<i>Cel operacyjny 2.6. Przeprowadzenie procesów rewitalizacyjnych</i>	<i>20 070 000</i>
2.6.1. Kompleksowa rewitalizacja zabytkowego Śródmieścia	20 070 000
2.6.2. Renowacja budynków przemysłowych i powojennych oraz wprowadzenie systemu zachęt dla lokalizacji branż z sektorów kreatywnych	szacunkowa wartość zostanie określona po opracowaniu programu rewitalizacji
2.6.3. Rekultywacja i zagospodarowanie rekreacyjne terenów zdegradowanych	szacunkowa wartość zostanie określona po opracowaniu programu rewitalizacji
Cel strategiczny 3. Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i ład przestrzenny	212 771 000

<i>Cel operacyjny 3.1. Tworzenie nowych, nowoczesnych i bezpiecznych przestrzeni publicznych</i>	5 256 000
3.1.1. Stworzenie zintegrowanej sieci przestrzeni publicznych	w zależności od potrzeb
3.1.2. Tworzenie multifunkcyjnych przestrzeni publicznych	4 420 000
3.1.3. Utrzymanie zadbanej terenów zielonych oraz rozwój różnorodnych form tzw. małej architektury	696 000
3.1.4. Zwiększanie dostępności przestrzeni publicznych dla osób niepełnosprawnych ruchowo	140 000
<i>Cel operacyjny 3.2. Zagospodarowanie przestrzeni nad Czarną Hańczą</i>	22 500 000
3.2.1. Utworzenie spójnego systemu ścieżek rowerowo-spacerowych wzdłuż Czarnej Hańczy	6 000 000
3.2.2. Zagospodarowanie rekreacyjne terenów wzdłuż Czarnej Hańczy	16 500 000
<i>Cel operacyjny 3.3. Ochrona środowiska przyrodniczego przed degradacją</i>	33 571 000
3.3.1. Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie miasta	32 421 000
3.3.2. Zmniejszenie zapotrzebowania na wodę	650 000
3.3.3. Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców	500 000
<i>Cel operacyjny 3.4. Promowanie gospodarki niskoemisyjnej</i>	99 669 000
3.4.1. Modernizacja energetyczna (termomodernizacja) budynków użyteczności publicznej i domów wielorodzinnych	35 482 000
3.4.2. Rozbudowa miejskiej sieci ciepłowniczej	32 380 000
3.4.3. Wspieranie budowy instalacji odnawialnych źródeł energii	11 807 000
3.4.4. Wprowadzenie publicznego transportu niskoemisyjnego	20 000 000
<i>Cel operacyjny 3.5. Kompleksowe uregulowanie gospodarki odpadami</i>	51 775 000
3.5.1. Rozbudowa i modernizacja kanalizacji deszczowej wraz z wyposażeniem jej wylotów w separatory substancji ropopochodnych	25 675 000
3.5.2. Budowa instalacji termicznego przekształcania odpadów	zadanie nie zostanie zrealizowane
3.5.3. Rozbudowa Regionalnej Instalacji do Przetwarzania Odpadów Komunalnych	26 100 000
Cel strategiczny 4. Poprawa dostępności transportowej	329 918 000
<i>Cel operacyjny 4.1. Zwiększenie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej</i>	61 780 000
4.1.1. Modernizacja i rozbudowa układu komunikacyjnego wewnątrzsiedlowego i międzysiedlowego	51 597 000
4.1.2. Budowa parkingów i wydzielonych miejsc postojowych	10 133 000
4.1.3. Rozwój sieci komunikacji miejskiej	50 000

<i>Cel operacyjny 4.2. Poprawa funkcjonowania powiązań systemu komunikacyjnego miasta z otoczeniem regionalnym</i>	255 767 000
4.2.1. Rozbudowa układu komunikacyjnego na kierunku wschód – zachód	63 961 000
4.2.2. Rozbudowa układu komunikacyjnego na kierunku północ – południe	165 500 000
4.2.3. Rozbudowa połączeń komunikacyjnych umożliwiających połączenie układu drogowego Miasta z trasą S61	21 448 000
4.2.4. Budowa zintegrowanego systemu ścieżek i szlaków rowerowych	4 858 000
<i>Cel operacyjny 4.3. Poprawa krajowej i międzynarodowej dostępności komunikacyjnej</i>	12 371 000
4.3.1. Wsparcie budowy obwodnicy zachodniej w ciągu drogi ekspresowej S61	bez kosztów
4.3.2. Wspieranie elektryfikacji i modernizacji linii kolejowej na trasie Białystok-Ełk-Trakiszki	bez kosztów
4.3.3. Rozbudowa infrastruktury lotniska lokalnego	12 371 000
Cel strategiczny 5. Wzrost znaczenia współpracy w procesach rozwojowych	5 697 000
<i>Cel operacyjny 5.1. Rozwijanie aktywności i tożsamości lokalnej</i>	5 431 000
5.1.1. Wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych	2 231 000
5.1.2. Popularyzacja wiedzy o historii Suwałk i Suwalszczyzny oraz kultywowanie regionalnych tradycji	1 200 000
5.1.3. Wdrożenie budżetu partycypacyjnego	2 000 000
5.1.4. Rozwijanie mechanizmu partycypacji społecznej w procesach decyzyjnych	bez kosztów
<i>Cel operacyjny 5.2. Intensyfikacja współpracy w sieciach krajowych i międzynarodowych</i>	w zależności od potrzeb
5.2.1. Rozwój współpracy w ramach Suwalskiego Obszaru Funkcjonalnego	w zależności od potrzeb
5.2.2. Rozwój współpracy w ramach Platformy EGO SA	w zależności od potrzeb
5.2.3. Rozwój inicjatyw klastrowych	w zależności od potrzeb
5.2.4. Wspieranie współpracy szkół, instytucji kultury, organizacji pozarządowych oraz firm z podmiotami zagranicznymi, zwłaszcza z Litwy, Białorusi i Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej	w zależności od potrzeb
5.2.5. Kontynuacja współpracy z podmiotami z regionu Morza Bałtyckiego	w zależności od potrzeb
<i>Cel operacyjny 5.3. Zintegrowane działania promocyjne na rzecz budowania konkurencyjności gospodarczej</i>	266 000
5.3.1. Stworzenie zintegrowanego systemu promocji gospodarczej i turystycznej	130 000

5.3.2. Utworzenie, rozwój i promocja produktów turystycznych	136 000
5.3.3. Wdrażanie programu promocji, w tym Systemu Identyfikacji Wizualnej marki i znaku „Pogodne Suwałki”	w zależności od potrzeb
Razem cele strategiczne:	824 804 000